

Minister

Bestuurskern

DGWB, dir. WKB, afd.
Klimaatadaptatie en Bestuur

Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

Contactpersoon

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

@minienw.nl

Datum

12 april 2019

Kenmerk

IENW/BSK-2019/79053

nota ter informatie

Klimaatadaptatie BES-eilanden, Sint Maarten, Aruba
en Curaçao

Inleiding

Ten behoeve van uw werkbezoek aan Sint Eustatius, Saba en Sint Maarten van 6 tot en met 8 mei 2019 heeft u in de Staf van 27 maart en 4 april jl. aan DGWB gevraagd aandacht te besteden aan de impact van klimaatverandering, waaronder zeespiegelstijging, op de BES-eilanden en de andere landen in de Caribische deel van ons koninkrijk. U heeft de vraag gesteld of de stresstest klimaatadaptatie als onderdeel van het deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie ook toepasbaar is op de eilanden. En u stelde ook de vraag wat wij vanuit het ministerie van IenW te bieden hebben op het gebied van kennisdeling op gebied van klimaatadaptatie.

Samenvatting, kern of boodschap

Sint Maarten, Aruba en Curaçao zijn zelfstandige landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden. In deze landen geldt eigen wetgeving. Alleen de Rijkswetten zijn van toepassing op deze eilanden.

De BES-eilanden (Bonaire, Sint Eustatius en Saba) zijn bijzondere gemeenten van Nederland. De Waterwet is (op een enkele bepaling na) voor de BES-eilanden niet van toepassing.

Daarmee is het geen wettelijke taak of verplichting voor de BES-eilanden, Sint Maarten, Aruba en Curaçao om mee te lopen in het deltaprogramma, waaronder het deltaplan Ruimtelijke Adaptatie.

In het kennisprogramma Zeespiegelstijging is niet voorzien in onderzoek naar de impact van (versnelde) zeespiegelstijging op de BES-eilanden, Sint Maarten, Aruba en Curaçao.

In 2016 is in op opdracht van DGWB een *quickscan* uitgevoerd naar de kansen en gevolgen van overstromingen vanuit zee (door orkanen en tsunami's) en overstromingen als gevolg van extreme neerslag op de BES-eilanden.

Het KNMI zal in haar nieuwe voor Nederland op te stellen klimaatscenario's (KNMI'21) ook aandacht aan de BES-eilanden besteden.

U kunt in uw contacten met de BES-eilanden, Sint Maarten, Aruba en Curaçao aanbieden om kennis en ervaring bij de rijksoverheid (departementen, Rijkswaterstaat, KNMI) en kennisinstituten over de gevolgen van klimaatverandering en klimaatadaptatie te delen.

Ook het Global Center on Adaptation (GCA) is daartoe bereid. Verder kunnen binnen het Young Leadership Program van het GCA kunnen een à twee plekken voor de BES-eilanden beschikbaar worden gesteld.

Tenslotte zal tijdens uw werkbezoek een aantal onderwerpen aan de orde komen die ook een relatie hebben met klimaatadaptatie, zoals de drinkwatervoorziening, de bescherming van de koraalriffen, de erosie van de kust van de eilanden en het herstel van Sint Maarten na orkaan Irma. U wordt hierover ook apart geïnformeerd in het dossier voor dit werkbezoek.

5.1.2e

Toelichting

Verantwoordelijkheden - juridisch

Sint Maarten, Aruba en Curaçao zijn zelfstandige landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden. Zij hebben eigen wetgeving: Landsverordeningen. Zij zijn daarmee zelf verantwoordelijk voor hun eigen beleid, met uitzondering van die zaken die geregeld zijn in de Rijkswetten. Daarin worden aangelegenheden geregeld die het gehele Koninkrijk aangaan, zoals de onafhankelijk en verdediging van het Koninkrijk.

De minister van IenW heeft met betrekking tot Sint Maarten, Aruba en Curaçao geen bevoegdheden. Elk beleid ten aanzien van deze eilanden zal vorm gegeven moeten worden als samenwerking onder art.36 van het Statuut voor het Koninkrijk.

De BES-eilanden (Bonaire, Sint Eustatius en Saba) - ook wel aangeduid als Caribisch Nederland - zijn bijzondere gemeenten van Nederland (status van openbaar lichaam). Nederlandse wettelijke regelingen zijn niet van toepassing op de BES-eilanden, tenzij dat nadrukkelijk is bepaald.

De wettelijke bepalingen over het deltaprogramma zijn opgenomen in de Waterwet. De Waterwet is (op een enkele bepaling na¹) voor de BES-eilanden niet van toepassing. De wettelijke bepalingen van het deltaprogramma gelden alleen voor 'Europees' Nederland.

Er is derhalve geen wettelijke taak of verplichting om de BES-eilanden, Sint Maarten, Aruba en Curaçao, mee te laten lopen in het deltaprogramma, waaronder het deltaplan Ruimtelijke Adaptatie.

De minister van BZK dient in overeenstemming met minister(s) die het mede aangaat een ontwikkelingsprogramma voor de BES-eilanden vast te stellen. Daarin wordt het Rijksbeleid t.a.v. de ruimtelijke ordening samengevat. Dit biedt in principe mogelijkheden voor rijksbeleid op gebied van ruimtelijke ordening in relatie tot ruimtelijke adaptatie.

Voor een meer uitvoerige beschrijving van de verantwoordelijkheden in deze, zie het advies van HBJZ (**bijlage A**).

Ook de Nationale Adaptatie Strategie is niet van toepassing op de BES-eilanden, Sint Maarten, Aruba en Curaçao. In de NAS is wel opgenomen dat er vanuit 'Europees' Nederland de bereidheid is om de BES-eilanden te ondersteunen bij het ontwikkelen van klimaatadaptatieplannen voor hun eigen gebied.

Klimaatscenario's

Sinds 2010 heeft het KNMI de wettelijke taak om de meteorologische dienstverlening te verzorgen voor Caribisch Nederland. Deze taak was tot 2016 uitbesteed aan Curaçao. Sinds de inwerkingtreding van de Wet taken Meteorologie Seismologie (WtMS) voert het KNMI deze taak zelf uit.

¹ De minister van IenW heeft de bevoegdheid maatregelen op de BES-eilanden te treffen in het geval van een (dreigende) watersnood.

In de WtMS is ook opgenomen dat voor de BES-eilanden klimaatscenario's worden opgesteld. In de op te stellen KNMI'21-klimaatscenario's zal daarom ook aandacht worden besteed aan Caribisch Nederland.

Kennisprogramma Zeespiegelstijging

In de staf DGWB op 27 maart jl. heeft u ingestemd met de uitwerking van het kennisprogramma Zeespiegelstijging. U heeft daarbij de vraag gesteld wat de impact van zeespiegelstijging op het Caribisch deel van het Koninkrijk der Nederlanden is. Omdat het deltaprogramma zich enkel richt op 'Europees' Nederland is in het kennisprogramma Zeespiegelstijging tot op heden niet voorzien in onderzoek naar de impact van (versnelde) zeespiegelstijging op de eilanden, zowel niet voor de BES-eilanden, als voor de landen Sint Maarten, Aruba en Curaçao.

In 2016 is door HKV een *quickscan* uitgevoerd naar de waterveiligheidssituatie op Caribisch Nederland (d.w.z. alleen de BES-eilanden). Daarbij is gekeken naar kansen en gevolgen van overstromingen vanuit zee (door orkanen en tsunami's) en overstromingen als gevolg van extreme neerslag. Daaruit bleek dat de risico op overstromingen vanuit zee op Saba en St. Eustatius laag-matig is voor orkanen en matig voor tsunami's. Voor Bonaire (dat relatief vlak is) is het risico matig-groot voor orkaan en tsunami's. Het risico op overstromingen door extreme neerslag is voor alle drie de BES-eilanden matig-groot.

Indien u de BES-eilanden vooruitlopend op de KNMI'21-klimaatscenario's wenst te ondersteunen bij hun voorbereiding op zeespiegelstijging, kunt u in het kader van het kennisprogramma Zeespiegelstijging eventueel aanvullende analyses laten uitvoeren, zoals:

1. een update van de scenario's ten aanzien van de te verwachten regionale zeespiegelstijging in het Caribisch gebied;
2. een onderzoek naar de impact van (versnelde) zeespiegelstijging op de waterveiligheid, de drinkwatervoorziening en de vitale voorzieningen (o.a. elektriciteit, drinkwatervoorziening) en de infrastructuur voor de maritieme sector en het toerisme (havens, kades, stranden).

Impact klimaatverandering op kleine eilanden

Er is al de nodige kennis over de gevolgen van klimaatverandering in het Caribische gebied en hoe klimaatadaptatie in kleine eiland staten het best aan te pakken, bijvoorbeeld in het 5^e Assessment Report van de International Panel on Climate Change (IPCC), waar ook een speciaal hoofdstuk gewijd is aan kleine eilanden. Daarin staat onder andere dat elk eiland uniek is in haar kwetsbaarheid voor klimaatverandering en dat daarom van belang is om voor elk eiland een risicoprofiel op te stellen. Bovendien wordt aangeraden om klimaatadaptatie in samenhang met andere ontwikkelingsactiviteiten uit te voeren, zoals *disaster risk reduction*. En juist op kleine eilanden is een gecombineerde inzet op zowel klimaatmitigatie als -adaptatie van belang. Zie **bijlage B**.

Ondersteuning

Er is in Nederland bij overheid (departementen, Rijkswaterstaat, KNMI) en kennisinstituten veel kennis en ervaring met betrekking tot de gevolgen van klimaatverandering en de wijze waarop daarmee om te gaan (klimaatadaptatie). U kunt in uw gesprekken tijdens het werkbezoek aanbieden om deze kennis en ervaring desgevraagd te delen.

Ook het Global Center on Adaptation (GCA) is bereid om op basis van hun kennis en ervaring te helpen oplossingen te zoeken. In februari heeft DGMI bij u aangegeven dat er bereidheid is om binnen het Young Leadership Program van het GCA een à twee plekken voor de BES-eilanden vrij te stellen.

Dossier werkbezoek

Bovenstaande punten voor ondersteuning zullen we ook in het dossier voor uw werkbezoek opnemen. Tevens staan er op uw werkbezoek een aantal onderwerpen op de agenda, die een relatie hebben met klimaatadaptatie. Dit betreft drinkwatervoorziening, bescherming koraalriffen, erosie kustgebieden en herstel Sint Maarten na orkaan Irma. Bij de betreffende onderwerpen zal in uw dossier voor de klimaatadaptatie relevante invalshoeken opgenomen worden. Die invalshoek zal kort samengevat als volgt luiden:

- *Drinkwatervoorziening*

De drinkwatervoorziening op de BES-eilanden is medio 2019 op orde, op Sint Eustatius na. Dit betekent dat op Bonaire en Saba betrouwbaar drinkwater beschikbaar is voor eenieder. Op Sint Eustatius is de drinkwaterkwaliteit goed, maar is er helaas op dit moment niet altijd voldoende drinkwater beschikbaar. Dit komt door een slecht functionerende drinkwatertransportleiding die gedeeltelijk moet worden vervangen. Op dit moment wordt onderzocht welk deel van de leiding moet worden vervangen en hoe duur dat is. De verwachting is dat de vervanging nog in 2019 wordt gerealiseerd, waarna er voldoende drinkwater beschikbaar is.

Op de tijdschaal van klimaatverandering is de drinkwatervoorziening in Caribisch Nederland op orde, ook als er sprake is van een langdurige droogte.

- *Koraalriffen*

De koraalriffen rondom de BES-eilanden hebben grote ecologische waarde. Er zijn diverse bedreigingen, zoals overbevissing, watervervuiling, het neerslaan van sediment afkomstig van de eilanden en klimaatverandering (stijging watertemperatuur, verzuring zeewater, toename kans op orkanen). Het is van belang de koraalriffen zo goed als mogelijk te beschermen, ook omdat relatief gezonde koraalriffen beter in staat zullen zijn de gevolgen van klimaatverandering te overleven.

- *Erosie kust*

De afkalving van de kust op de BES-eilanden is nu al punt van aandacht voor het eilandbestuur. Het is daarbij van belang rekening te houden met de gevolgen van klimaatverandering, zoals zeespiegelstijging, toename kans en intensiteit van tropische orkanen en verandering van de golfhoogte.

- *Herstel St. Maarten na orkaan Irma*

De Wereldbank is nauw betrokken bij het verlenen van steun na orkaan Irma die in september 2015 Sint Maarten trof. Zo is op 16 april 2018 een akkoord getekend tussen Nederland (Stas BZK Knops) en de Wereldbank (CEO Kristalina Georgieva) voor wederopbouw in Sint Maarten ter waarde van \$580mln (EUR470mln). Het "Sint Maarten

Recovery, Reconstruction and Resilience Trust Fund” is gericht op een snelle en duurzame wederopbouw van het eiland. Nederland heeft in december 2018 nog bij de Wereldbank er op aangedrongen om bij aanbesteding ook aandacht te hebben voor het “hurricane-proof” uitvoeren van de reparaties.

To: 5.1.2e DGWB 5.1.2e minienw.nl; 5.1.2e DGWB 5.1.2e minienw.nl; 5.1.2e DGWB 5.1.2e minienw.nl; 5.1.2e DGWB 5.1.2e minienw.nl;
CC: 5.1.2e DGWB 5.1.2e minienw.nl; 5.1.2e DGWB 5.1.2e minienw.nl; 5.1.2e DGWB 5.1.2e minienw.nl;
From: 5.1.2e DGWB
Sent: Mon 10/21/2019 4:42:02 PM
Subject: RE: ZSS en de BES_eilanden
Received: Mon 10/21/2019 4:42:09 PM
[RE: Zeespiegelstijging Caribisch Nederland](#)
[RE: DGWB-staf 26 juni vervalt](#)
[RE: VOORBEREIDING REIS MINISTER BOVENWINDEN 6, 7, 8 mei](#)
[Nota ter informatie Minister over begroting en dekking Kennisprogramma Zeespiegelstijging.pdf](#)
[Vervolg vragen bij nota over Begroting en Dekking Kennisprogramma ZSS opm 5.1.2e 2708.docx](#)

Heel interessant hoe dit verloopt.

Even recapituleren: ik ben hierin verzeild geraakt omdat ik een passage over klimaatadaptatie op de BES-eilanden moest aanleveren voor het werkbezoek van de M aan St. Maarten, St. Eustatius en Saba begin mei. Die bijdrage is in het dossier opgenomen. Ik neem aan dat jullie die nog allemaal hebben.

Na terugkomst zou dit onderwerp op de Staf M worden besproken. Stond daar tot twee keer toe op de agenda. In beide gevallen heeft de M de staf geannuleerd. Had hierover contact met 5.1.2e hoe nu verder. Was afwachten.

Het punt was, we hebben nooit van de M vernomen wat ze heeft besproken (en toegezegd) tijdens haar bezoek aan de eilanden. We weten eigenlijk dus ook niet wat ze nu precies wil.

Het laatste wat we hierover weten is dat eind juli er een nota is gestuurd door 5.1.2e over het programma Zeespiegelstijging en dat de M in de marge een vraag heeft gesteld hoe het zit op de Caribean. Zie bijgevoegde nota met de opmerkingen van Minister.

Eind augustus is er een nota teruggestuurd naar de M. Ik heb daar de eindversie niet van gezien. Ik heb wel op een concept nog gereageerd met wat opmerkingen. Zie ook bijlage.

We hebben eerder geconstateerd dat verschillende onderdelen van het ministerie op aspecten rechtstreeks te maken hebben met Caribisch deel van het Nederlandse Koninkrijk.

Klimaatadaptatie is een mainstream opgave waar de eilanden allemaal zelf voor verantwoordelijk zijn, ook de drie eilanden die nog het meeste met Nederland verbonden zijn als gemeenten, te weten Bonaire, St. Eustatius en Saba.

Er is eerder wel in de nota voorafgaand aan het werkbezoek aangegeven dat er vanuit Nederland bereidheid is kennis en ervaring te delen, maar dan moeten de eilanden wel zelf aangeven waar ze behoefte aan hebben. En die behoefte heeft nog niemand rechtstreeks vernomen (misschien met uitzondering van de Minister zelf, maar dat hebben we nog niet expliciet teruggemeld gekregen).

Wat er nu in de Kamerbrief moet? Ik weet het niet? Is maar de vraag wie zich op dit moment aan wat wil committeren.

Misschien is een passage toe te voegen dat er vanuit Nederland bereidheid om desgevraagd kennis en ervaring m.b.t. klimaatadaptatie in Nederland te delen met de eilanden in het Caribische deel van het Koninkrijk.

Met vr.gr.

5.1.2e

Van: 5.1.2e DGRW

Verzonden: maandag 21 oktober 2019 16:24

Aan: 5.1.2e - DGRW 5.1.2e DGRW ; 5.1.2e - DGRW

CC: 5.1.2e - DGRW ; 5.1.2e DGRW

Onderwerp: ZSS en de BES_eilanden

Beste 5.1.2e 5.1.2e

Op de lijst van toezeggingen staat (nog steeds, volgens 5.1.2e) dat de minister de TK zal informeren over hoe om te gaan met de BES-eilanden i.r.t. zss. Weten jullie hier meer van? Mij staat bij dat de TK daarover al geïnformeerd is. Klopt dit? Zo ja, hoe en wanneer? Wat is jullie beeld? Indien de minister dit nog dient te doen, hoe zou dan die "ene" zin in de WGO-brief dienen te luiden?

Alvast dank voor het meedenken en je reactie.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

DG Water en Bodem

Waterveiligheid

06 - 5.1.2e

email 5.1.2e @minienw.nl

To: [redacted] 5.1.2e - DGWB [redacted] 5.1.2e [redacted] @minienw.nl]
From: [redacted] 5.1.2e - DGRW
Sent: Fri 6/14/2019 8:45:14 AM
Subject: RE: DGWB-staf 26 juni vervalt
Received: Fri 6/14/2019 8:45:15 AM

Ok top
Succes en idd dank voor info
Grtjes

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: [redacted] 5.1.2e - DGRW [redacted] 5.1.2e [redacted] @minienw.nl>
Datum: vrijdag 14 jun. 2019 9:27 AM
Aan: [redacted] 5.1.2e - DGRW <[redacted] 5.1.2e [redacted] @minienw.nl>
Onderwerp: RE: DGWB-staf 26 juni vervalt

Ha [redacted] 5.1.2e
Ik ga er achteraan, maar het leek me goed dat jij hier ook van weet, mocht het nog langs komen. Ik heb alleen de naam van [redacted] 5.1.2e zij coördineerde de voorbereiding van de reis, dus daar begin in mijn zoektocht.

Met vr.gr.

[redacted] 5.1.2e

Van: [redacted] 5.1.2e - DGRW
Verzonden: vrijdag 14 juni 2019 07:56
Aan: [redacted] 5.1.2e - DGRW
Onderwerp: RE: DGWB-staf 26 juni vervalt

Hoi,
Heb je geen contacten bij DGMI op dit dossier bij wie je dit kunt nagaan?
Is het trouwens wel DGMI, de portefeuille BES zit toch bij [redacted] 5.1.2e
Laat even weten als ik iets kan doen ok?
grtjes

[redacted] 5.1.2e

.....
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
DG Water en Bodem
Rijnstraat 8 | 2515 XP | Den Haag | flexplek
Postbus 20906 | 2500 EX | Den Haag
.....

M 06- [redacted] 5.1.2e
[redacted] 5.1.2e [redacted] @minienw.nl
www.rijksoverheid.nl/ministeries

Van: [redacted] 5.1.2e - DGRW [redacted] 5.1.2e [redacted] @minienw.nl>
Verzonden: donderdag 13 juni 2019 12:01
Aan: [redacted] 5.1.2e - DGRW [redacted] 5.1.2e [redacted] @minienw.nl>
CC: [redacted] 5.1.2e - DGRW [redacted] 5.1.2e [redacted] @minienw.nl>; [redacted] 5.1.2e - DGRW
<[redacted] 5.1.2e [redacted] @minienw.nl>; [redacted] 5.1.2e - DGRW [redacted] 5.1.2e [redacted] @minienw.nl>
Onderwerp: RE: DGWB-staf 26 juni vervalt

[redacted] 5.1.2e

Wat opvalt bij het onderwerp klimaatadaptatie op de BES is dat we – bij mijn weten – geen terugmelding hebben ontvangen van de uitkomst van de verschillende gesprekken die de M gevoerd heeft tijdens haar werkbezoek aan de BES-eilanden begin mei. Als we dat zouden hebben, zouden we ons al wat beter kunnen voorbereiden op het gesprek hierover. Ik weet niet of er bij DGMI iemand is die verantwoordelijk is voor die terugmelding en dat we die persoon eens aan zijn of haar jasje zouden moeten trekken.

Met vr.gr.

[redacted] 5.1.2e

Van: [redacted] 5.1.2e - DGRW [redacted] 5.1.2e [redacted] @minienw.nl>
Verzonden: donderdag 13 juni 2019 11:35
Aan: [redacted] 5.1.2e - DGRW [redacted] 5.1.2e [redacted] @minienw.nl>; [redacted] 5.1.2e - DGRW [redacted] 5.1.2e [redacted] @minienw.nl>; [redacted] 5.1.2e - DGRW [redacted] 5.1.2e [redacted] @minienw.nl>
BSK [redacted] 5.1.2e [redacted] @minienw.nl>
CC: DL-DGWB-Directiesecretarissen [redacted] 5.1.2i, 5.2.1 [redacted] @minienw.nl>; [redacted] 5.1.2e - DGRW
[redacted] 5.1.2e [redacted] @minienw.nl>; [redacted] 5.1.2e - DGRW [redacted] 5.1.2e [redacted] @minienw.nl> [redacted] 5.1.2e - DGRW

5.1.2e @minienw.nl> 5.1.2e DGRW < 5.1.2e @minienw.nl> 5.1.2e DGRW
5.1.2e @minienw.nl> 5.1.2e DGRW < 5.1.2e @minienw.nl>; 5.1.2e DGRW
5.1.2e @minienw.nl>; 5.1.2e -DGRW 5.1.2e @minienw.nl> 5.1.2e -DGRW
5.1.2e @minienw.nl>; 5.1.2e -DGRW 5.1.2e @minienw.nl> 5.1.2e -DGRW
5.1.2e @minienw.nl>; 5.1.2e -DGRW 5.1.2e @minienw.nl>; 5.1.2e DBO
5.1.2e @minienw.nl>

Onderwerp: FW: DGWB-staf 26 juni vervalt

Collega's,
De staf op 26/6 gaat niet door. Er staat op dit moment geen andere staf meer voor de zomer.
Ik had verschillende onderwerpen op de agenda staan (bijna allemaal op verzoek van minister). Ik neem daarom dossierhouders en verantwoordelijk MT leden even in cc mee.

- Droogte en EU aanpak (op verzoek M 12/6)
- NRW (op verzoek M/doorgeschoven van staf 5/6)
- Klimaatadaptatie BES (op verzoek M/doorgeschoven van staf 5/6)
- Zeespiegelstijging
- Indonesië (op verzoek M)

Even afstemmen hoe hiermee verder?
Kan eventueel in DT 19/6 maar wellicht is dat wat laat.

Gr
5.1.2e
5.1.2e

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
DG Water en Bodem
Rijnstraat 8 | 2515 XP | Den Haag | flexplek
Postbus 20906 | 2500 EX | Den Haag

M 06- 5.1.2e
5.1.2e @minienw.nl
www.rijksoverheid.nl/ministeries

Van: 5.1.2e DGRW < 5.1.2e @minienw.nl>

Verzonden: donderdag 13 juni 2019 11:26

Aan: DL-DGWB-Stafoverleg Minister 5.1.2i @minienw.nl>

Onderwerp: FW: DGWB-staf 26 juni vervalt

t.i.
5.1.2e

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
DG Water en Bodem
Rijnstraat 8 | 2515 XP | Den Haag | flexplek
Postbus 20906 | 2500 EX | Den Haag

M 06- 5.1.2e
5.1.2e @minienw.nl
www.rijksoverheid.nl/ministeries

Van: DBO-min 5.1.2i @minienw.nl>

Verzonden: donderdag 13 juni 2019 11:12

5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e
Aan: DBO-Adviseurs 5.1.2i, @minienw.nl>; DBO-min 5.1.2i, @minienw.nl> 5.1.2e DGRW
5.1.2e @minienw.nl>; Postbus DGWB 5.1.2i, @minienw.nl>; SecretariaatSG-IenW
5.1.2i, @minienw.nl>; Woordvoering 5.1.2i, @frd.shsdir.nl>

Onderwerp: DGWB-staf 26 juni vervalt

Ter informatie: Vanwege de terugreis van de minister uit de VS, vervalt de DGWB-staf op woensdag **26 juni**. Er is die week helaas geen alternatief moment.
Groeten, 5.1.2e

Met vriendelijke groet,
5.1.2e
5.1.2e Mrs. C. van Nieuwenhuizen
Tel. (070) 5.1.2e
5.1.2e
5.1.2e @minienw.nl

To: [redacted] 5.1.2e - DGWB [redacted] 5.1.2e @minienw.nl]
Cc: [redacted] 5.1.2e - DGLM [redacted] 5.1.2e @minienw.nl] [redacted] 5.1.2e
DGRW [redacted] 5.1.2e @minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e DGW [redacted] 5.1.2e [redacted] minienw.nl]
From: [redacted] 5.1.2e DGWB
Sent: Thur 7/25/2019 11:52:47 AM
Subject: RE: VOORBEREIDING REIS MINISTER BOVENWINDEN 6, 7, 8 mei
Received: Thur 7/25/2019 11:52:48 AM

Sowieso erg interessant om te lezen vanwege duidelijk overzicht met oog op samenhang SDG6, SDG12 en SDG14 ivm koraal.

Van: [redacted] 5.1.2e DGRW

Verzonden: maandag 22 juli 2019 13:10

Aan: [redacted] 5.1.2e BSK; [redacted] 5.1.2e DGRW; [redacted] 5.1.2e DGRW [redacted] 5.1.2e
[redacted] 5.1.2e DGRW [redacted] 5.1.2e - DGRW [redacted] 5.1.2e DGRW; [redacted] 5.1.2e DGRW [redacted] 5.1.2e
[redacted] 5.1.2e DGRW
CC: [redacted] 5.1.2e - DGRW; [redacted] 5.1.2e - DGRW

Onderwerp: RE: VOORBEREIDING REIS MINISTER BOVENWINDEN 6, 7, 8 mei

Collegae,
In de nieuwsbrief van de RLI las ik een berichtje dat de RLI een voorstudie heeft laten doen (door Ecorys) naar de SDG's op de BES-eilanden. RLI wil daar een advies over gaan uitbrengen.
Bijgevoegd de link naar het bericht op de website van de RLI en het studie zelf. In de voorstudie staat een hoofdstuk over klimaat (dat o.a. gaat over hoeveel vliegbewegingen van en naar de eilanden, en ook de gevolgen van klimaatverandering voor de BES-eilanden) en over de oceaan en de koraalriffen.
Goed om te gebruiken bij voorbereiding van gesprek met Minister, whenever that will be.
<https://www.rli.nl/publicaties/2019/publicatie/voorstudie-duurzame-ontwikkeling-bonaire-sint-eustatius-en-saba>
Met vr.gr.

[redacted] 5.1.2e
Van: [redacted] 5.1.2e BSK <[redacted] 5.1.2e @minienw.nl>

Verzonden: vrijdag 14 juni 2019 10:45

Aan: [redacted] 5.1.2e - DGRW [redacted] 5.1.2e @minienw.nl>
CC: [redacted] 5.1.2e - DGRW <[redacted] 5.1.2e @minienw.nl> [redacted] 5.1.2e - DGRW [redacted] 5.1.2e
[redacted] 5.1.2e @minienw.nl>; [redacted] 5.1.2e - DGRW <[redacted] 5.1.2e @minienw.nl>

Onderwerp: RE: VOORBEREIDING REIS MINISTER BOVENWINDEN 6, 7, 8 mei

Dag [redacted] 5.1.2e
Ik weet niet precies waar de minister verder over zou willen spreken.
Op de eilanden Sint Eustatius en Saba was erosie vooral een onderwerp. De plaatsen met de meeste erosie zijn bezocht. Dit zat ook in het dossier en stond op het programma. Daarnaast zijn de perioden van droogte langer, waardoor er minder (drink)water is. De zeespiegelstijging is ook daar een onderwerp en andere sterkere golfstromen.
Op Sint Eustatius denken we mee aan de oplossing van de erosie, maar is flink te kort aan middelen.
Op Bonaire is de kans op een orkaan toegenomen. Orkanen beperk(ten) zich meer tot de bovenwinden. Maar dit kan dus anders worden. Kans 1 op de 10. Dit werd ook kort genoemd gister in een overleg van de minister met stas Knops van BZK en stas Van Ark van SZW. Ook dat er plekken in een studiecentra beschikbaar zijn (?) voor studenten om de zeespiegel en early warning systeem te bestuderen. Dat zei mij weinig/ was nieuw.
Vriendelijke groet,

[redacted] 5.1.2e
Van: [redacted] 5.1.2e - DGRW [redacted] 5.1.2e @minienw.nl>

Verzonden: vrijdag 14 juni 2019 09:26

Aan: [redacted] 5.1.2e - BSK [redacted] 5.1.2e @minienw.nl>
CC: [redacted] 5.1.2e DGRW [redacted] 5.1.2e @minienw.nl> [redacted] 5.1.2e DGRW [redacted] 5.1.2e
[redacted] 5.1.2e @minienw.nl> [redacted] 5.1.2e [redacted] 5.1.2e DGRW <[redacted] 5.1.2e @minienw.nl>

Onderwerp: RE: VOORBEREIDING REIS MINISTER BOVENWINDEN 6, 7, 8 mei

Beste [redacted] 5.1.2e
We zijn vanuit DGWB op zoek naar een terugmelding van de gesprekken die de Minister heeft gevoerd op haar reis naar de Bovenwindse eilanden, en dan in het bijzonder over wat er aan de orde is gekomen m.b.t. klimaatadaptatie.
De Minister heeft na afloop van de reis in de Staf DGWB aangegeven dat ze hierover nog verder wil praten, maar eerlijk gezegd hebben wij dus geen idee wat er aan de orde is geweest. Kan jij ons helpen?
Met vr.gr.

[redacted] 5.1.2e
Van: [redacted] 5.1.2e BSK <[redacted] 5.1.2e @minienw.nl>

Verzonden: donderdag 11 april 2019 17:48

Aan: [redacted] 5.1.2e - DGRW [redacted] 5.1.2e @minienw.nl>; [redacted] 5.1.2e DGRW
[redacted] 5.1.2e @minienw.nl> [redacted] 5.1.2e DGRW <[redacted] 5.1.2e @minienw.nl> [redacted] 5.1.2e
[redacted] 5.1.2e DGMI <[redacted] 5.1.2e @minienw.nl>; [redacted] 5.1.2e DGMI <[redacted] 5.1.2e @minienw.nl> [redacted] 5.1.2e NOVA)
[redacted] 5.1.2e @rws.nl> [redacted] 5.1.2e BSK <[redacted] 5.1.2e @minienw.nl>; [redacted] 5.1.2e BSK

5.1.2e @minienw.nl> 5.1.2e - DGB < 5.1.2e @minienw.nl>; 5.1.2e KNMI)
5.1.2e @knmi.nl> 5.1.2e DGB 5.1.2e @minienw.nl>; 5.1.2e DGB
5.1.2e @minienw.nl> 5.1.2e DGRW < 5.1.2e @minienw.nl>; 5.1.2e
DGRW 5.1.2e @minienw.nl> 5.1.2e DGMI 5.1.2e @minienw.nl> 5.1.2e FMC
5.1.2e @minienw.nl> 5.1.2e DGB 5.1.2e @minienw.nl> 5.1.2e
5.1.2e - DGMI 5.1.2e @minienw.nl>
CC: 5.1.2e - DGB < 5.1.2e @minienw.nl>; 5.1.2e - DGMI < 5.1.2e @minienw.nl>;
5.1.2e KNMI) 5.1.2e @knmi.nl>; 5.1.2e ILT < 5.1.2e @ILT.nl>; 5.1.2e ILT
5.1.2e @ILT.nl> 5.1.2e - BSK 5.1.2e @minienw.nl>; 5.1.2e DGLM
5.1.2e @minienw.nl>; 5.1.2e DGLM < 5.1.2e @minienw.nl>; 5.1.2e - DGB
5.1.2e @minienw.nl>; 5.1.2e - DGB 5.1.2e @minienw.nl> 5.1.2e - DGMI
5.1.2e @minienw.nl> 5.1.2e DGMo-W 5.1.2e @minienw.nl> 5.1.2e
5.1.2e - DCO 5.1.2e @minienw.nl>; 5.1.2e - BSK < 5.1.2e @minienw.nl> 5.1.2e
(5.1.2e BSK 5.1.2e @minienw.nl> 5.1.2e - DGRW 5.1.2e @minienw.nl> 5.1.2e DGMI
5.1.2e @minienw.nl> 5.1.2e (ZD) < 5.1.2e @rws.nl>; 5.1.2e (ZD)
5.1.2e @rws.nl> 5.1.2e BSK < 5.1.2e @minienw.nl> 5.1.2e DGMI
5.1.2e @minienw.nl> 5.1.2e BSK 5.1.2e @minienw.nl> 5.1.2e
DCO < 5.1.2e @minienw.nl>; Postbus Staf DGLM < 5.1.2e @minienw.nl>

Onderwerp: VOORBEREIDING REIS MINISTER BOVENWINDEN 6, 7, 8 mei

Urgentie: Hoog

Allen,

Graag aandacht voor voorbereiding voor de reis van minister naar Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten.

Verzoek om het format in te vullen.

De reis staat gepland en is geboekt op 6, 7 en 8 mei. 3x is scheepsrecht..

Voor de vorige twee voorbereidingen is veel werk verzet. Toch is de stand op (bijna) alle onderdelen niet meer hetzelfde als in januari.

Voor een paar van jullie is deze vraag nieuw.

Ter inspiratie meegestuurd het oude dossier.

Wat niet bekend is en/of nog kan veranderen tot de datum van vertrek duidelijk aangeven. Graag kort en bondige teksten.

Het dossier moet minstens een week van te voren bij de minister liggen.

Voor een goede voorbereiding is het noodzakelijk dat je de stukken **aanlevert op uiterlijk donderdag 18 april!**

Ook nu geldt weer dat de fiches/documenten zelf hebt afgestemd met je afdelingshoofd/directeur en zo nodig DG.

Voor DGLMers: aan 5.1.2e zal ik de stukken sturen, maar met opmerking dat directeuren akkoord zijn. Dat moeten jullie dus zelf regelen.

Algemeen:

Connectiviteit: 5.1.2e

Crisisbeheer: 5.1.2e

Luchtvaartnota 5.1.2e

Koraal: 5.1.2e

Klimaat: 5.1.2e

Structurele inframiddeler 5.1.2e

KNMI: 5.1.2e

Financien 5.1.2e

Milieu/afval: 5.1.2e

Saba

Haven 5.1.2e

Luchthaven

Drinkwater: 5.1.2e

Reddingsbo

Sint Eustatius

Luchthaven: 5.1.2e

Haven

Erosie: 5.1.2e

Weg

Drinkwater Stuco: 5.1.2e

Sint Maarten:

Ondertekening van incidentenonderzoek luchtvaart Sint Maarten 5.1.2e

Als jullie iets missen hoor ik het graag.

Vriendelijke groet,

5.1.2e

To: [redacted] 5.1.2e - DGWB [redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl]
Cc: [redacted] 5.1.2e DGRW [redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e - DGWB [redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e - DGWB [redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl]
From: [redacted] 5.1.2e DGWB
Sent: Mon 8/19/2019 12:50:56 PM
Subject: RE: Zeespiegelstijging Caribisch Nederland
Received: Mon 8/19/2019 12:50:59 PM
[01. Nota ter informatie Minister over begroting en dekking Kennisprogramma Zeespiegelstijging.PDF](#)

Hallo [redacted] 5.1.2e

In de bijlage de nota incl. reactie van de Minister. Een vraagje uit nieuwsgierigheid: waar wil je het afschrift voor gebruiken?

Groet,

[redacted] 5.1.2e

Van: [redacted] 5.1.2e DGRW

Verzonden: vrijdag 16 augustus 2019 09:16

Aan: [redacted] 5.1.2e DGWB

CC: [redacted] 5.1.2e - DGRW; [redacted] 5.1.2e - DGRW

Onderwerp: RE: Zeespiegelstijging Caribisch Nederland

Beste [redacted] 5.1.2e

Zou je mij een afschrift van de nota kunnen (laten) sturen?

Nee, er is nog geen datum bekend waarop de Minister tijdens een Staf DGWB verder over de Caribbean zou willen praten.

Met vr.gr.

[redacted] 5.1.2e

Van: [redacted] 5.1.2e - DGWB [redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl>

Verzonden: donderdag 15 augustus 2019 08:49

Aan: [redacted] 5.1.2e DGRW [redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl>

CC: [redacted] 5.1.2e - DGRW [redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl>; [redacted] 5.1.2e DGRW [redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl>

Onderwerp: RE: Zeespiegelstijging Caribisch Nederland

Beste [redacted] 5.1.2e

Vorige week hebben we een nota ter informatie naar de minister gestuurd met daarin de onderbouwing van de financiën vroeg de minister of er nog een koppeling met de BES landen wordt gemaakt. In ons huidige voorstel is dat niet het geval. In mei gaf je aan dat de minister nog een keer op de nota over klimaatadaptatie op de BES wil terug komen. Heb jij nog nieuwe informatie n.a.v. de onderstaande mail?

Groet,

[redacted] 5.1.2e

Van: [redacted] 5.1.2e DGRW <[redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl>

Verzonden: dinsdag 14 mei 2019 17:01

Aan: [redacted] 5.1.2e DGWB <[redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl> [redacted] 5.1.2e - DGRW [redacted] 5.1.2e

[redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl>

CC: [redacted] 5.1.2e - DGRW <[redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl>

Onderwerp: RE: Zeespiegelstijging Caribisch Nederland

Beste [redacted] 5.1.2e

Ik heb geen terugmelding gezien van het werkbezoek aan St Eus, Saba en St Maarten.

Ik weet wel dat nav onze nota over klimaatadaptatie op Caribisch deel Koninkrijk der Nederlanden, de Minister er graag nog een keer op terug wil komen in een komende Staf DGWB.

Er wordt nog gezocht naar een geschikte datum.

Zodra ik meer weet, laat ik het je weten.

Met vriendelijke groet,

[redacted] 5.1.2e

Verzonden met BlackBerry Work(www.blackberry.com)

Van: [redacted] 5.1.2e - DGWB" <[redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl>

Verzonden: 13 mei 2019 08:40

Naar: [redacted] 5.1.2e - DGRW" <[redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl>

Cc: [redacted] 5.1.2e DGRW" <[redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl>

Onderwerp: Zeespiegelstijging Caribisch Nederland

Beste [redacted] 5.1.2e

Bij DGWB werk ik sinds kort mee bij het kennisprogramma zeespiegelstijging. We zijn bezig met het voorbereiden van het AO water van 20 juni. Voor de voorbereiding zijn we benieuwd of zeespiegelstijging nog aan de orde is bij het recente werkbezoek aan het Caribische deel. Of wellicht zijn er nog ontwikkelingen naar aanleiding van de nota over de BES in relatie tot zeespiegelstijging. We horen graag van je.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

.....
Directoraat-Generaal Water en Bodem (DGWB)
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW)
Bezoekadres: Rijnstraat 8 | 2515 XP | Den Haag
11^e verdieping A of B Beuk
Postbus 20901 | 2500 EX | Den Haag

.....
M 06 5.1.2e
5.1.2e minienw.nl
.....

Minister

Bestuurskern

Directie Waterveiligheid,
Klimaatadaptatie en Bestuur
Waterveiligheid

Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

Contactpersoon

5.1.2e

M. +31(0)6 5.1.2e
5.1.2e@minienw.nl

Datum

27 augustus 2019

Kenmerk

IenW/BSK-2019/186124

nota ter informatie

Vervolgfragen bij nota over Kennisprogramma
Zeespiegelstijging

Inleiding

Deze nota beantwoordt de vragen die u heeft gesteld bij de recente nota over
Begroting en Dekking Kennisprogramma Zeespiegelstijging (KP ZSS).

Beantwoording van uw vragen

buiten verzoek

buiten verzoek

Is er nog een koppeling met de andere landen van het Koninkrijk en de BES? Zowel inhoudelijk als financieel?

Het Kennisprogramma Zeespiegelstijging voorziet niet in onderzoek naar de impact van versnelde zeespiegelstijging op Caribisch Nederland¹. Nederlandse wettelijke regelingen zijn niet van toepassing op de BES-eilanden, tenzij dat nadrukkelijk is bepaald. Het Deltaprogramma – waarmee het KP ZSS samenhangt – geldt dus in beginsel alleen voor 'Europees' Nederland. Het KNMI zal in haar nieuwe voor Nederland op te stellen klimaatscenario's (KNMI'23) wel aandacht aan de BES-eilanden besteden. Indien u de BES-eilanden wenst te ondersteunen bij hun voorbereiding op zeespiegelstijging, kunt u in het kader van het KP ZSS aanvullende analyses laten uitvoeren.

buiten verzoek

5.1.2e

¹ U bent hierover geïnformeerd in de nota over Klimaatadaptatie BES-eilanden, Sint Maarten, Aruba en Curaçao (IenW/BSK-2019/79053, d.d. 12 april jl.) voorafgaand aan uw recente werkbezoek.

To: [redacted] 5.1.2e [redacted] @minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e
DGWB [redacted] 5.1.2e [redacted] minienw.nl]
Cc: [redacted] 5.1.2e - DGWB [redacted] 5.1.2e @minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e - DGWB [redacted] 5.1.2e @minienw.nl];
[redacted] 5.1.2e - DGWB [redacted] 5.1.2e @minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e - DGWB [redacted] 5.1.2e @minienw.nl]
From: [redacted] 5.1.2e DGWB
Sent: Mon 2/1/2021 8:33:16 PM
Subject: RE: Deltaprogramma voor de Caribische eilanden?
Received: Mon 2/1/2021 8:33:18 PM
[annotatie gesprek](#) [redacted] 5.1.2e [Caraibisch Nederland.docx](#)

Dag collega's

Met jullie hulp en inbreng heb ik bijgevoegde annotatie gemaakt voor het gesprek met [redacted] 5.1.2e komende woensdag.
Ik heb vooral de context geschetst.

Annemarieke als je een aanvulling hebt hoor ik het graag, we kunnen ook even bellen.

Ik wil het morgen graag naar [redacted] 5.1.2e versturen.

Hartelijks [redacted] 5.1.2e

Van: [redacted] 5.1.2e - DGWB [redacted] 5.1.2e minienw.nl>

Verzonden: maandag 1 februari 2021 09:54

Aan: [redacted] 5.1.2e DGWB [redacted] 5.1.2e minienw.nl>

CC: [redacted] 5.1.2e DGWB [redacted] 5.1.2e @minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e DGWB
[redacted] 5.1.2e minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e - DGWB [redacted] 5.1.2e @minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e DGWB
[redacted] 5.1.2e minienw.nl> [redacted] 5.1.2e - DGWB [redacted] 5.1.2e @minienw.nl>

Onderwerp: RE: Deltaprogramma voor de Caribische eilanden?

Ha [redacted] 5.1.2e

Zie onderstaand. Idee van [redacted] 5.1.2e over BES eilanden dat ik eerder in cluster inbracht en waar onder andere jij uit ervaring
vorig jaar met bezoek minister op reageerde.

Misschien goed om je ervaring daarmee ook met [redacted] 5.1.2e te delen [redacted] 5.1.2e staat aan de lat voor een reactie.

Groet,

[redacted] 5.1.2e

[redacted] 5.1.2e

Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
Directoraat-Generaal Water en Bodem

Rijnstraat 8 | Den Haag
Postbus 20901 | 2500 EX | Den Haag

M 06 - [redacted] 5.1.2e

[redacted] 5.1.2e [minienw.nl](#)

Van: [redacted] 5.1.2e DGWB [redacted] 5.1.2e minienw.nl>

Verzonden: woensdag 27 januari 2021 15:46

Aan: [redacted] 5.1.2e DGWB [redacted] 5.1.2e @minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e - DGWB [redacted] 5.1.2e minienw.nl];
[redacted] 5.1.2e - DGWB [redacted] 5.1.2e @minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e - DGWB [redacted] 5.1.2e minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e
[redacted] 5.1.2e DGWB [redacted] 5.1.2e minienw.nl>

Onderwerp: FW: Deltaprogramma voor de Caribische eilanden?

Dag collega's, [redacted] 5.1.2e en [redacted] 5.1.2e

Op 3 februari om 14 uur is er een gesprek gepland tussen [redacted] 5.1.2e van Deltares en [redacted] 5.1.2e op initiatief van [redacted] 5.1.2e

Dit nav een gesprek dat [redacted] 5.1.2e heeft gehad met de Nederlandse Vertegenwoordiging op Curaçao [redacted] 5.1.2e over de
BES-eilanden.

Eerder heeft [redacted] 5.1.2e ook met [redacted] 5.1.2e gesproken en [redacted] 5.1.2e

Zoals je onderstaand kunt lezen denkt [redacted] 5.1.2e aan een 'soort' Deltaprogramma voor de eilanden

en nagaan op welke aangepaste manier DPRA kan worden ingevoerd op de BES eilanden.

Hij wil graag 5.1.2e visie weten
Ik ben gevraagd om dit gesprek voor te bereiden.

Graag hoor ik of hier een standpunt op is vanuit IenW, of dit wellicht eerder aan de orde is geweest/is verkend.
En wat jullie mee willen geven aan aandachtspunten.

Ik wil 5.1.2e graag maandag de voorbereiding sturen.

Hartelijke groet 5.1.2e

Van: 5.1.2e <[redacted]@deltares.nl>

Datum: dinsdag 26 jan. 2021 4:38 PM

Aan: 5.1.2e <[redacted]@deltacommissaris.nl>

Onderwerp: FW: Deltaprogramma voor de Caribische eilanden?

Beste 5.1.2e

In november ben ik op Curaçao geweest [redacted] buiten verzoek

Voordat ik daar heen ging, heb ik met 5.1.2e en 5.1.2e (met wie ik samen aan de Kennisaanpak voor DPRA werk) gesproken over wat 'wij' vanuit Nederland eigenlijk doen, aan ondersteuning bieden, aan water en klimaatadaptatie op de Caribische eilanden. Beiden dachten dat dat niet heel omvangrijk was. 5.1.2e vond het in ieder geval een heel goed idee als ik contact op zou nemen met de Nederlandse Vertegenwoordiging op Curaçao en wil graag meedenken als we tot actie zouden kunnen komen.

Dat heb ik vervolgens gedaan en dat leidde tot een ontzettend leuk gesprek met 5.1.2e Hieronder vind je mijn aantekeningen van dat gesprek. A.s. vrijdag spreek ik opnieuw met 5.1.2e om te kijken wat logische vervolgstappen kunnen zijn, zowel voor de drie bijzondere gemeenten als voor de drie landen.

Een van de punten die we hebben besproken is dat het voor de eilanden buitengewoon goed zou zijn als er een 'soort' Deltaprogramma zou zijn, aangezien de dreigingen van zeespiegelstijging, wateroverlast en overstroming, droogte en watertekorten, en hittestress aanzienlijk zijn (hetgeen ik zelf vrij gemakkelijk heb kunnen constateren).

Gisteren werd ik tijdens de opening van de CAS weer getriggered door een opmerking van premier Rutte, waarin hij benadrukte dat Nederland ook aan de andere kant van de oceaan ligt.

Mijn vraag aan jou is: zou ik daar kort met jou over kunnen spreken? Ik ben heel benieuwd hoe jij hier naar kijkt en wat we denken dat er vanuit Nederland (meer) zou kunnen of moeten gebeuren.

Ik hoor het graag!

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

-----Original Message-----

From: 5.1.2e <[redacted]@minbzk.nl>

Sent: woensdag 20 januari 2021 11:44

To: 5.1.2e <[redacted]@deltares.nl>

Cc: 5.1.2i <[redacted]@minbzk.nl>

Subject: RE: Kennismaking met 5.1.2e (Deltares)

Beste 5.1.2e

Dat is prima, en excuus dat ik niet eerder heb gereageerd. Ik ben nu nog even op St. Maarten, maar ik zal mijn secretariaat vragen of ze op korte termijn (maar dat zal vermoedelijk niet eerder dan volgende week zijn) een (bel)afpraak met je kunnen maken.

Vriendelijke groet 5.1.2e

From: 5.1.2e

Sent: donderdag 24 december 2020 11:25

To: 5.1.2e <[redacted]@minbzk.nl>

Cc: 5.1.2i <[redacted]@minbzk.nl>

Subject: RE: Kennismaking met 5.1.2e (Deltares)

Geachte heer 5.1.2e beste 5.1.2e

De tijd vliegt. Nog maar kort geleden spraken wij elkaar op Curaçao, en vanavond is het kerstavond. Ik wil graag terugkomen op het mooie gesprek dat we hadden op 1 december over Curaçao, de BES-eilanden, toekomstige ontwikkelingen en een mogelijke rol die Deltares zou kunnen spelen als het Nederlandse onderzoeksinstituut voor water en ondergrond.

Uit het gesprek kwamen twee lijnen naar voren die ons kansrijk leken voor vervolgstappen:

1. De drie CAS landen:

- Curaçao: door BZK wordt momenteel COHO ontwikkeld. Wij zouden met BZK in gesprek kunnen gaan om te bezien of Deltares kan bijdragen aan ideeën voor o.a. veerkrachtig waterbeheer, klimaatadaptatie, energievoorziening, verbetering infrastructuur.
- St Maarten: de Wereldbank beheert het door Nederland toegezegde fonds van 500 miljoen euro, naar goede voorstellen komen moeilijk van de grond. Deltares zou kunnen bijdragen aan het ontwikkelen van voorstellen voor een herstelprogramma.

2. De BES eilanden: de bijzondere gemeenten staan net als Nederlandse gemeenten voor de opgave om klimaatbestendig te worden. Dat betekent voorbereiden op de dreigingen van zeespiegelstijging, wateroverlast en overstroming, droogte en watertekorten, en hittestress. Dit is in Nederland het beleidsterrein van Min. IenW en de gezamenlijk decentrale overheden, vastgelegd in het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). We zouden met IenW kunnen nagaan op welke manier deze beleidsopgaven van toepassing zouden moeten/kunnen zijn op de BES gemeenten. Concreet: nagaan op welke aangepaste manier DPRA kan worden ingevoerd op de BES eilanden.

Ik zou daarom graag twee acties willen voorstellen:

1. Is het voor u mogelijk om contact te leggen met de mensen bij BZK die verantwoordelijk zijn voor de ontwikkeling van COHO? We zouden met hen in gesprek kunnen gaan over de wenselijkheid van het inbrengen van ideeën door Deltares.
2. Ik kan nagaan bij de afdeling DGWB van IenW, waar DPRA is belegd, of men mogelijkheden ziet voor toepassing van DPRA, in welke aangepaste vorm dan ook, in de BES-gemeenten. Ik stel me voor dat we dat vervolgens zouden moeten bespreken met BZK als verantwoordelijke ministerie voor de BES-eilanden.

Hieronder heb ik nog mijn notities van ons gesprek toegevoegd.

Ik kijk uit naar uw reactie!

Met vriendelijke groet, en de allerbeste wensen voor de kerst,

5.1.2e

5.1.2e

M +31(0)6

5.1.2e

T +31 (0)8

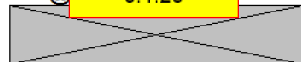
linkedin.com/in

5.1.2e

@

5.1.2e

P.O. Box 177 • 2600 MH Delft • The Netherlands • www.deltares.nl

Deltares is an independent institute for applied research in the field of water and subsurface. We work worldwide on smart innovations, solutions and applications for people, the environment and society. Our motto is 'Enabling Delta Life'. Click on the link below to read our latest DeltaLife Magazine:

Please consider the environment before printing this email

-----Original Appointment-----

From: [REDACTED] 5.1.2e [REDACTED]@minbzk.nl<mailto:[REDACTED] 5.1.2e [REDACTED]@minbzk.nl>>

Sent: vrijdag 27 november 2020 15:06

To: [REDACTED] 5.1.2e [REDACTED]

Subject: Kennismaking met [REDACTED] 5.1.2e [REDACTED] Deltares)

When: dinsdag 1 december 2020 09:00-09:45 America/La_Paz.

Where:

[REDACTED] 5.1.2i [REDACTED]

[REDACTED] 5.1.2e [REDACTED] nodigt u uit om deel te nemen aan deze Rijksvideo Vergadering.

[REDACTED] 5.1.2i [REDACTED]

dinsdag 01 december 2020

9:00 | (UTC-04:00) Georgetown, La Paz, Manaus, San Juan | 45 minuten

Deelnemen aan

[REDACTED] 5.1.2i [REDACTED]

DISCLAIMER: This message is intended exclusively for the addressee(s) and may contain confidential and privileged information. If you are not the intended recipient please notify the sender immediately and destroy this message. Unauthorized use, disclosure or copying of this message is strictly prohibited. The foundation 'Stichting Deltares', which has its seat at Delft, The Netherlands, Commercial Registration Number 41146461, is not liable in any way whatsoever for consequences and/or damages resulting from the improper, incomplete and untimely dispatch, receipt and/or content of this e-mail.

Aanleiding en doel gesprek:

5.1.2e wil met jou van gedachte wisselen over een 'soort' Deltaprogramma voor de eilanden en nagaan op elke aangepaste manier DPRA kan worden ingevoerd op de BES eilanden.

5.1.2e heeft hier eerder met 5.1.2e (DPRA) en 5.1.2e gesproken. En vervolgens gesproken met 5.1.2e die is gestationeerd als Vertegenwoordiger van Nederland voor de drie CAS landen op Curaçao.

Nota bene de BES-eilanden, hebben een eigen -waarnemend - vertegenwoordiger

5.1.2e

Toelichting

Inhoudelijk liggen er aanknopingspunten voor samenwerking met de eilanden. We hebben SIDS (Small Island Development States) in ons eigen Koninkrijk en land, en die zijn net als Europees NL, kwetsbaar voor klimaatverandering. Rutte refereerde daar ook aan tijdens de CAS.

Echter tot op heden is er een niet al te ruimhartige inmenging in de landen binnen het Koninkrijk geweest. Na Irma (orkaan) zette Nederland ism UNDP en de WB een Center of Excellence op (Aruba Center of Excellence for Sustainable Development of SIDS), met een WB investeringsfonds. NL heeft zich daar vrij snel weer uit terug getrokken.

Onze minister is – op haar terrein- verantwoordelijk voor de bijzondere gemeenten (BES) Bonaire, Saba en St Eustatius. Onze minister is niet verantwoordelijk voor de autonome (CAS) landen Aruba, Curaçao en St-Maarten binnen het koninkrijk der Nederlanden. Deze landen hebben hier eigen ministers voor. Intern IenW is de coördinatie bij DGMO belegd en er is ook interdepartementale afstemming oa met BZK.

Voor de (BES-eilanden) is een quick scan uitgevoerd (in 2015 of 2016) om een indicatie te krijgen van de mogelijke gevolgen van de klimaatveranderingen (vanuit zee en van boven: hevige regenval, stijgende zeespiegel en toenemende stormen).

De samenwerking met de BES-eilanden op water focust zich nu op de toegang en betaalbaarheid voor drinkwater en het inrichten van afvalwatervoorziening (ontbreekt nu grotendeels). Daarbij is er ook bestuurlijk en financieel getouwtrek zowel in IenW als interdepartementaal als met de eilanden. Onze Minister, die dus alleen voor de BES-eilanden verantwoordelijk is, stelt zich behoorlijk kritisch op t.o.v. inmenging in de eilanden.

Advies

Vooralsnog wordt terughoudendheid geadviseerd voor de rol vanuit IenW.

5.1.2e (jou welbekend) is 5.1.2e Zij geeft aan dat we aan de start staan van een IenW-breed visietraject en wellicht toch nog wat kunnen verbreden in inzet (dat traject gaat in principe alleen over de BES-eilanden). Zij is benieuwd naar de uitkomsten van het gesprek.

5.1.2e denkt dat IenW een goede inhoudelijke rol zou kunnen spelen vwb adaptatie en resilience voor SIDS (la Water as Leverage / Rebuild by Design voor SIDS) en heeft eerder richting aangegeven dat hij wil meedenken als het tot actie zou kunnen komen.

5.1.2e

To: [redacted] 5.1.2e DGLM [redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl]
From: [redacted] 5.1.2e
Sent: Wed 12/1/2021 5:06:39 PM
Subject: Klimaattafel Bonaire
Received: Wed 12/1/2021 5:06:47 PM
[2021-11-14 - Concept - Klimaattafel Bonaire.docx](#)

Dag [redacted] 5.1.2e

Zoals beloofd de 'startnotitie in wording' die uiteindelijk tot een concreet voorstel aan het BC moet leiden tot de instelling van de Klimaattafel Bonaire te besluiten.

Er is trouwens enige jaren geleden door lokale natuurorganisaties en de WUR een document gemaakt waarin al een waarschuwing staat voor de zeespiegelstijging. Maar voor het overige is het binnen het OLB (nog) geen issue.

Voor Europees Nederland maak ik me (al woon ik onder NAP) geen zorgen, gezien de reputatie van ons land op watergebied. Maar zoals je zelf al opmerkte: de situatie van de BES-eilanden is heel anders. Het lijkt mij daarom zinvol als tijdig in samenspraak met betrokken ministeries/instituten de mogelijke impact van klimaatverandering op Bonaire (ik ben niet in de positie om voor Saba en Statia te spreken) in kaart te brengen.

Met vriendelijke groeten,

[redacted] 5.1.2e

W.M. Offringalaan 2
2406 JB Alphen aan den Rijn
T: 06 [redacted] 5.1.2e
E: [redacted] 5.1.2e [\[redacted\]@adcaribbean.nl](mailto:[redacted]@adcaribbean.nl)

To: [redacted] 5.1.2e - DGLM[redacted] 5.1.2e @minienw.nl]
From: [redacted] 5.1.2e
Sent: Mon 12/20/2021 9:06:09 AM
Subject: FW: Klimaattafel Bonaire
Received: Mon 12/20/2021 9:06:15 AM
[2021-11-14 - Concept - Klimaattafel Bonaire.docx](#)

Bon dia [redacted] 5.1.2e bon siman,

[redacted] 5.1.2e

Vanwege de lockdown is nog niet bekend wanneer het werkbezoek van gezaghebber Rijna aan Den Haag plaats zal vinden, maar mij is verzocht om het dossier 'Klimaattafel Bonaire' in de tussenliggende tijd ambtelijk voor te bereiden. Dus ik hoop dat jij degene binnen lenW weet te traceren die mij kan bijpraten over het beleid ten aanzien van klimaatadaptatie en hoe Bonaire (c.q. Caribisch Nederland) daarin een plekje kan krijgen.

Wat de door de stas onbeantwoorde brief over elektrisch vervoer betreft: kan dit worden opgepakt zonder rappelbrief uit Bonaire?

Ik hoor graag van je, met hartelijke groeten,

[redacted] 5.1.2e

W.M. Offringalaan 2
2406 JB Albphen aan den Rijn
T: 06 [redacted] 5.1.2e
E: [redacted] 5.1.2e [\[redacted\]@adcaribbean.nl](mailto:[redacted]@adcaribbean.nl)

Van: [redacted] 5.1.2e @adcaribbean.nl>

Verzonden: woensdag 1 december 2021 17:07

Aan: [redacted] 5.1.2e - DGLM' <[redacted] 5.1.2e @minienw.nl>

Onderwerp: Klimaattafel Bonaire

Dag [redacted] 5.1.2e

Zoals beloofd de 'startnotitie in wording' die uiteindelijk tot een concreet voorstel aan het BC moet leiden tot de instelling van de Klimaattafel Bonaire te besluiten.

Er is trouwens enige jaren geleden door lokale natuurorganisaties en de WUR een document gemaakt waarin al een waarschuwing staat voor de zeespiegelstijging. Maar voor het overige is het binnen het OLB (nog) geen issue.

Voor Europees Nederland maak ik me (al woon ik onder NAP) geen zorgen, gezien de reputatie van ons land op watergebied. Maar zoals je zelf al opmerkte: de situatie van de BES-eilanden is heel anders. Het lijkt mij daarom zinvol als tijdig in samenspraak met betrokken ministeries/instituten de mogelijke impact van klimaatverandering op Bonaire (ik ben niet in de positie om voor Saba en Statia te spreken) in kaart te brengen.

Met vriendelijke groeten,

[redacted] 5.1.2e

W.M. Offringalaan 2
2406 JB Alphen aan den Rijn
T: 06 5.1.2e
E: 5.1.2e@adcaribbean.nl

KLIMAATTAFEL BONAIRE

(concept dd 16 november 2021)

Bonaire heeft geen invloed op de klimaatverandering, maar zal er wel de gevolgen van ondervinden. En daarom is het van belang dat het Bestuurscollege zich adequaat laat informeren over de impact op het eiland en zich tijdig voorbereidt op eventueel te nemen maatregelen. Het zal nog wel even duren, maar er komt een moment dat de combinatie van zeespiegelstijging en krachtigere stormen een serieuze bedreiging vormt voor met name de zuidkust.

Lijdzzaam afwachten is geen optie. Sterker nog, in het ruimtelijk ordeningsbeleid zal daar nu al rekening mee moeten worden gehouden. Tevens moet het denkproces op gang worden gebracht hoe Bonaire het best te beschermen is tegen effecten van de klimaatverandering. De keuzes zijn beperkt: een dijk voor de kust of een muur tussen de kustlijn en de bebouwing behoren niet tot de mogelijkheden. Herstel van het koraal en de mangroven kan wel (enigszins) beschermend werken.

De dreiging van de klimaatverandering komt niet alleen van zee. Verdroging zal van invloed zijn op lokale landbouw, minder, maar veel heviger regenbuien zullen voor grote wateroverlast zorgen en door de opwarming van het zeewater zal Bonaire vaker getroffen worden door stormen die bovendien krachtiger zijn.

Klimaatmitigatie

Ook al is de Klimaatwet niet van toepassing voor Caribisch Nederland, op Bonaire bestaat bestuurlijk, politiek en maatschappelijk groot draagvlak om te verduurzamen en zo dus een steentje bij te dragen aan de Nationale Klimaatdoelen.

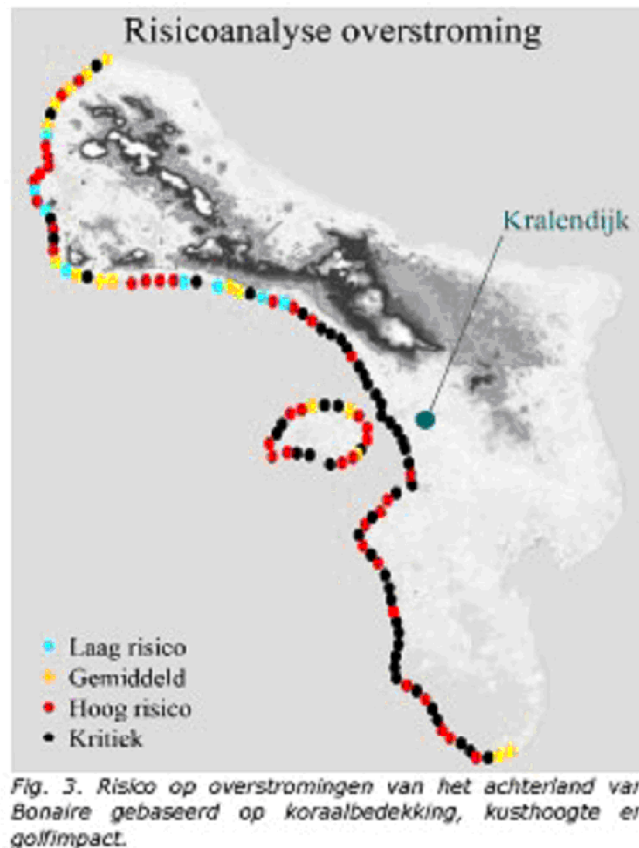
Op dit moment zijn er verschillende initiatieven/projecten, zowel bij ministeries (elektrisch vliegen, elektrisch autorijden) als lokaal (o.a. verduurzamingsplan WEB, Blue Destination) en daar komt de routekaart naar een klimaatneutrale energieproductie bij. Er is geen sprake van regie, ook al omdat het ministerie van Economische Zaken en Klimaat stelt "de BES-eilanden er niet bij te kunnen hebben" en van de coördinerende rol van BZK vooralsnog weinig terechtkomt.

Daarbij speelt ook nog eens dat de openbare lichamen niet delen in de 6,8 miljard euro die het kabinet extra uittrekt voor klimaatmaatregelen om het simpele feit de Klimaatdoelen niet voor Caribisch Nederland gelden. Routekaart middelden

Klimaatadaptie

"The six low-lying islands of the Caribbean part of the Kingdom live with the constant threat of sea-level rise, drought and tropical hurricanes." Aldus minister-president Mark Rutte tijdens de 76ste Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 24 september 2021 in New York. Toch is er op Bonaire weinig aandacht voor de gevolgen van klimaatverandering, zoals verdroging, extremer weer en zeespiegelstijging.

De gemiddelde zeespiegelstijging is over de afgelopen eeuw verdubbeld naar ca. 20 cm. Tot 2100 wordt een verdere stijging van tussen de 40 en 120 cm voorspeld (o.a. IPCC, KNMI). Voor Bonaire kan het effect hiervan nog worden versterkt door de verwachting dat orkanen en stormen in de Caribbean aan kracht toenemen en ook dichters langs Bonaire zullen passeren.

In Europees Nederland is de discussie over de dreiging van zeespiegelstijging op gang gekomen. Het is een thema dat inmiddels ook op de agenda van het ministerie van IenW staat, maar (net als bij de Klimaatdoelen het geval is) nog niet als het om Caribisch Nederland gaat. Terwijl de dreiging serieus is: een deel van de zuidkust inclusief Bonaire kan al over enkele decennia te maken krijgen met overstromingen (zie het kaartje van WUR).

Het is zaak dat Bonaire zelf het initiatief neemt om bij nationale klimaatmaatregelen – zowel t.a.v. mitigatie als adaptie – niet vergeten te worden. Het voorstel is een 'Klimaattafel Bonaire' op te richten met een (professioneel) secretariaat met o.a. als taken:

- Inventariseren nationale en lokale klimaat/verduurzamingsprojecten en -activiteiten
- Regiefunctie
- Zorgen dat Bonaire niet wordt vergeten bij nationale klimaat/verduurzamingsdoelen en fondsen die daarvoor beschikbaar worden gesteld
- Aanjagen van lokale initiatieven
- Vergroten bewustwording binnen het OLB, bedrijfsleven en de gemeenschap

- Het initiëren van een impactstudie
- Beleidskeuzes voorbereiden (bijvoorbeeld een moratorium voor het aan de kust bouwen en traceren van een veilige locaties voor nieuwe wijken)

Trekker van de 'Klimaattafel Bonaire' is het OLB, maar voor de input van (niet op het eiland aanwezige) expertise en het maatschappelijk draagvlak is het raadzaam partnerships aan te gaan, bijvoorbeeld met instellingen als TNO, KNMI, WUR, Klimaatberaad, Rijkswaterstaat, WNF etc.

Aanpak

Stel een kwartiermaker (toekomstig secretaris van de Klimaattafel) aan die

- 1) in gesprek gaat met functionarissen die thans in Europees Nederland al dan niet vanuit een formele rol invloed hebben op de klimaatdiscussie,
- 2) op basis daarvan een organisatieplan met doelen opstelt
- 3) en – na instemming van het BC – de lancering van de 'Klimaattafel Bonaire' voorbereidt.

Tenslotte

Het duurt nog even voordat inwoners van Kralendijk natte voeten krijgen, maar dat maakt de klimaatproblematiek niet minder urgent. Zo zal bijvoorbeeld nu al bij het verlenen van vergunningen rekening moeten worden gehouden met de vraag welke locaties met het oog op de zeespiegelstijging als veilig kunnen worden beschouwd.

Groslijst kandidaat-gesprekspartners

Ed Nijpels (SER)

- 5.1.2e (Klimaatonderhandelaar Greenpeace)
- 5.1.2e (TNO senior expert energietransitie studies)
- 5.1.2e (hoogleraar transitiekunde EUR)
- 5.1.2e (dz entrepreneur, nr 1 duurzame top 100 in 2015)
- 5.1.2e (duurzame ondernemer, netwerker)
- 5.1.2e (voorheen 5.1.2e voorlichtingsinstituut Milieucentraal, nu directeur VNBE = dz beheer bos en natuur)
- 5.1.2e 5.1.2e VEMW – belangenbehartiger zakelijke energie- en watergebruikers)
- 5.1.2e consultant, ex CE Delft en commissaris van duurzame bedrijven en organisaties)
- Diederik Samsom (kabinet EU comm. Frans Timmermans)
- 5.1.2e NVDE – NL vereniging dz energie)
- 5.1.2e CE Delft – gezaghebbende consultancy)
- 5.1.2e – KNMI

To: [redacted] - DGWB [redacted] minienw.nl]
Cc: [redacted] - DGWB [redacted] minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e
DGWB [redacted] minienw.nl] [redacted] 5.1.2e DGWB [redacted] minienw.nl] [redacted] 5.1.2e
DGWB [redacted] minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e DGWB [redacted] minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e
DGWB [redacted] minienw.nl]
From: [redacted] 5.1.2e DGWB
Sent: Tue 1/11/2022 5:06:31 PM
Subject: Regeerakkoord Caribisch NL --> DT WB
Received: Tue 1/11/2022 5:06:32 PM
[Aanbiedingsformulier DTWB def.doc](#)
[Bijlage beleidsambitie def.xlsx](#)

Hi [redacted] 5.1.2e

Ik weet niet wat er uiteindelijk besloten is over de DT agenda van aanstaande donderdag, maar ik hoop van harte dat Caribisch Nederland erop mocht *
Hierbij de stukken!

Alvast bedankt en fijne avond,
[redacted] 5.1.2e

[redacted] 5.1.2e

.....

[redacted] 5.1.2e

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
Rijnstraat 8 | Postbus 20901 | 2500 EX | Den Haag

.....

M 06 [redacted] 5.1.2e
E [redacted] 5.1.2e [minienw.nl](#)

.....

AANBIEDINGSFORMULIER DT DGWB

Onderwerp: Uitwerking van regeerakkoord voor drinkwater, afvalwater en mariene milieu in Caribisch Nederland

Contactpersoon: 5.1.2e

Behandeling in DT van: 13 januari

Bijlagen:

1. Memo inbreng Regeerakkoord
2. Excel met overzicht van voorgestelde maatregelen en bijbehorende budgetten

Tabblad 0: overzicht van status quo financiën voor drinkwatertarieven

Tabblad 1: opties voor structureel verlagen drinkwatertarieven

Tabblad 2: opties voor incidentele investeringen in drinkwatervoorziening

Tabblad 3: opties voor incidentele investeringen in afvalwatervoorziening

Tabblad 4: opties voor incidentele investeringen in mariene milieu

1. Doel bespreking in DT

Besluit nemen over de inzet voor DGWB-claims voor Caribisch Nederland (CN) n.a.v. Regeerakkoord.

BRW

BRW

BRW

5. Raakvlakken/relevantie voor andere (DGWB) onderdelen

Vooral Bonaire is gevoelig voor weersextremen (lage ligging + veel afstroming bij hevige regenval). Steeds vaker komt de roep (vanuit Bonaire, BZK, andere delen van IenW) om ook 'iets' aan klimaatadaptatie te doen. Dit is geen onderdeel van voorliggende inbreng en discussie, maar vraagt op ander moment wel besluitvorming van DGWB hoe hiermee om te gaan en door wie dan. DGWB doet hier op het moment niets aan. WKB heeft aangegeven hier momenteel geen capaciteit voor te hebben.

BRW

BRW

BRW

BRW

BRW

BRW

BRW

To: [redacted] 5.1.2e - DGWB [redacted] 5.1.2e @minienw.nl]
From: [redacted] 5.1.2e - DGWB
Sent: Thur 1/27/2022 2:00:00 PM
Subject: FW: GRAAG REACTIE > Antwoorden SG op gestelde vragen adviesaanvraag KAWI en WOM
Received: Thur 1/27/2022 2:00:00 PM
[KAWI Antwoorden op vragen OR.pdf](#)
[WOM Antwoorden op vragen OR.pdf](#)

Ter info, in het stuk van KAWI wordt ook wkb/car nl genoemd

Van: OR KDP Ambtelijk Secretariaat [redacted] 5.1.2i @minienw.nl>
Datum: maandag 24 jan. 2022 9:43 AM
Aan: [redacted] 5.1.2i @minienw.nl>
Onderwerp: GRAAG REACTIE > Antwoorden SG op gestelde vragen adviesaanvraag KAWI en WOM

Beste medewerkers van DGWB,

De OR KDP heeft de antwoorden op de gestelde vragen op de adviesaanvraag KAWI en WOM ontvangen vanuit de bestuurder.

Indien hierop vanuit jullie kant nog op/aanmerkingen zijn, dan hoort de OR dit graag d.m.v. een reply op deze mail uiterlijk **dinsdag 25 januari vóór 10 uur**, zodat dit kan worden meegenomen in zijn standpunt in de overlegvergadering met bestuurder.

Met vriendelijke groet,

[redacted] 5.1.2e

Buiten werktijden mailen mag, maar hoeft niet. Beantwoord deze mail op een voor jou geschikt moment.

.....
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

[redacted] 5.1.2e

Ondernemingsraad Kerndepartement (OR KDP)

☎: 06- [redacted] 5.1.2e

✉: [redacted] 5.1.2e @minienw.nl

Bezoekadres:

Rijnstraat 8, 2515 XP Den Haag

Postbus 20901

2500 EX Den Haag

NB Binnen de rijksoverheid geldt een identificatieverplichting. U dient zich te legitimeren d.m.v. een geldig paspoort/rijbewijs of identiteitsbewijs (geen kopie!). U wordt aangemeld bij de receptie.

.....
Aanwezig maandag t/m donderdag

Denk aan het milieu voor u besluit deze mail te printen *

Aan de voorzitter en leden van de OR KDP

Bestuurskern
Directoraat Generaal Water
en Bodem

Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

Contactpersoon

5.1.2e

M +31(0) 5.1.2e

5.1.2e minienw.nl

Ons kenmerk
IENW/BSK-2022/14170

Uw kenmerk
IENW/BSK-2022/10254

Datum 19 januari 2022
Betreft Antwoorden n.a.v. adviesaanvraag KAWI

Geachte voorzitter en leden van de Ondernemingsraad KDP,

Met deze brief beantwoord ik de vragen uit uw brief van 14 januari 2022 met vragen inzake de adviesaanvraag van KAWI.

Medewerkers

1. Uitgangspunt is dat rechtspositie niet verandert. Mens volgt immers taak. De personele verantwoordelijkheid voor Water Internationaal (WI)-medewerkers blijft bij DGMI liggen. Klopt dit beeld?

Het uitgangspunt is inderdaad dat de rechtspositie niet verandert, waarbij de HR-verantwoordelijkheid voor de Water Internationaal (WI)-medewerkers komt te liggen bij de programmamanager KAWI (en dus bij DGWB blijft) en de HR-verantwoordelijkheid voor de medewerkers uit de Directie Internationaal of andere IenW onderdelen ook gelijk blijft. De DI-medewerkers blijven dus vallen onder de HR-verantwoordelijkheid van DGMI/DI.

2. Op welke wijze vindt de invulling plaats van de additionele functies bij KAWI?

Alle additionele functies bij KAWI worden opengezet conform de werving- en selectieprocedures van IenW.

3. Een belangrijk onderwerp is de werkdruk. Op welke wijze is KAWI van plan dit te monitoren en zo nodig aan te pakken?

Ook KAWI vindt werkdruk van groot belang, waarbij het internationale karakter van KAWI ook maakt dat hier extra aandacht voor is (er wordt immers met diverse tijdzones samengewerkt). Om goed vinger aan de pols te houden heeft de programmamanager met vaste regelmaat een bilateraal gesprek met de medewerkers en staat werkdruk op de agenda van het teamoverleg. Zodra er signalen zijn dat de werkdruk te hoog is, wordt in een coördinatieoverleg opnieuw de planning en werkverdeling besproken. Waar nodig wordt geëscaleerd richting DT of Stuurgroep om de ambitie met bijbehorende capaciteitsinzet te bespreken.

4. De programmasecretaris draagt ook de personele verantwoordelijkheid van het programmasecretariaat met 2 managementondersteuners en een beleidsondersteuner. Wat wordt hier exact bedoeld met de personele verantwoordelijkheid?

De personele verantwoordelijkheid houdt in dit geval de HR-verantwoordelijkheid in. De programmasecretaris heeft in KAWI een managementrol en stuurt het programmasecretariaat aan.

5. De programmamanager is MT lid van DGWB en draagt de personele verantwoordelijkheid over het themacluster Water Internationaal. Wie heeft de personele verantwoordelijkheid over de andere thema's?

De personele c.q. HR-verantwoordelijkheid van de programmamanager behelst in ieder geval de collega's die in het themacluster Water Internationaal zitten en zijn opgehangen onder DGWB. Deze collega's zijn ook werkzaam in andere themaclusters, zoals Nature Based Solutions of Klimaatadaptatie. Naast hen werken daar ook de collega's van de Directie Internationaal of andere IenW onderdelen in, die onder de HR-verantwoordelijkheid van hun eigen onderdelen blijven vallen.

Organisatie

6. In de adviesaanvraag staat dat voor KAWI expliciet is gekozen voor een ophanging onder een beleidsdirectie waar het nationale beleid wordt gemaakt. Waarschijnlijk wordt hier het beleidsdirectoraat bedoeld. Klopt dit?

Dat klopt inderdaad, bedoeld wordt op DGWB.

7. Er is één programmateam, samengesteld uit collega's van DGWB en DGMI, die zich bezighoudt met klimaatadaptatie en water internationaal. Behoren de medewerkers van andere onderdelen van IenW niet tot het programmateam?

We hebben ervoor gekozen om één programmateam te vormen van medewerkers die minimaal de helft van hun tijd werkzaam zijn aan KAWI-dossiers. Dit team komt elke week bij elkaar. Het programmateam staat echter open voor alle IenW onderdelen om aan te sluiten en is er samenwerking op de IenW brede dossiers met de medewerkers van de andere IenW onderdelen. Om ervoor te zorgen dat alle IenW onderdelen wel goed aangehaakt blijven en hun bijdrage te kunnen leveren, is er maandelijks een KAWI-breed overleg, waar dan, naast de IenW-brede stand van zaken, ook de belangrijkste zaken uit de KAWI-programmateam overleggen worden besproken.

8. Er is sprake van themateams bij KAWI, vergelijkbaar met WOM. Welke thema's betreft het en wordt er ook gewerkt met teamcoördinatoren?

Bij KAWI zijn er meerdere thema's die flexibel van aard zijn, m.a.w. afhankelijk van de internationale voedingsbodem danwel de internationale of nationale prioriteit/ambitie. De volgende thema's zijn op dit moment geïdentificeerd:

- ***Water internationaal met daarin ook aandacht voor de UN 2023 conferentie,***

Bestuurskern

UDAC, directie Organisatie en
Personeel
Advies

Datum

19 januari 2022

Ons kenmerk

IENW/BSK-2022/14170

- **Klimaatadaptatie met daarin het Parijsakkoord, maar ook de voorbereiding van de diverse COPs (klimaatonderhandelingen),**
- **Weerbare infrastructuur waarin nauw samengewerkt wordt met DGMO en Rijkswaterstaat,**
- **Nature Based Solutions, nog in ontwikkeling, maar er vindt op dit moment IenW (en interdepartementaal) breed overleg plaats over hoe dit thema kan leiden tot meer adaptatie actie wereldwijd.**
- **Klimaatdata, waar we samen met KNMI invulling geven aan de internationale poot van het KNMI gericht op het verbeteren van monitoring en meting t.b.v. klimaatadaptatie actie. Hierbij wordt ook nauw aangesloten bij de beleidskant van IenW dat zich bezighoudt met ruimte- en satellietdata.**

Bestuurskern
UDAC, directie Organisatie en
Personeel
Advies

Datum
19 januari 2022

Ons kenmerk
IENW/BSK-2022/14170

Er zijn geen themateamcoördinatoren en de teams worden opgebouwd uit KAWI-medewerkers en andere onderdelen. Wel is gekozen om 2 teamcoördinatoren te vragen voor de samenhang in het Water internationaal beleid en de samenhang voor het klimaatadaptatie beleid. Deze teamcoördinatoren werken nauw samen en bewaken de integraliteit.

9. De OR KDP ontvangt signalen dat er nog vraagtekens zijn over de relatie met WKB/Klimaat & Bestuur op het gebied van klimaatadaptatie gemeenten Caribisch Nederland. Wordt dit herkend en wat is hier de laatste stand van zaken?

Zoals reeds besproken met WKB betreft Caribisch Nederland een nationale verantwoordelijkheid als het gaat om beleid rondom klimaatadaptatie en water in Caribisch Nederland. Dit valt buiten de scope van KAWI. KAWI richt zich immers op het internationale veld. Uiteraard zet KAWI zich ook voor Caribisch Nederland in om de doorvertaling te maken van nationaal naar internationaal en v.v. en zullen wij waar mogelijk en nodig aanhaken bij internationale discussies rondom SIDS (small Islands developing states) en de klimaatproblematiek. Daarbij haken we aan bij de nationale verantwoordelijkheid van WKB voor Caribisch Nederland.

10. In de BSR is besproken dat bij alle andere IenW onderdelen nader bezien zal worden in welke mate zij (functioneel) bij zullen dragen aan het programma. Dit zal voortvloeien uit de verdere gezamenlijke invulling van de inhoudelijke samenwerking en uitwerking van het programmaplan. Bestaat hier al helderheid over?

Dit gesprek loopt en maakt onderdeel uit van de verdere invulling van de diverse thema's.

11. Bestaat er al helderheid over of BZK akkoord is met de aanpassing van de topfunctie?

De verwerking in de topstructuur zal in een later stadium worden meegenomen in de rapportage aan BZK. Vooralsnog is deze taak belegd bij de al bestaande functie van Watergezant.

Capaciteit

12. Het IenW brede karakter van dit programma bestaat uit het functioneel aansluiten van diverse IenW onderdelen aan het programma vanuit een synergie en verbinding in dossiers. Dit maakt het mogelijk dat IenW breed gewerkt wordt aan dezelfde ambitie en doelen, zonder een verschuiving in verantwoordelijkheden en formatie. Dit brengt duidelijkheid, flexibiliteit en slagkracht met zich mee om beter om te gaan met complexe maatschappelijke uitdagingen, passend bij het Kompas. Het IenW brede gedeelte lijkt zich te concentreren op een deel van de additionele capaciteit, te weten 1,3 fte verdeeld over alle betrokken IenW onderdelen (0,2 fte KNMI, 0,4 fte DGMo, 0,1 fte DGLM, 0,5 fte RWS, 0,1 fte PBL). Deze initiële vraag is gebaseerd op de inventarisatie van mogelijke samenwerking, waarbij het in deze fase nog onduidelijk is in welke mate het daadwerkelijk de nieuwe capaciteit betreft. Deze (geringe) beschikbare capaciteit van andere onderdelen wekt de suggestie dat het IenW brede aspect niet zo groot lijkt. Klopt dit beeld?

Het betreft hier een verzoek om additionele capaciteit, dus een stapje extra boven op de bestaande inzet vanuit de andere IenW onderdelen, waarbij de kwartiermakers zich gericht hebben op een minimaal benodigde inzet. In de diverse gesprekken met de IenW onderdelen wordt verder verkend welke activiteiten c.q. bijdrage er verder (mogelijk) zullen zijn.

13. Vanuit DI wordt voor 3,8 fte bijgedragen aan het programma. Hoeveel medewerkers van DI dragen bij aan KAWI? Dit raakt toch de functionele aansturing van het aantal medewerkers door management van KAWI?

Deze 3,8 Fte is verdeeld over 7 medewerkers, waarbij KAWI één van de dossiers (waar ze minimaal de helft van hun tijd aan werken) van deze medewerkers. Naast KAWI hebben zij ook nog andere DI werkzaamheden. De programmamanager KAWI spreekt regelmatig met het MT lid mondiaal (DI) over zowel de personele kant als de inhoudelijke kant. Ook omdat KAWI een belangrijke bijdrage levert aan de internationale inzet van IenW op klimaatadaptatie, één van de transities waar DI zich op richt.

14. De beoogde intensivering met 6 fte is onder voorbehoud van het ter beschikking stellen van de aanvullende middelen. Bestaat hier al duidelijkheid over? Mocht dit niet gebeuren, welke consequenties geeft dit?

Vanuit bestaande HGIS-middelen zijn middelen reeds gealloceerd voor de intensivering voor de 1^e periode. Hiernaast wordt gewerkt aan extra middelen, o.a. via een HGIS-claim. Dit wordt medio 2022 bekend. Indien deze claim wordt afgewezen, zal worden bezien of de dekking binnen DGWB kan worden gevonden. Dit laatste zal dan in nauw overleg zijn met de DG-stuurgroep.

15. Afhankelijk van het Regeerakkoord en politieke ambities kan het programma verder geïntensiveerd worden, waarvoor dan aanvullende middelen nodig zijn. Bestaat hier al duidelijkheid over en zo ja welke conclusies worden hierdoor getrokken?

Bestuurskern

UDAC, directie Organisatie en Personeel
Advies

Datum

19 januari 2022

Ons kenmerk

IENW/BSK-2022/14170

Hier bestaat vooralsnog geen duidelijkheid over. Wel zit er voldoende voedingsbodem in het coalitieakkoord om onze ambitie te handhaven en op punten te intensiveren. Hiervoor dient nog verder overleg met de Minister over plaats te vinden, alsmede met het Ministerie van BZ en EZK.

Bestuurskern
UDAC, directie Organisatie en
Personeel
Advies

Datum
19 januari 2022

Ons kenmerk
IENW/BSK-2022/14170

16. Heeft het Regeerakkoord zo mogelijk nu al zichtbare consequenties voor KAWI? Zo staat bij keuze voor beoordeling scenario's KAWI in bijlage 6: Hieronder zijn per scenario de sterke en zwakke punten benoemd, in relatie met de doelbereiking van het programma. Alhoewel het organisatiescenario "Rijksbreed" programma het sterkste scoort, is gekozen om als vertrekpunt een IenW breed programma te kiezen met sterke verbinding met de nationale, interdepartementale en internationale context. Deze keuze vloeit voort uit de huidige interdepartementale dynamiek en het ontbreken van een regeerakkoord.

In deze fase kan nog niet vastgesteld worden welke zichtbare consequenties het Regeerakkoord heeft voor KAWI.
Evaluatie

17. Er zijn nog onzekere factoren. Er wordt in het programmaplan al gesproken over de mogelijkheid elke 12 maanden de organisatievorm te evalueren. Zijn hierover al concrete plannen?

We hebben in onze processen opgenomen dat elk jaar, met de jaarplancyclus, ook het programmaplan (inclusief de organisatie/inrichting van KAWI) wordt geëvalueerd. Deze evaluatie kan leiden tot nieuwe inzichten die, na overleg met DG Stuurgroep KAWI, in het jaarplan zullen worden meegenomen.

Ik vertrouw erop hiermee uw vragen afdoende beantwoord te hebben en zie met vertrouwen uit naar uw advies.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

To: [5.1.2e] - DGLM [5.1.2e] [minienw.nl]
From: [5.1.2e]
Sent: Mon 1/31/2022 9:04:56 AM
Subject: Diverse dossier OLB
Received: Mon 1/31/2022 9:05:03 AM

Dag [5.1.2e]

De tijd vliegt en voor je het weet is gezaghebber Rijna van Bonaire onderweg voor zijn werkbezoek aan Den Haag. Hij verwacht van mij dat ik onder meer het dossier 'Klimaatadaptatie' goed heb voorbereid en hij daarover met de juiste functionaris bij lenW in gesprek kan, naast een kennismaking met de voor BES-zaken verantwoordelijke bewindspersoon. Ik wil dus vaart maken.

In dit verband verwijs ik je graag naar wat ik op Rijksoverheid.nl tegen ben gekomen:

Deltaprogramma en Nationale klimaatadaptatiestrategie beschermen Nederland

Om Nederland voor te bereiden op de gevolgen van klimaatverandering is een nationale aanpak nodig. Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft hierin een coördinerende en stimulerende rol. Dit gebeurt vanuit 2 programma's: de Nationale klimaatadaptatiestrategie (NAS) en het Deltaprogramma.

Ik neem aan dat er een programmamanager is die mij (en straks Rijna) kan vertellen hoe Caribisch Nederland in zowel de strategie als het Deltaprogramma worden meegenomen.

Dan enkele andere dossiers:

- Wat is de stand van zaken met betrekking tot de beantwoording van het op 15 maart 2021 door het Bestuurscollege gedane verzoek om assistentie bij het stimuleren van elektrisch vervoer?
- Ik kom graag in contact met de degene bij lenW die mij kan informeren over het dossier 'openbaar vervoer'. Mij is door het OLB gevraagd te helpen het dossier (weer) in beweging te krijgen.
- Wat is de stand van zaken met betrekking tot de wijziging van de wet/regelgeving inzake drones (zie ook het recente Deloitte-rapport dat in opdracht van lenW is gemaakt).
- Ik vernam bij toeval dat NACO het in opdracht van lenW gemaakte masterplan Electric Flight inclusief een roadmap heeft opgeleverd. Ik hoor graag wanneer en op welke wijze het Bestuurscollege hierover wordt geïnformeerd c.q. betrokken.

Ik hoor graag van je zodat ik de gezaghebber c.q. het Bestuurscollege kan informeren.

Met vriendelijke groeten,

[5.1.2e]

ADCaribbean

W.M. Offringalaan 2
2406 JB Alphen aan den Rijn
T: 065 [5.1.2e]
E: [5.1.2e] [\[5.1.2e\]@adcaribbean.nl](mailto:[5.1.2e]@adcaribbean.nl)

From: 5.1.2e - DGLM
Importance: Normal
Subject: Gesprek met F 5.1.2e en IenW
[Diverse dossier OLB](#)

Dag iedereen,

5.1.2e is de vertegenwoordiger van het OLB in Nederland en is het bezoek van de gezaghebber (deze maand) aan het voor bereiden. In dit verband heeft hij een aantal vragen voor ons (zie bijlage). Het leek me effectiever om deze in persoonlijk gesprek (weliswaar via webex) te beantwoorden. Zie bijgevoegd vergaderverzoek.
Hopelijk kan iedereen komende woensdag.

Met groet, 5.1.2e
-- De volgende tekst niet verwijderen of wijzigen. --

Wanneer het tijd is, kunt u hier deelnemen aan uw Rijksvideo Vergadering.

Vergaderingnummer (toegangscode)

5.1.2i

Wachtwoord voor vergadering:

5.1.2i

Deelnemen aan vergadering

Tik om deel te nemen vanaf een mobiel apparaat (alleen deelnemers)

5.1.2i

Netherlands Toll
United States Toll

Deelnemen via telefoon

5.1.2i

Netherlands Toll
United States Toll

[Algemene inbelnummers](#)

Deelnemen via een videosysteem of -toepassing

Kies 5.1.2i [@rijksvideo.webex.com](mailto:rijksvideo.webex.com)

U kunt ook 5.1.2i en uw vergaderingnummer invoeren.

Deelnemen met Microsoft Lync of Microsoft Skype voor Bedrijven

Kies 5.1.2i svideo@lync.webex.com

Als u een host bent, [klik dan hier](#) om hostgegevens weer te geven.

Hebt u hulp nodig? Ga naar <http://help.webex.com>

To: 5.1.2e DGWB 5.1.2e @minienw.nl 5.1.2e
DGWB 5.1.2e @minienw.nl; 5.1.2e - DGWB 5.1.2e minienw.nl
Cc: 5.1.2e DGWB 5.1.2e minienw.nl; 5.1.2e DGWB 5.1.2e minienw.nl
From: 5.1.2e - DGWB
Sent: Tue 2/8/2022 4:33:07 PM
Subject: RE: Akkoord met bijgevoegd DT-kort memo met s.v.z. Caribisch NL in Coalitieakkoord?
Received: Tue 2/8/2022 4:33:07 PM
[DT-kort 8 feb bespreeknotitie RA Caribisch Nederland.docx](#)

Hi allen,

5.1.2e nogmaals dank voor je suggesties, ik heb het aangepast. Hierbij nieuwe versie.
@ 5.1.2e zijn jullie zo ook akkoord met versturen aan DT?

Groet,

5.1.2e

Van: 5.1.2e - DGWB <5.1.2e minienw.nl>
Verzonden: dinsdag 8 februari 2022 16:21
Aan: 5.1.2e DGWB 5.1.2e @minienw.nl 5.1.2e - DGWB
5.1.2e minienw.nl 5.1.2e DGWB 5.1.2e @minienw.nl
CC: 5.1.2e DGWB <5.1.2e @minienw.nl>; 5.1.2e DGWB <5.1.2e minienw.nl>
Onderwerp: RE: Akkoord met bijgevoegd DT-kort memo met s.v.z. Caribisch NL in Coalitieakkoord?

Hoi 5.1.2e

Goed werk. Denk dat het helpt om de volgorde om te draaien. Begin met de inzet op beide budgetten en leg daarna uit wat de stavaza is. Dat voorkomt dat je bij het lezen van het stuk regelmatig wel de veranderingen ziet, maar niet het uitgangspunt. En bij de claim voor marien is het stuk wat verwarrend: Op voorhand al 5.1.2b minder. Wie heeft dat besloten? En daarna staat in het financieel overzicht 5.1.2b Dat is, neem ik aan, nadat al op voorhand is besloten die claim op dat niveau int brengen.

Succes!

5.1.2e

Directie Waterkwaliteit, Ondergrond en Marien
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
Rijnstraat 8 2515XP DEN HAAG
Postbus 20901 2500 EX DEN HAAG

M. 00316 5.1.2e
Secretariaat: 06 5.1.2e 5.1.2i @minienw.nl

Van: 5.1.2e @minienw.nl
Verzonden: dinsdag 8 februari 2022 14:03
Aan: 5.1.2e minienw.nl 5.1.2e - DGWB
<5.1.2e minienw.nl>; 5.1.2e @minienw.nl
CC: 5.1.2e DGWB 5.1.2e minienw.nl; 5.1.2e - DGWB <5.1.2e minienw.nl>
Onderwerp: Akkoord met bijgevoegd DT-kort memo met s.v.z. Caribisch NL in Coalitieakkoord?

Hoi,

5.1.2e heeft vanmorgen gevraagd een update te maken over Car. NL voor het DT-kort van aanstaande donderdag. Zijn jullie akkoord met bijgevoegde inbreng?

Vriendelijke groet, ook namens 5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

M 0 5.1.2e
E 5.1.2e minienw.nl

Update DT-kort Caribisch Nederland

Samenvatting:

De allocatie van de incidentele €35 mln voor het NMBP is zodanig dat de DGWB ambities grotendeels waargemaakt kunnen worden. Alle onderwerpen (afvalwater, marien milieu en klimaatadaptatie) hebben weliswaar op hun claims ingeleverd, maar de grote lijnen blijven staan.

Voor het verlagen van de drinkwatertarieven heeft IenW een claim van 5.1.2b ingediend, plus eenmalig 5.1.2b voor investeringen in de drinkwatervoorziening. 5.1.2i

5.1.2i

Ambitie / inbreng vanuit DGWB:

buiten verzoek

Uit de incidentele €35 mln NMBP*:

1. Eenmalig 5.1.2b miljoen voor investeringen in afvalwatervoorziening – waarschijnlijk grotendeels toegekend.
2. Eenmalig 5.1.2b voor klimaatadaptatie (stresstesten) – waarschijnlijk 350.000 toegekend.
3. Eenmalig 5.1.2b voor marien milieu (verkenning informatiehuis Marien voor Caribisch Nederland en versterking monitoring zeewaterkwaliteit) - waarschijnlijk 5.1.2b toegekend.

*Een deel van de bedragen wordt uit de onderbesteding van de eerste regio-enveloppe gealloceerd.

Stand van zaken:

buiten verzoek

buiten verzoek

Inhoudelijk:

buiten verzoek

35 miljoen incidenteel voor het Natuur en Milieu Beleidsplan (NMBP)

- Ook dit budget was overvraagd, maar DGWB krijgt het merendeel van de claims waarschijnlijk gehonoreerd.
- Wel hebben we vooraf voor afvalwater de initiële claim met ongeveer 5.1.2b verlaagd. Dit betrof ahiet in werking laten treden van een AWZI op Sint Eustatius. Die inschatting bleek te hoog (5.1.2b) nln realistischer dan de geschatte 5.1.2b. Bovendien zal de AWZI waarschijnlijk pas na deze Kabinetsperiode geïnstalleerd worden. Er is daarom slechts 5.1.2b opgenomen voor een pilot en onderzoek naar de exploitatie van de AWZI. Daarnaast zijn er een aantal maatregelen die Bonaire had voorgesteld niet opgevoerd in de claim, omdat deze op het bedrijfsniveau van nutsbedrijf WEB liggen. En de erosie-claim van Saba 5.1.2b hebben wij niet opgevoerd (erosie loopt door het gehele NMBP heen, is geen exclusieve IenW taak).
- De claim voor marien milieu is met 5.1.2b erlaagd: het instellen van een marien informatiehuis met meerdere fte's, is omgevormd naar een verkenning (inclusief mogelijkheid tot aansluiten bij centrum over biodiversiteit). De actie ocean literacy wordt niet opgevoerd voor de incidentele middelen uit het CA, deze kan mogelijk vanuit de eigen DGWB-middelen worden bekostigd. Het resterende bedrag van 5.1.2b wordt waarschijnlijk toegekend.
- Klimaatadaptatie krijgt waarschijnlijk €350.000 5.1.2b toebedeeld. De rationale daarachter is, naast overvraging van het budget, dat klimaatadaptatie niet 1-op-1 onder de doelstellingen van het NMBP valt. Er is bovendien i.h.k.v. erosie al vrij veel geld gereserveerd voor maatregelen die ook raken aan klimaatadaptatie (bijv. regenbeheer).

Vervolgplanning:

Over de 5.1.2b structureel is er een wekelijks directeurenoverleg waaraan 5.1.2e deelneemt. Rond 10 maart zal BZK een Kamerbrief versturen voor het Hoofdlijnen debat, met input van de departementen. Er wordt waarschijnlijk op VJN gemikt voor 2022 budget en vóór zomerreces voor uitwerking van het gehele budget vanaf 2023. Over de €35 mln incidenteel heeft LNV de leiding en

wordt het traject van de Voorjaarsnota bewandeld. Op het moment werken we gezamenlijk aan een bestedingsplan.

To: [redacted] 5.1.2e - DGLMI [redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl]
Cc: [redacted] 5.1.2e DGWB [redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl]
From: [redacted] 5.1.2e DGWB
Sent: Thur 3/24/2022 11:03:27 AM
Subject: FW: Uitvraag | DGWB staf Minister wo 30 maart
Received: Thur 3/24/2022 11:03:28 AM
[format staf M dgwb 30 maart.docx](#)
[Presentatie DGWB WOM Caribisch Nederland tbv Staf DGWB.pdf](#)

Hoi [redacted] 5.1.2e

Hierbij de presentatie (die we niet gaan presenteren, het is een achtergrondverhaal ter voorbereiding vd Minister) en bespreekpunten in staf dgwb volgende week. Beide niet voor verspreiding buiten IenW!

Zonnige groet ,

[redacted] 5.1.2e

Van: [redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl>
Datum: woensdag 23 mrt. 2022 3:29 PM
Aan: [redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl>
Onderwerp: FW: Uitvraag | DGWB staf Minister wo 30 maart

Van: [redacted] 5.1.2e DGWB [redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl>
Datum: dinsdag 22 mrt. 2022 4:13 PM
Aan: [redacted] 5.1.2e DGWB [redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl>
Kopie: [redacted] 5.1.2e DGWB [redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl>
Onderwerp: FW: Uitvraag | DGWB staf Minister wo 30 maart

Hi [redacted] 5.1.2e

Hierbij de voorbereiding voor agendapunt 4 (drinkwater Car. NL).

[redacted] 5.1.2e is akkoord op beide stukken, [redacted] 5.1.2e moet alleen nog akkoord geven op het word-format. Ze zit de komende tijd wel in 24-uurse.

Mocht zij nog aanpassingen hebben, [redacted] 5.1.2e, zou jij die dan morgenochtend willen aanpassen en [redacted] 5.1.2e een update willen sturen?

Dank en groet,

[redacted] 5.1.2e

Van: [redacted] 5.1.2e DGWB [redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl>
Verzonden: donderdag 17 maart 2022 09:07
Aan: DL-DGWB-DT en MT [redacted] 5.1.2i [redacted]@minienw.nl> [redacted] 5.1.2e - DGWB <[redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl>; [redacted] 5.1.2e
[redacted] 5.1.2e DGWB [redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl>; [redacted] 5.1.2e - DGWB [redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl> [redacted] 5.1.2e
[redacted] 5.1.2e - DGWB [redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl>
CC: [redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl>; [redacted] 5.1.2e [redacted]@minienw.nl>
Onderwerp: Uitvraag | DGWB staf Minister wo 30 maart

Beste collega's,

De volgende **DGWB Staf met de minister** staat gepland voor woensdag 30 maart van 10.45 – 11.30. De deadline voor het aanleveren van bespreekpunten/voorbereiding is **woensdag 23 maart 12.00 uur**.

Zijn er bespreekpunten vanuit DGWB?

Op de voorraadagenda staan:

1- Mededelingen en actua

2- Evaluatie DC (ook ter voorbereiding kennismaking DC)

5.1.2e

>WKB

5.1.2e

3- Introductie: (themasessie) Deltafonds >WKB-RI

5.1.2e

4- Drinkwatervoorziening Caribisch Nederland >WOM-RI

Nota's retour:

5- Beslisnota Definitief projectbudget Krib- en Oeververlaging Pannerdensch Kanaal >WKB-RI

5.1.2e

(voorbereiding + deelname FEZ gewenst)

Zie hieronder voor de aanleverinstructies en de bijlage voor het stafformat. Bij vragen over proces of aanlevering, graag contact met 5.1.2e of mijzelf.

Alvast bedankt en groet!

5.1.2e

5.1.2e

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

T 06 5.1.2e E 5.1.2e [minienw.nl](mailto:5.1.2e@minienw.nl)

Aanleverinstructie

- De stafagenda -en stukken dienen minimaal één week voorafgaand aan de staf gebundeld aangeleverd te worden DBO. Dit wordt verzorgd door de Staf DGWB.
 - Bespreekpunten en eventueel voorbereidende stukken worden door mdw aangeleverd bij Staf DGWB:
 - vóór de gestelde deadline;
 - ná akkoord van MT lid én directeur;
 - per mail;
 - naar @ 5.1.2e - DGWB.
- Vanuit de Staf DGWB gaan de stukken met een verkorte parafeerlijn (dus rechtstreeks) naar DBO (niet langs dg).
- Voor het meesturen van stukken graag altijd het stafformat gebruiken: zie bijlage.
- In de stafstukken kan de bewindspersoon géén beslispunten of nieuwe beslisinformatie worden voorgelegd (= open overheid beleid). Is dit wel de wens? Dan graag een eigenstandige beslisnota of infonota opstellen en deze via de reguliere lijn naar de bewindspersoon sturen. Bespreking van de nota in een staf gebeurt dan naar behoefte en op aandragen van de bewindspersoon.
- Nadat de stafagenda en -stukken zijn aangeleverd bij DBO, worden de stukken rondgemaild aan de DT/MT leden, de contactpersonen per onderwerp en overige vaste deelnemers aan de staf. Voor DT/MT worden de stukken in IBABS gezet. Dit wordt verzorgd door de Staf DGWB.
- Op basis van de definitieve stafagenda, wordt een geannoteerde agenda voor de dg/het DT opgemaakt. Dit wordt verzorgd door de Staf DGWB.
 - Input voor de annotatie wordt door de mdw aangeleverd:
 - Uiterlijk op **donderdag 24 maart 12.00 uur** (mag uiteraard ook gelijk bij de aanlevering van het bespreekpunt!);
 - Een kort stukje redeneerlijn en eventuele aandachtspunten, in enkele bullets;
 - wie bij de staf aanwezig wensen te zijn;
 - per mail;
 - naar @ 5.1.2e - DGWB.
- De geannoteerde agenda en de deelnemers aan de staf worden vastgesteld in het DT voorafgaand aan de staf. Na het DT wordt de geannoteerde agenda rondgemaild aan de DGWB-deelnemers aan de staf en ontvangen zij het vergaderverzoek. Voor DT/MT wordt het stuk in IBABS gezet. Dit wordt verzorgd door de Staf DGWB.

Onderwerp: Drinkwater in Caribisch Nederland

Directie: WOM

Aanwezig: 5.1.2e

Bijlage: Powerpoint over drinkwater en afvalwater + mariene milieu in Caribisch Nederland

Doel:

1. Informeren over DGWB in Caribisch Nederland (vooraf middels powerpoint);
2. Strategie bepalen voor het borgen van de betaalbaarheid van drinkwater;
3. De invulling van Ministeriële verantwoordelijkheid bespreken voor drink- en afvalwater aan de hand van 2 concrete voorbeelden.

Advies en communicatie:

ad 1) U wordt gevraagd vragen / opmerkingen / wensen n.a.v. de powerpoint naar voren te brengen zodat we die met u kunnen bespreken.

Ad 2) U wordt geadviseerd om te kiezen voor optie 2 of 3 zoals beschreven in de ppt op slide 18. We bespreken graag met u hoe u de financiering van de drinkwatervoorziening voor ogen ziet.

Ad 3) Graag wisselen we van gedachten over de invulling van uw rol voor een aantal DGWB onderwerpen in Caribisch Nederland. Het is een grijs gebied waarin ruimte is voor grotere dan wel kleinere invulling. Dit geldt overigens voor alle IenW onderwerpen in Caribisch Nederland.

Stand van zaken/toelichting/korte inhoud:

Ad 1) Onder leiding van dgMO komt er voor de zomer een gesprek met u over IenW in Caribisch Nederland. In de powerpoint gaan we alvast de diepte in voor de belangrijkste DGWB onderwerpen: drinkwater, afvalwater, mariene milieu. Inzet voor klimaatadaptatie is nog in ontwikkeling (zie laatste slide).

Ad 2) De Minister van IenW is systeem- en eindverantwoordelijk voor betrouwbaar, toegankelijk en betaalbaar drinkwater op de eilanden. Doordat de drinkwaterproductie en -distributie op de eilanden zo duur is zal het naar verwachting nooit "betaalbaar" zijn om de kostprijs direct door te berekenen aan de inwoners. Een onderzoek in 2021 naar mogelijkheden voor een duurzame financiële exploitatie van de drinkwatervoorziening heeft ook geleid tot de conclusie dat subsidies nodig blijven. De vraag is echter wat onder "betaalbaar" verstaan wordt. Hiervoor is nooit een formele grenswaarde gedefinieerd, al is dat in 2020 wel geadviseerd bij de (externe) beleidsdoorlichting van H12-artikel 13 van de begroting.

Door de verdeling van de Coalitieakkoord-middelen komt de grenswaarde voor betaalbaarheid weer aan de orde. Bij de tentatieve toekenning van die middelen hebben BZK en FIN als eis opgenomen dat IenW het restant om op het status quo tarief te kunnen komen (\$7 p.m voor het vaste tarief) zelf bijlegt. Hierover spreekt u op vrijdag 25 maart met Staatssecretaris Van Huffelen. Parallel daaraan lopen de voorbereidingen voor de Voorjaarsnota. In het kader daarvan ontvangen u en de Staatssecretaris van IenW een notitie over hoe de benodigde middelen voor cofinanciering ingepast kunnen worden in artikel 13.

5.1.2b

5.1.2b

Daarover wisselen we tijdens het gesprek graag met u van gedachten, concreet over de opties in de powerpoint op slide 18. **Ons advies is om voor optie 2 of 3 te kiezen, omdat aan optie 1 te grote maatschappelijke, politieke en financiële minpunten zitten.**

Ad 3) De systeem- en eindverantwoordelijkheid komt erop neer dat hoewel elke actor zijn eigen verantwoordelijkheid heeft, de Minister uiteindelijk aanspreekbaar is op het wel / niet functioneren van het systeem. Dit hebben we in 2020 gezien tijdens de rantsoeneringen van drinkwater op Sint Eustatius: daarover werden Kamervragen aan de Ministers van IenW en BZK gesteld. En de Nationale Ombudsman betrok in zijn onderzoek niet alleen nutsbedrijf STUCO en de Rijksvertegenwoordiger van Sint Eustatius, maar ook de Ministers van BZK en IenW. Het blijkt ook uit de motie De Groot / Diertens van november 2021, die vraagt om de eilanden te ondersteunen in het verbeteren van hun afvalwaterbeheer.

Graag bespreken we uw ambitie voor het invullen van deze verantwoordelijkheid aan de hand van de volgende 2 (concreet voorliggende) casussen:

1. Voor de toegang van drinkwater zijn investeringen in het drinkwaternet nodig. Op Sint Eustatius stimuleren we dat met €4,5 miljoen tussen 2021 t/m 2023 incl. technische assistentie door Vitens Evides International. Maar ook op Saba en Bonaire zijn investeringen nodig, respectievelijk voor incidenteel €1 miljoen (verplaatsen waterinlaat, renoveren cisternen, extra watertransportleiding, etc.) en **5.1.2b** (verplaatsen waterinlaat i.v.m. bouw containerhaven). Deze bedragen zijn overigens opgenomen in de notitie over de Voorjaarsnota en artikel 13 en **ons advies is om hier budget voor te reserveren. In hoeverre bent u voorstander om de eilanden te ondersteunen met het maken van deze investeringen?**

Aantal overwegingen:

- o Investeringen zijn nodig voor toegankelijk en betrouwbaar drinkwater;
- o Sint Eustatius en Saba hebben geen toegang tot internationale kredieten en de nutsbedrijven moeten investeringen dus uit Eigen Vermogen financieren, tenzij subsidies;
- o Investeringen worden doorberekend in hogere tarieven, tenzij ze gesubsidieerd worden;
- o In theorie zouden de Openbare Lichamen de nutsbedrijven kunnen ondersteunen in de investeringen, maar zij hebben daar doorgaans de middelen niet voor (Vrije Uitkering schiet tekort).

2. **Voor het behalen van de doelen in het Natuur- en Milieubeleidsplan en ter invulling van de motie De Groot / Diertens, is nog een lange weg te gaan op het gebied van afvalwaterzuivering.** De eilanden bereiden nu visies voor, waaruit vervolgacties zullen blijken. Het valt te verwachten dat hierbij financiële ondersteuning en technische assistentie nodig is. Dit is deels geregeld vanuit de middelen uit het Coalitieakkoord, maar die dekken niet de bouw van een AWZI op bijvoorbeeld Saba. Mocht er op Saba en Sint Eustatius een vorm van afvalwaterzuivering komen, dan zijn er dus waarschijnlijk investeringen nodig. Ook zal het dan nodig zijn om de exploitatie ervan gedeeltelijk te subsidiëren, omdat de eilanden dat niet geheel zelf kunnen opbrengen. De investeringen en subsidies zijn waarschijnlijk concreet pas in de volgende Kabinetsperiode aan de orde. Toch zijn wij benieuwd naar uw **ambitieniveau hierop, omdat het van belang is voor de inzet van IenW in de komende jaren.**

Watermeter op Sint Eustatius. Lekkages uit de waterleidingen maken het water extra duur op het eiland en worden aangepakt met investeringen, waarbij IenW subsidieert en Vitens Evides International technische assistentie verleent.

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Drinkwater en afvalwater + mariene milieu in Caribisch Nederland

5.1.2e

5.1.2e

Een Reverse Osmosis fabriek levert RO water voor in cisternes en aan de drinkwaterbottelfabriek op Saba.

waterproductie geheel in eigen hand genomen. DGWB nam deel aan de opening ervan.

Achtergrondinformatie voor de Staf DGWB van 30 maart 2022

Inhoud

- › Drinkwater
 - Tarieven, drinkwatersituatie per eiland, wettelijke verantwoordelijkheid, ontbreken van grenswaarde betaalbaarheid, coalitieakkoord
- › Afvalwater en mariene milieu (Natuur en Milieu Beleidsplan - NMBP)
- › Overzicht van andere lopende trajecten

Samenvatting

1. **Drinkwateropgave:** toegankelijkheid + betaalbaarheid 5.1.2b → **opties**
bespreken tijdens de Staf van 30 maart
2. **Afvalwateropgave:** geen vuil water de zee in (nog een lange weg te gaan)
3. **Mariene milieu:** opzetten van monitoring o.a. voor 2)
4. **Uitdagingen:** inter-bestuurlijke context; gebrek aan uitvoeringskracht;
financiële tekorten
5. **Ministeriele verantwoordelijkheid:** grijs gebied, ruimte voor eigen invulling.
Bespreken tijdens de Staf van 30 maart

Drinkwater

- › **Opgave:** Toegankelijkheid en betaalbaarheid drinkwatervoorziening (vastgelegd in Wet Elektriciteit en drinkwater BES)
- › **Verantwoordelijkheden:**
 - Openbare Lichamen: drinkwatervoorziening (OL enige aandeelhouders nutsbedrijven)
 - Nutsbedrijven: waterproductie en –levering incl. investeringen in drinkwaternet
 - Minister IenW: systeem- en eindverantwoordelijk
- › **Hoge kosten drinkwater:**
 - Geen zoetwatervoorziening: productie drinkwater (via Reversed Osmosis) duur
 - Distributie lastig door harde bodem, hoogteverschillen en lage bevolkingsdichtheid
 - Kosten worden over weinig huishoudens verspreid

Drinkwatertarieven pre-subsidies

\$	Vast tarief per maand zonder subsidies	Variabel tarief per m3	Prijs voor gebotteld drinkwater in \$
Eur. NL	6,50*	1,45	
Bonaire	41	3,70	
Sint Eustatius	94	8,86	
Saba	-	-	6 voor een fles van 11 liter en 7 voor een fles van 18 liter.**

*In NL betalen we dit per jaar (en in €), maar dit is ter vergelijking omgerekend naar \$ p.m.
De cijfers in de tabel zijn een benadering en gebaseerd op berekeningen van de VEWIN, het KPMG rapport naar duurzame financiële exploitatie (2021) en het ACM tarievenbesluit (2022)

**Daarnaast betaalt men op Saba ook voor het vullen van de cisternes met RO Water dat voor het huishouden wordt gebruikt.

buiten verzoek

Subsidieregeling

- › “Tijdelijke subsidieregeling drinkwater BES en RWZI Bonaire”
- › Wordt in 2022 vernieuwd
 - betreft tijdelijke regeling
 - eigenlijk niet geschikt voor investeringssubsidies
 - moet de nieuwe (Coalitieakkoord / VJN) subsidiebedragen reflecteren
- › Toelichting:
 - C tm f: structurele subsidies, rest is incidenteel
 - C-e: structurele subsidies voor verlagen drinkwatertarieven, incidenteel aangevuld (rijen g, h, i, j, k, n, o).
 - Er is de komende jaren meer geld beschikbaar voor het verlagen van de tarieven, in totaal circa 1,5 miljoen structureel per jaar. Niet alles staat al in deze subsidieregeling.
 - Corona-subsidies voor tijdelijk naar 0 verlagen van de vaste tarieven (rijen p,q) en bijdrage aan vergroten drinkwateropslag en verlagen tarieven gebotteld drinkwater Saba (r,s)
 - l,m: incidentele subsidies voor investeringen in drinkwaternet
 - F, t: structurele c.q. incidentele subsidies voor exploitatie RWZI Bonaire

Budget subsidie drink- en afvalwater Caribisch NL (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
c. Subsidie op drinkwater Saba	93	93	93	93	93	93	93
d. Subsidie op drinkwater Bonaire	925	925	925	925	925	925	925
e. Subsidie op drinkwater Sint Eustatius	193	193	193	193	193	193	193
f. Subsidie op afvalwater Bonaire	1.200	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
g. Extra subsidie op drinkwater Bonaire	2.400	2.400					
h. Extra subsidie op drinkwater Sint Eustatius	212	212					
i. Extra subsidie op drinkwater Bonaire (doorgeschoven uit 2017)	1.200						
j. Extra subsidie op drinkwater Sint Eustatius (doorgeschoven uit 2017)	212						
k. Extra subsidie op drinkwater Bonaire		700	450				
l. Extra subsidie op investeringen drinkwater Bonaire				450	450	450	
m. Extra subsidie op investering Sint Eustatius				1.500	1.500	1.500	
n. Extra subsidie op drinkwater Bonaire			3.000	1.725	450	450	
o. Extra subsidie op drinkwater Sint Eustatius			300	300			
p. Extra subsidie op drinkwater Bonaire i.v.m. COVID-19			798	2.628			
q. Extra subsidie op drinkwater Sint Eustatius i.v.m. COVID-19			299	649			
r. Extra subsidie op capaciteit drinkwater Saba i.v.m. COVID-19			200				
s. Extra subsidie op drinkwater Saba i.v.m. COVID-19				168			
t. Extra subsidie op afvalwater Bonaire		1.000	1.000	500	500	500	
Totaal	6.435	5.523	8.258	10.631	5.111	5.111	2.711

Bonaire

Gezaghebber Edison
Rijna en CFO van WEB
Joanne Balentien bij de
opening van de
waterproductiefabriek in
2021.

5.1.2e

Waterinlaat Bonaire
(moet mogelijk verplaatst
i.v.m. havenbouw).

- ❑ Inwoners: 20.104
- ❑ Nutsbedrijf WEB Bonaire produceert & distribueert water, elektriciteit en beheert de RWZI+AWZI
 - ❑ Professioneel bedrijf
 - ❑ 1 medewerker via Vitens Evides International
- ❑ +- iedereen aangesloten op drinkwaternet (toegankelijkheid ✓)
- ❑ Stijgende watervraag (toerisme)
 - ❑ Daarom hergebruik van water van belang
- ❑ IenW subsidies:
 - ❑ Jaarlijks voor vast tarief (direct aan WEB)
 - ❑ (beperkt) investeringen drinkwaternet

5.1.2b

St. Eustatius

Links: de oude, lekkende wateropslagtank. Rechts: nieuwe wateropslagtank met op de voorgrond een verplaatsbare waterton. Die laatste werd door het OL als noodvoorziening ingezet tijdens de droogte van 2020, voor die huishoudens die geen cisterne hebben en dus het gerantsoeneerde drinkwater (dat slechts op bepaalde tijdstippen uit de kraan kwam) nergens anders konden opslaan voor later gebruik op de dag. De TK is hierover geïnformeerd.

5.1.2e

Veel technische kennis zit bij de CEO van STUCO (links op foto)

- ❑ Inwoners: 3600
- ❑ Nutsbedrijf STUCO produceert en distribueert drinkwater en elektriciteit
 - ❑ Technische kennis, maar bij weinig mensen

5.1.2b

- ❑ 50% bevolking aangesloten op drinkwaternet
 - Laatste jaren grote groei aansluitingen
 - Maar ook veel gebruik van cisternen (regenwater)
- ❑ Rantsoeneringen in zomer 2020
 - onderzoek Nationale Ombudsman en Kamervragen
 - Ombudsman heeft geconcludeerd dat het eiland en IenW de juiste weg zijn met:
 - Renovatie watertransportleiding
 - Vergroten waterproductie en -opslag
- ❑ Subsidies:
 - ❑ Jaarlijks voor vast tarief (direct aan STUCO)
 - ❑ **2021 t/m 2023 toegekend: €4,5 miljoen** voor uitbreiden en robuuster maken drinkwaternet incl. technische assistentie van Vitens Evides International.

- ❑ Verwachtte incidentele claims 2022 e.v.: PM.

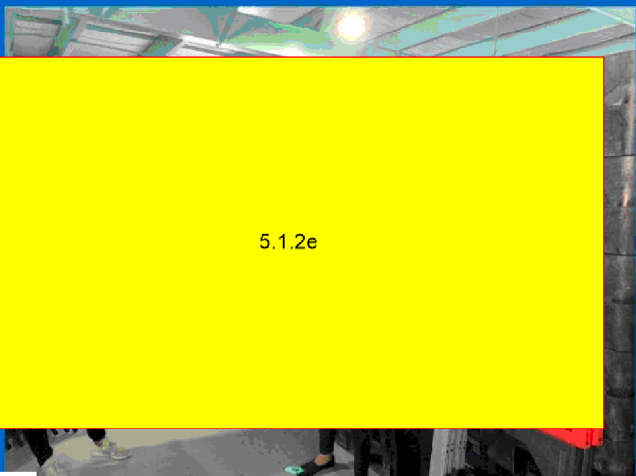
9

Saba

De waterinlaat ligt direct aan de weg en aan open zee en is daardoor te kwetsbaar. Deze moet vervangen worden.

5.1.2e

Eind 2021 is de drinkwaterbottelfabriek in gebruik genomen, zodat men niet alleen meer RO water maar ook drinkwater op het eiland produceert.

- ❑ Inwoners: 2000
- ❑ **Geen drinkwaternet** (te lage bevolkingsdichtheid en te grote hoogteverschillen)
- ❑ Het Openbaar Lichaam voert RO water, drinkwaterproductie en -distributie zelf uit.
- ❑ Reverse Osmosis (RO) water in cisternes.
→ geen drinkwaterkwaliteit
- ❑ **Q4 2021: drinkwaterbottelfabriek geopend**
→ Herbruikbare plastic flessen, drinkwaterkwaliteit
→ Goedkoper en duurzamer dan import uit St. Maarten
- ❑ Subsidies:
 - ❑ Jaarlijks 93k voor de transportkosten RO water
 - ❑ Incidenteel voor bouw van de bottelfabriek en aanleg watertransportleiding
 - ❑ Corona-subsidie voor verlagen prijs gebotteld drinkwater. Dit wordt voortgezet indien CA en VJN-middelen toegekend.

5.1.2b

buiten verzoek

buiten verzoek

buiten verzoek

buiten verzoek

buiten verzoek

buiten verzoek

buiten verzoek

buiten verzoek

buiten verzoek

buiten verzoek

buiten verzoek

buiten verzoek

buiten verzoek

Coalitieakkoord “35 mln incidenteel”

- › NMBP in 2 fases: tm 2024 met name onderzoek gericht, daarna uitvoeringsgericht. 35 mln is voor die eerste fase.

buiten verzoek

- › Klimaatadaptatie: 350k

buiten verzoek

buiten verzoek

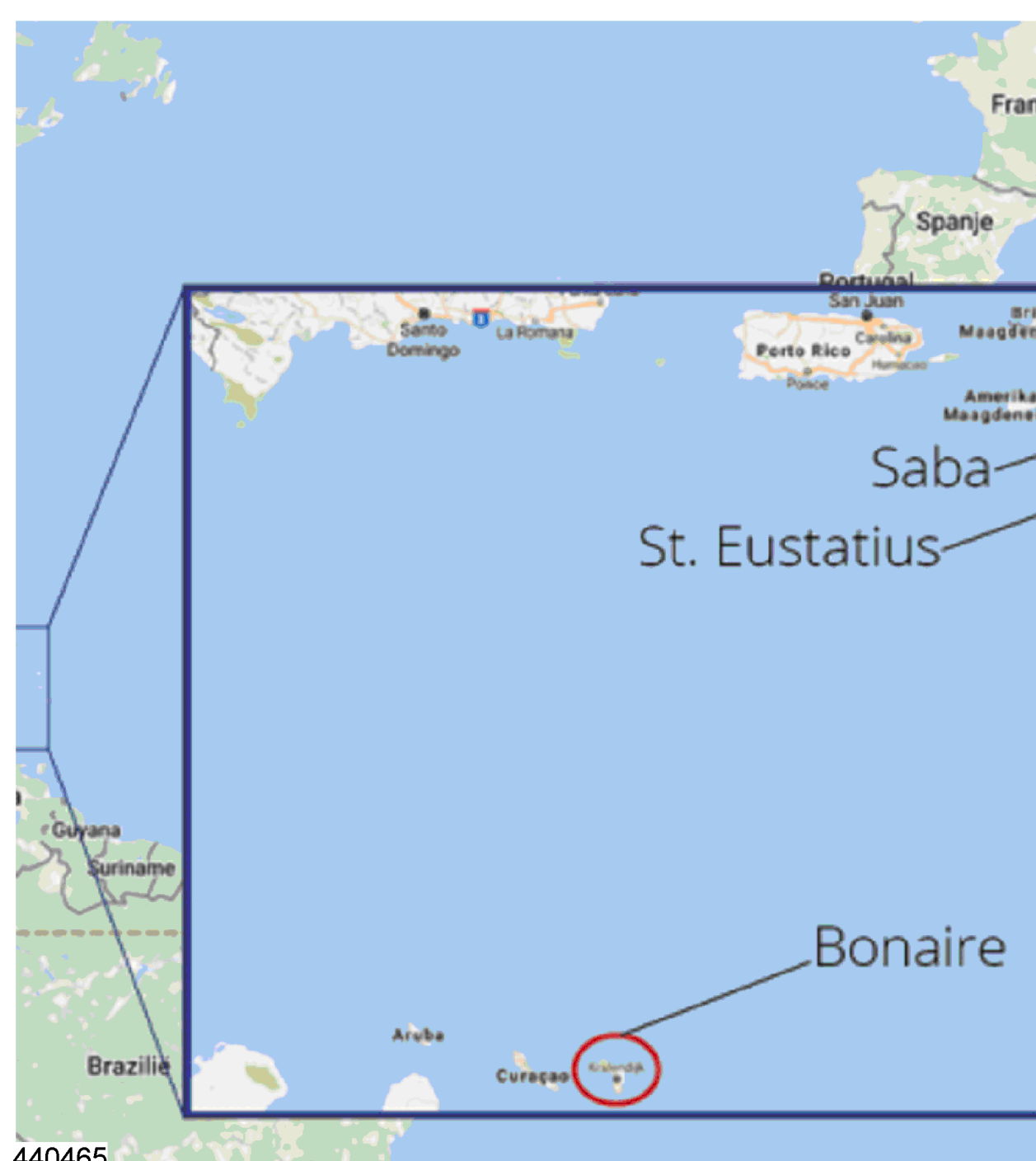
En dan nog dit....

- › Wetswijziging Wet elektriciteit en drinkwater BES (t.b.v. uitvoerbaarheid) en Wet VROM BES + Wet FIN BES (t.b.v. afvalwaterheffing) is aangeboden aan TK
- › Invoeren afvalwaterheffing en nature/tourist fees op Bonaire gaat moeizaam
- › IenW brede visie Caribische regio (gemeenten + landen) o.l.v. dgMO is in de maak
- › Klimaatadaptatie:
 - mrt '22 kamervragen over klimaatmitigatie en -adaptatie, waterveiligheid
 - Tendens lijkt: waarom Europese NL fondsen en initiatieven niet van toepassing op de BES?
 - Vooralsnog beperkt beleid / inzet op. Wens is er vanuit Bonaire wel.

To: [redacted] 5.1.2e [redacted] 5.1.2e @minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e
DGM [redacted] 5.1.2e minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e - DGWB [redacted] 5.1.2e minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e
DGLM [redacted] 5.1.2e minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e DGLM [redacted] 5.1.2e minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e
HBJ [redacted] 5.1.2e @minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e - Gvic [redacted] 5.1.2e @minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e
DGLM [redacted] 5.1.2e @minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e FIB-CDFEZ [redacted] 5.1.2e @minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e
(ZD [redacted] 5.1.2e @rws.nl]; [redacted] 5.1.2e LenT.nl]; [redacted] 5.1.2e @knmi.nl]; [redacted] 5.1.2e
(DCC [redacted] 5.1.2e @rws.nl]
Cc: [redacted] 5.1.2e minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e @minienw.nl];
[redacted] 5.1.2e @minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e - DGWB [redacted] 5.1.2e minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e
DGLM [redacted] 5.1.2e @minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e
DGLM [redacted] 5.1.2e minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e @minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e
DGLM [redacted] 5.1.2e minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e @minienw.nl]; [redacted] 5.1.2e
(KNMI [redacted] 5.1.2e @knmi.nl]; [redacted] 5.1.2e DCC [redacted] 5.1.2e @rws.nl]; [redacted] 5.1.2e
(ZD [redacted] 5.1.2e @rws.nl]; [redacted] 5.1.2e ILT [redacted] 5.1.2e @lent.nl]; [redacted] 5.1.2e
ILT [redacted] 5.1.2e @LenT.nl]
From: [redacted] 5.1.2e DGLM
Sent: Fri 4/15/2022 11:25:41 AM
Subject: Correcte bijlage tbv lenW Stuurgroep CN 19 april
Received: Fri 4/15/2022 11:25:44 AM
[PPT verstuurd.Inzet lenW Caribisch Nederland.14april 2022..pptx](#)

Allen, ik verwijs naar mijn mail van gisteren. Zie hierbij de juiste versie.

Fijne paasdagen. Met groet, [redacted] 5.1.2e

IenW's inzet in Caribisch Nederland voor de komende kabinetsperiode

14 april 2022

5.1.2e

Vooraf

- › De eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba (hierna: CN (Caribisch Nederland)) hebben in 2010 de status van openbaar lichaam verkregen. Zij maken sindsdien deel uit van het Nederlandse staatsbestel en vallen aldus onder de directe verantwoordelijkheid van Nederland. De drie eilanden hebben ieder het formaat van een zeer kleine gemeente. Ondanks de kleinschaligheid beschikken de eilanden wel over onder andere een (internationale) luchthaven, een zeehaven en vitale voorzieningen.
- › IenW is op dit moment op minimaal 20 beleidsterreinen actief. Op tal van die beleidsterreinen zijn de zaken niet op orde. Dit komt ten eerste door een tekort aan middelen. Het BES fonds (gemeentefonds voor deze eilanden) dat door het ministerie van Binnenlandse Zaken (DG Koninkrijksrelaties) moet worden geregeld, is al jaren ontoereikend. Om die reden richten de eilanden zich sinds 2010 tot de departementen voor (financiële) ondersteuning. De laatste jaren (ten tweede) ervaren wij vooral dat de uitvoeringskracht en de bestuurskracht van de openbare lichamen van de eilanden te kort schiet en dus mede de oorzaak is van het niet functioneren van de systemen.
- › We spreken graag met u over het volgende:
 - **wat wordt uw visie richting de BES eilanden deze kabinetsperiode?**

Stap 1 Stelselverantwoordelijkheid

- › Voor de IenW beleidsterreinen geldt een **decentraal model** waarbij de openbare lichamen en marktpartijen (nutsbedrijven) verantwoordelijkheden en taken hebben verkregen (taaktoebedeling). De minister van IenW is (systeem)verantwoordelijk voor de IenW beleidsterreinen; zowel in Europees Nederland als ook in Caribisch Nederland. De systeemverantwoordelijkheid gaat over de werking van het **gehele** systeem. Het gaat dus niet dus niet alleen over de wettelijk vastgelegde taken en bevoegdheden van de minister zelf, maar ook over het functioneren van de andere actoren in het systeem en de werking van de samenwerkingsrelaties, etc. Hieruit volgt dat onder de systeemverantwoordelijkheid van de minister van IenW ook moet worden begrepen de wijze waarop de openbare lichamen hun eigen, autonome taken verrichten, waar die taakvervulling ziet op de beleidsvelden het ministerie van IenW is ingesteld. De basis van de autonome taken van de OL BES is artikel 136, eerste lid, van de Wet openbare lichamen BES (Wolbes): “De bevoegdheid tot regeling en bestuur inzake de huishouding van het openbaar lichaam wordt aan het eilandsbestuur overgelaten.”
- › Feit is dat de staat van de vitale infrastructuur en het milieubeleid structureel niet op orde zijn en de minister kan besluiten omdat hij voor de IenW doelstelling van veiligheid, bereikbaarheid en leefbaarheid staat, te interveniëren.

Stap 2: De eilanden

- > De basis infrastructuur en het milieubeleid op de BES eilanden is op **verschillende** IenW beleidsterreinen **onvoldoende op orde**. Zo is het wegenareaal op Bonaire en Sint Eustatius onder de maat. Deze openbare lichamen stellen dat – ondanks de recente vooruitgang - slechts 10% van het wegenareaal op orde is. Op de luchthavens, vooral Bonaire vindt er onvoldoende Beheer en Onderhoud plaats en blijven veiligheidsgerelateerde investeringen achterwege. Drinkwater is niet betaalbaar en daardoor onvoldoende toegankelijk zonder steun van het Rijk. De haveninfrastructuur kan niet verder worden ontwikkeld (nieuwe en afzonderlijke vrachthavens), waardoor het vrachtverkeer de stad overmatig belast en de veiligheid onder druk zet. De klimaatscenario's -die noodzakelijk zijn om adequate stresstesten te doen zijn voor Caribisch Nederland minder gedetailleerd dan voor EUR NL, waardoor de eilanden onvoldoende in staat zijn om de meest effectieve maatregelen te identificeren, ontwerpen en uit te voeren. Op vrijwel alle milieu beleidsterreinen geldt dat de minimaal gewenste voortgang ontbeert. Afval(verwerking) is onvoldoende op orde; de veiligheid van de olieterminals (bedrijvigheid en installaties) voldoet niet en IenW (ILT en RWS) heeft op dit moment een aantal Lasten onder Dwangsom opgelegd, waardoor de op- en overslag van kerosine mogelijk eind dit jaar niet meer mogelijk is. De lokale VTH (Vergunningverlening, toezicht en handhaving) is ondermaats.

- >

5.1.2i
- >

5.1.2i
- >

5.1.2i

Stap 3: IenW

- > **Capaciteit IenW:** IenW is op minimaal 20 beleidsterreinen actief. Dat worden er meer worden vanwege de ontwikkelende belangstelling van de politiek (bv vroeger was klimaat geen onderwerp) en vanwege het feit dat BZK nu stevig inzet op de 'comply or explain' maatregel. Voor IenW betreffen de werkzaamheden rondom de BES eilanden vaak taken die niet passen in de huidige organisatiestructuur. Ten eerste omdat het veelal gedelegeerde taken en ten tweede omdat de stand van infrastructuur op de eilanden achterloopt cq zeer afwijkt van wat in EurNL actueel is.
- > **Politiek:** We constateren dat zeker met de komst van dit nieuwe kabinet de publicitaire en politieke aandacht voor de eilanden hoogtij dagen kent. De kamervragen waarbij IenW ter verantwoording wordt geroepen, worden steeds gedetailleerder.

5.1.2i

Stap 4 Soorten van interventie

- > In geval van onvoldoende functioneren van IenW beleidssysteem kan de minister **in aanvulling op de reguliere beleidstaak, een aantal maatregelen** treffen. Daarbij is als hoofdprincipe dat zo min mogelijk en bij voorkeur tijdelijk wordt ingegrepen als dat politiek opportuun wordt geacht. De ministeriële verantwoordelijkheid is in essentie een politiek construct.

5.1.2i	Technische Assistentie/technische ondersteuning	Financiële ondersteuning	Tijdelijk taken overnemen	Volledig taken overnemen
	TA/TO kan zowel door IenW ambtenaren zelf, maar zal veelal betekenen vanwege de benodigde technische expertise inhuur van externe externen noodzakelijk is. Dit kost ook geld.	Dit kan ook binnen een bestaande financieringsrelatie, waarbij middelen naar voren worden gehaald of waar betalingsschema's worden aangepast.	Dit kan indien er zich een ernstige situatie voordoet en omdat de expertise ontbreekt, zoals ten tijde het faillissement van BOPEC op Bonaire. Dit kan omdat IenW van mening is dat snel tijdelijk de taken overnemen tot grote en duurzame resultaten kan leiden.	Hier haalt IenW de taken volledig naar zich toe. IenW heeft dan naast de beleidsverantwoordelijkheid ook de verantwoordelijkheid voor de volledige uitvoering, coördinatie, financiering en aansturing. Het kan ook zo ver gaan dat IenW zelfs in de organisatie van de openbare lichamen ingrijpt door uitvoeringsorganisaties voor de IenW onderwerpen, in te richten. Hier geldt ook dat een wettelijke basis noodzakelijk is.

Resumerend

- > Er is sprake van systeemverantwoordelijkheid voor de IenwW beleidsvelden.
- > Vrijwel voor alle IenW beleidsterreinen geldt dat de taken ondergebracht zijn bij derde partijen, veelal onder de openbare lichamen van de BES eilanden.

5.1.2i

- > De vraag die evenwel voorligt is of u bereid bent hier op te acteren. U kunt, omdat u in staat voor de veiligheid, bereikbaarheid en leefbaarheid van de eilanden en omdat u van mening bent dat u niet wilt wachten totdat de eilanden hun zaken op orde hebben, afhankelijk van het beleidsveld verschillende interventiesoorten kiezen. Hierbij staat voorop dat deze tijdelijk van aard (voorzien van een harde exit) zijn.

- > Ter illustratie geven wij u 3 voorbeelden:

5.1.2e

1. Wegen. Op dit moment wordt er op basis van de RAIII structurele 5 miljoen euro inzet gepleegd. Hoewel daar na veel inzet voortgang wordt geboekt, is het effect van deze inzet is beperkt omdat de achterstanden enorm zijn. Op dit moment schijnt slechts 10% van het wegenareaal op Bonaire op orde te zijn en Bonaire schat zelf in dat het inhalen van de achterstanden 150 miljoen zal kosten. Op Sint Eustatius zijn de wegen ook niet op orde. IenW zou kunnen overwegen meer te doen: dit kan variëren van middelen naar voren halen (kost IenW niets) tot het onder strikte voorwaarden (cofinanciering of eisen aan uitvoeringskracht) daadwerkelijk een bijdrage leveren waardoor een deel van de achterstanden wordt ingehaald.
2. Luchthavens. Op dit moment investeert IenW jaarlijks in de luchthavens. Desondanks is de veiligheid van de luchthavens niet op orde is, omdat het openbaar lichamen niet willen en/of kunnen investeren. Op Bonaire is het zelf zo dat de landingsbaan in dermate slechte staat verkeert dat de baan gesloten zal worden als er niet binnen 3 jaar iets aan gebeurt. (kosten 12,5 mln.) Een financiële interventie ligt voor de hand. Deze dient echter zo geconstrueerd (cofinanciering door zowel BIA als ook het OLB) te worden dat de precedentwerking tot een minimum wordt beperkt.
3. Klimaatadaptatie. In Nederland hebben de gemeenten een eigen verantwoordelijkheid t.a.v. klimaatadaptatie. De eilanden hebben echter niet de expertise om met dit thema om te gaan, waardoor er onvoldoende zicht is op klimaatrisico's en er geen of onvoldoende maatregelen worden getroffen om deze risico's te verkleinen. IenW zou kunnen overwegen hier de nodige technische assistentie voor te kunnen leveren. Om te voorkomen dat er straks een rapport wordt samengesteld dat in een la verdwijnt, adviseren dat een cofinancieringseis wordt gesteld.

Vervolgproces

Indien u een of meerdere van de voorgestelde interventies wilt overwegen dan stellen wij het volgende proces, bestaande uit 3 stappen voor.

1. Indien u openstaat voor het idee van aanvullende inzet, zullen we de beleidsterrein langsgaan en inventariseren welke voorstellen opportuun zijn. Tevens zullen wij in kaart brengen hoe de dekking voor deze voorstellen kan worden vormgegeven.

2.

5.1.2i

Aan
Van

Minister

5.1.2e

nota

Beantwoording vragen TK mbt gevolgen
klimaatverandering BES-eilanden

TER BESLISSING

Datum

20 mei 2022

Onze referentie

IENW/BSK-2022/109613

Opgesteld door

5.1.2e Bestuurskern
T 070- 5.1.2e

Beslistermijn

Vóór 3 juni 2022

Bijlage(n)

1

Aanleiding

Op 14 maart jl. hebben de leden Van Raan (PvdD) en Simons (BIJ1) vragen gesteld aan de ministers voor Klimaat en Energie en van Infrastructuur en Waterstaat en de staatssecretaris van Koninkrijksrelaties en Digitalisering over het meest recente IPCC-rapport in relatie tot Bonaire, Sint Eustatius en Saba (BES-eilanden).

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd in te stemmen met medeparaaf op de voorgestelde beantwoording door de minister van Klimaat en Energie, eveneens mede namens de staatssecretaris van Koninkrijksrelaties en Digitalisering.

Beslistermijn

De termijn voor beantwoording van deze Kamervragen is inmiddels verlopen. Deels door langzaam lopende interdepartementale samenwerking, en deels ook met het oog op zorgvuldigheid (juridische checks waren nodig). Hierdoor was het niet mogelijk de beantwoording eerder aan u voor te leggen. Door EZK is eerder een uitstelbriefje gestuurd. In overleg met het ministerie van EZK wordt gekoerst op verzending op vrijdag 3 juni a.s.

Minister Jetten is inmiddels akkoord. De opstelling van de staatssecretaris van Koninkrijksrelaties en Digitalisering is nog onbekend.

Vanuit IenW streven we ernaar om de beantwoording voor het aanstaande Kamerdebat water naar de TK te sturen. In de brief voor het CD Water van 7 juni a.s. wordt kort verwezen naar de nu ter goedkeuring voorliggende brief.

Kernpunten

De vragen en antwoorden 13-21 hebben betrekking op beleid van IenW. Er is onder andere gevraagd naar welke waterveiligheidsnormen van toepassing zijn op de BES-eilanden en de waterprogramma's waar deze eilanden al dan niet in meedraaien. Zie onder toelichting voor een nadere duiding van de verschillen in beleid en wetgeving die op de BES-eilanden van toepassing zijn.

Krachtenveld

In het najaar 2021 heeft het Openbaar lichaam Bonaire (OLB) IenW benaderd om een klimaattafel op te zetten. Hierop is IenW niet ingegaan. In november 2021

heeft DCNA net voor de start van de top in Glasgow wederom middels een publicatie aandacht voor dit thema gevraagd.

Met het oog op de bescherming van het koraal heeft de vorige minister van LNV, Carola Schouten, ook aandacht gevraagd voor klimaatadaptatie. In het Coalitieakkoord zijn daaropvolgend ook middelen via het Natuur- en milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030 (NMBP) vrijgemaakt hiervoor. De beschikbare middelen zijn echter onvoldoende om een afdoende onderzoek naar de klimaatstrategie uit te voeren.

Informatie die niet openbaargemaakt kan worden
Niet van toepassing.

Datum
20 mei 2022

Onze referentie
IENW/BSK-2022/109613

Bijlage(n)
1

Aan
Minister

Van
5.1.2e

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1	Vragen en antwoorden TK-leden PvdD en Bij1	

Toelichting

Klimaatverandering

Verschillende rapporten, zoals het IPCC-rapport waar deze Kamervragen betrekking op hebben, maar ook het KNMI Klimaatsignaal'21 en de KNMI-quickscan 'Past and future sea level around the BES-Islands' laten zien dat de BES-eilanden gevolgen zullen ondervinden van de wereldwijde opwarming van de aarde.

De BES-eilanden zijn tot op heden zelf nog niet tot een concreet klimaatactieplan gekomen. Gebrek aan kennis, capaciteit en financiën op de eilanden liggen hier aan ten grondslag.

Juridisch kader

De eilanden Bonaire, St. Eustatius en Saba maken vanaf de opheffing van de Nederlandse Antillen in 2010 onderdeel uit van het land Nederland binnen het Koninkrijk der Nederlanden. De eilanden hebben binnen het land Nederland de status van openbaar lichaam. Er is in 2010 besloten dat op de openbare lichamen in beginsel de bestaande Nederlands-Antilliaanse wetgeving van toepassing blijft. De wet- en regelgeving die geldt voor Europees Nederland is niet van toepassing, tenzij dit expliciet is bepaald in die wet- en regelgeving of duidelijk uit een wettelijke bepaling blijkt.

De Waterwet en de Deltawet waterveiligheid en zoetwatervoorziening, die de Waterwet heeft gewijzigd, zijn op één artikel na dan ook niet van toepassing. Deze wetten zijn gemaakt voor de situatie in Europees Nederland waarvan een groot deel potentieel overstroombaar is en onder de zeespiegel is gelegen. De BES-eilanden daarentegen liggen alle drie boven de zeespiegel. Er is één uitzondering en dat is artikel 5.32 van de Waterwet. Daarin is een specifieke verantwoordelijkheid voor de Minister van IenW vastgelegd in het geval van een (dreigende) watersnoodramp.

In relatie tot het onderwerp klimaatadaptatie en de zeespiegelstijging zijn de volgende wetten die gelden in de openbare lichamen van belang:

- De Wet maritiem beheer BES (IenW).
- De Wet Vrom BES (IenW voor het milieudeel)
- De Wet grondslagen natuurbeheer- en bescherming BES (LNV)
- De Wet grondslagen ruimtelijke ontwikkelingsplanning BES (BZK/VRO).

In de Wet Vrom BES is opgenomen dat in deze wet en de daarop berustende bepalingen onder gevolgen voor het milieu in ieder geval worden verstaan: gevolgen voor het fysieke milieu, gezien vanuit het belang van de bescherming van mensen, dieren, planten en goederen, van water, bodem en lucht en van landschappelijke, natuurwetenschappelijke en cultuurhistorische waarden en van de beheersing van het klimaat, alsmede van de relaties daartussen.

Op grond van de laatste drie wetten zijn de verantwoordelijke ministers, in overeenstemming met andere betrokken ministers, verplicht om een milieu- of natuurbeleidsplan alsmede een ruimtelijk ontwikkelingsprogramma vast te stellen voor de openbare lichamen.

Natuur en Milieubeleidsplan

In het kader van het Natuur en Milieubeleidsplan (NMBP) onderzoekt het ministerie van LNV in samenwerking met het ministerie van IenW, samen met de BES-eilanden, momenteel hoe zij kunnen komen tot een klimaatadaptatie strategie. In de Nationale Klimaatadaptatiestrategie wordt de mogelijkheid genoemd dat het Rijk ondersteuning biedt aan Caribisch Nederland, maar hier is

Datum

20 mei 2022

Onze referentie

IENW/BSK-2022/109613

Bijlage(n)

1

Aan

Minister

Van

Eric-Jan Kijkuit

tot nu toe geen invulling aan gegeven. De ondersteuning zou kunnen bestaan uit het delen van kennis en expertise, zoals ook gebeurt voor gemeenten in Europees verband.

Voor wat betreft de waterveiligheid is er een globaal beeld dat volgt uit een quickscan 'waterveiligheid Caribisch Nederland'. Deze is in 2016 opgesteld in het kader van de invoering van het nieuwe waterveiligheidsbeleid in opdracht van het ministerie van IenW en in samenwerking met vertegenwoordigers van de BES-eilanden. Het rapport geeft een beeld van de kansen en risico's van o.a. overstromingen vanuit zee door orkanen en tsunami's en overstromingen door tropische stormen en orkanen. Bij het opstellen zijn er door bureau diverse aannames gedaan vanwege het ontbreken van voldoende, betrouwbare en langjarige (meet)gegevens.

KNMI

Het KNMI werkt doorlopend aan het ontsluiten van klimatologische data van de BES-eilanden om zodoende voldoende kennis over het verleden, huidige en mogelijk toekomstige klimaat op te bouwen. Hiermee kunnen klimaatscenario's en risicoschattingen ontwikkeld worden om beter op klimaatverandering in dit gebied te kunnen anticiperen.

In dit kader heeft het KNMI recent een quickscan 'Past and future sea level around the BES-Island' gepubliceerd. Het Klimaatbericht van de maand mei 2022 jl. is aan de uitkomsten gewijd. Het KNMI verwacht voor Caribisch Nederland in de toekomst een iets snellere stijging van de zeespiegel in vergelijking met het wereldgemiddelde.

Momenteel werkt het KNMI aan 'light-klimaatscenario's' voor Caribisch Nederland, die eind 2023 gepubliceerd zullen worden. Hierin wordt gekeken naar zeespiegelstijging en het effect van stormen in het zuidelijk deel van de Caribisch Zee. Met deze informatie kan beter de impact op bijvoorbeeld de landbouw en natuur van de BES-eilanden in kaart worden gebracht.

Op dat moment kan worden verkend of het opstellen van een waterveiligheidsbeeld van de BES-eilanden een beter onderbouwd inzicht oplevert van onder andere de kans op overstromingen vanuit zee.

Datum

20 mei 2022

Onze referentie

IENW/BSK-2022/109613

Bijlage(n)

1

Aan

Minister

Van

Eric-Jan Kijkuit

Minister

Bestuurskern

Dir. Algemeen Waterbeleid en
Veiligheid
Afd. Waterveiligheid

Plesmanweg 1-6
Den Haag
Postbus 30945
2500 GX Den Haag

Contactpersoon

5.1.2e

T 070
M +31

5.1.2e

5.1.2e minienm.nl

Datum

21 december 2016

Kenmerk

IENM/BSK-2016/310046

nota ter informatie

Uitkomsten quickscan waterveiligheid Caribisch
Nederland

Doel

U te informeren:

- A) over de uitkomsten van en de aanbevelingen in de quickscan waterveiligheid in Caribisch Nederland;
- B) over de eerste beleidsmatige reactie vanuit IenM;
- C) over het vervolgtraject.

Advies

Kennis te nemen van het waterveiligheidsbeeld dat door HKV- Lijn in Water voor Caribisch Nederland is opgesteld, de eerste beleidsmatige reactie vanuit IenM en het vervolgtraject.

Toelichting

Aanleiding en aanpak

De overstap in Europees Nederland naar het nieuwe waterveiligheidsbeleid is de belangrijkste aanleiding voor de quickscan: hoe veilig is Caribisch Nederland in vergelijking met Europees Nederland?

HKV - Lijn in Water heeft in opdracht van DGRW de kansen en gevolgen van overstromingen vanuit zee (door orkanen en tsunami's) en overstromingen als gevolg van extreme neerslag (door tropische stormen en orkanen) in beeld gebracht.

A. Uitkomsten en aanbevelingen quickscan

Door HKV is de kans op overlijden als gevolg van een overstroming in Caribisch Nederland vergeleken met het basisveiligheidscriterium in Nederland. Dit levert het volgende waterveiligheidsbeeld op:

Paraaf
dAWV

5.1.2e

Paraaf

5.1.2e

Uitkomsten

Voor Caribisch Nederland geldt dat overstromingen vanuit zee alleen van invloed zijn op de kustzone van de vulkaaneilanden Saba en St. Eustatius. Bonaire kent minder reliëf. Hierdoor kunnen overstromingen vanuit zee invloed op delen van het eiland hebben. Afhankelijk van het gehanteerde scenario levert dit alleen op Bonaire mogelijk een risico op. Extreme neerslag kan op St. Eustatius en Saba leiden tot 'flashfloods' en modderstromen. Op Bonaire levert dit nauwelijks een risico op.

Aanbevelingen

HKV doet drie aanbevelingen:

- Zorg voor voldoende betrouwbare gegevens indien besloten wordt om basisveiligheid als uitgangspunt te nemen.
- Denk na over de vraag hoe het concept van basisveiligheid in Caribisch Nederland kan worden gehanteerd, indien daar toe besloten wordt.
- Ga na of en in welke mate de vitale infrastructuur risico loopt en stel waar mogelijk verbetermaatregelen op.

B. Eerste beleidsmatige reactie IenM tav uitkomsten en aanbevelingen quickscan HKV

De minister van IenM is net als in Europees Nederland verantwoordelijk voor het waterbeleid in Caribisch Nederland. De instrumenten die de minister daarvoor heeft in de Nederlandse wetgeving zijn evenwel in het algemeen niet geldig in Caribisch Nederland. De enige bevoegdheden zijn neergelegd in de nieuwe Wet drinkwater en elektriciteit en in artikel 5.32 Waterwet. Dit laatste artikel is vooral van belang bij orkanen en tsunami's. In dit artikel is geregeld dat de minister van IenM een taak en bevoegdheid heeft om op te treden bij dreigende en dringende watersnood op de eilanden. De Waterwet schrijft verder voor dat hiervoor geoefend moet worden. Een en ander betekent dat het nieuwe waterveiligheidsbeleid dat per 1 januari 2017 wettelijk van kracht is, niet van toepassing is in Caribisch Nederland. Ter informatie is een bijlage toegevoegd met een overzicht van taken, rollen en verantwoordelijkheden bij crises.

Basisveiligheid is wettelijk vastgelegd en alleen van toepassing in Europees Nederland op gebieden achter de primaire keringen en voor overstromingen uit zee en grote wateren. Het is niet van toepassing op wateroverlast en/of overstromingen uit het regionale systeem en/of modderstromen. Het is aan de lokale overheden om hier maatregelen te treffen. Er zijn geen redenen om voor Caribisch Nederland af te wijken van dit nieuwe waterveiligheidsbeleid.

In de quickscan heeft HKV het principe van basisveiligheid als vergelijkings-systeem voor Caribisch Nederland gebruikt. Hieruit blijkt dat dit alleen op Bonaire bij overstromingen vanuit zee een punt van aandacht is en dan nog alleen afhankelijk van het gekozen scenario. Alle ~~de~~ drie eilanden van Caribisch Nederland liggen boven de zeespiegel. Hiermee ligt een oplossingsrichting in preventie door middel van keringen niet voor de hand, maar wel in de ruimtelijke inrichting en crisisorganisatie.

In Nederland wonen, werken en recreëren mensen buitendijks. Meer dan 100.000 mensen wonen buitendijks en economisch belangrijke functies als

havens, petrochemische industrie en energiecentrales zijn ook niet beschermd door keringen. De impact van een overstroming kan groot zijn. Dit risico wordt geaccepteerd in Europees Nederland en indien onwenselijk werken de verantwoordelijke partijen aan het vergroten van de weerbaarheid.

Om tegemoet te komen aan de wens vanuit het gebied voor betere (weers)voorspellingen wordt door KMNI in de komende periode extra geïnvesteerd in de verbetering van het inzicht van het golfsysteem in het gebied. Hiermee kunnen betere voorspellingen ten aanzien van golfopzet worden gedaan. Daarnaast ontsluit het KNMI in de komende twee jaar bestaande data ten behoeve van een klimatologische modellering specifiek voor Caribisch Nederland.

Tot slot, HKV gaat ten behoeve van een beter begrip van de lezer een addendum op stellen die het gebruik van het begrip basisveiligheid ten opzichte van Europees Nederland nader positioneert in relatie tot de situatie in Caribisch Nederland.

C. Vervolgtraject

In aanloop naar een bestuurlijke landing van de quickscan in Caribisch Nederland is deze begin december besproken in de Stuurgroep Management Watercrises en Overstromingen (SMWO). De SMWO concludeerde dat zij niet onmiddellijk een rol voor zichzelf ziet weggelegd, maar ook dat RWS in samenwerking met de partners op Caribisch Nederland gaat kijken naar de behoefte tot ondersteuning.

De bestuurlijke landing van de quickscan inclusief het nog op te stellen addendum en het aanbod vanuit IenM tot nadere toelichting ter plekke, is begin volgend jaar voorzien. Een en ander vindt plaats in afstemming met de IenM-liason. Hierbij zal ook om invulling te geven aan uw taak om geregeld te oefenen, in afstemming met Caribisch Nederland gezocht worden naar mogelijkheden om in 2017 of zo snel mogelijk daarna, een scenario overstroming / wateroverlast in Caribisch Nederland te beoefenen.

U wordt nader geïnformeerd over de bestuurlijke reacties vanuit Caribisch Nederland en geadviseerd over te nemen vervolgstappen.

5.1.2e

Bestuurskern

Directie Waterveiligheid,
Klimaatadaptatie en Bestuur
Waterveiligheid

Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

Contactpersoon

5.1.2e

M +31(0)6

5.1.2e

5.1.2e @minienw.nl

Datum

25 mei 2021

Bijlage(n)

Zie verslag

Verslag

Betreft	Opdrachtgevers-Opdrachtnemersoverleg Kennisprogramma Zeespiegelstijging
Vergaderdatum	25 mei 2021
Vergadertijd	15:30 – 17:00
Vergaderplaats	Webex
Deelnemers	5.1.2e DGWB) 5.1.2e (Staf DC), 5.1.2e RWS WVL), 5.1.2e (KNMI), 5.1.2e DGWB), 5.1.2e Alphen (Staf DC) 5.1.2e WS), 5.1.2e 5.1.2e WS), 5.1.2e DGWB)

buiten verzoek

buiten verzoek

buiten verzoek

buiten verzoek

buiten verzoek

buiten verzoek

buiten verzoek

Bestuurskern
Directie Waterveiligheid,
Klimaatadaptatie en Bestuur
Waterveiligheid

Datum
25 mei 2021

7) BES eilanden

5.1.2e geeft een toelichten. Het KNMI willen een Quick Scan maken van de relevante aspecten van zeespiegelstijging voor de BES. Vervolgens kijken welke bredere vragen daar wellicht achterweg komen.

5.1.2e geeft aan dat het goed is om WOM hier ook goed in mee te nemen.

5.1.2e zorgt voor de verbinding. 5.1.2e geeft aan dat er reguliere lijnen zijn met IenW en de eilanden zelf.

5.1.2e geeft aan dat de minister ook een aantal keer heeft gevraagd wat het KPZSS doet voor de BES. Dus het is fijn dat we weten wat er gebeurt.

5.1.2e geeft aan dat het niet in de scope van de andere sporen zit. 5.1.2e geeft aan dat bijv. de modellen moeilijk te vertalen zijn naar de BES.

5.1.2e geeft aan dat BES hoort bij de taken van het KNMI. Dat geldt niet voor IenW, omdat de eilanden de kustverdediging zelf doen. 5.1.2e geeft aan dat bij de invoering van de normering, een verkennende studie is gedaan naar waterveiligheid op de eilanden. Als we iets willen moeten we dat in verbinding doen. Als het onderzoek van het KNMI daar aanleiding toe geeft dan kunnen we dit ook in een vervolg oppakken en evt. voortborduren op het eerdere onderzoek, met hetzelfde bureau.

Actiepunten:

- KNMI maakt Quick scan van de relevante aspecten van zeespiegelstijging op de BES (5.1.2e)
- DGWB gaat op basis van die resultaten beoordelen of nog meer vervolg nodig is, evt. in aanvulling op een eerdere studie naar waterveiligheid in overleg met BES gemeenten (5.1.2e)

buiten verzoek

buiten verzoek

Bestuurskern
Directie Waterveiligheid,
Klimaatadaptatie en Bestuur
Waterveiligheid

Datum
25 mei 2021

Bijlage I: openstaande Actiepunten

Actie	Houder	datum	Af
-------	--------	-------	----

Bestuurskern
Directie Waterveiligheid,
Klimaatadaptatie en Bestuur
heid

[Redacted Content]			
--------------------	--	--	--

buiten verzoek

KNMI maakt Quick scan van de relevante aspecten van zeespiegelstijging op de BES	KNMI	25-05-21	
DGWB gaat op basis van die resultaten beoordelen of nog meer vervolg nodig is, evt. in aanvulling op een eerdere studie naar waterveiligheid in overleg met BES gemeenten	5.1.2e	25-05-21	

buiten verzoek

Bijlage II: Afgeronde actiepunten

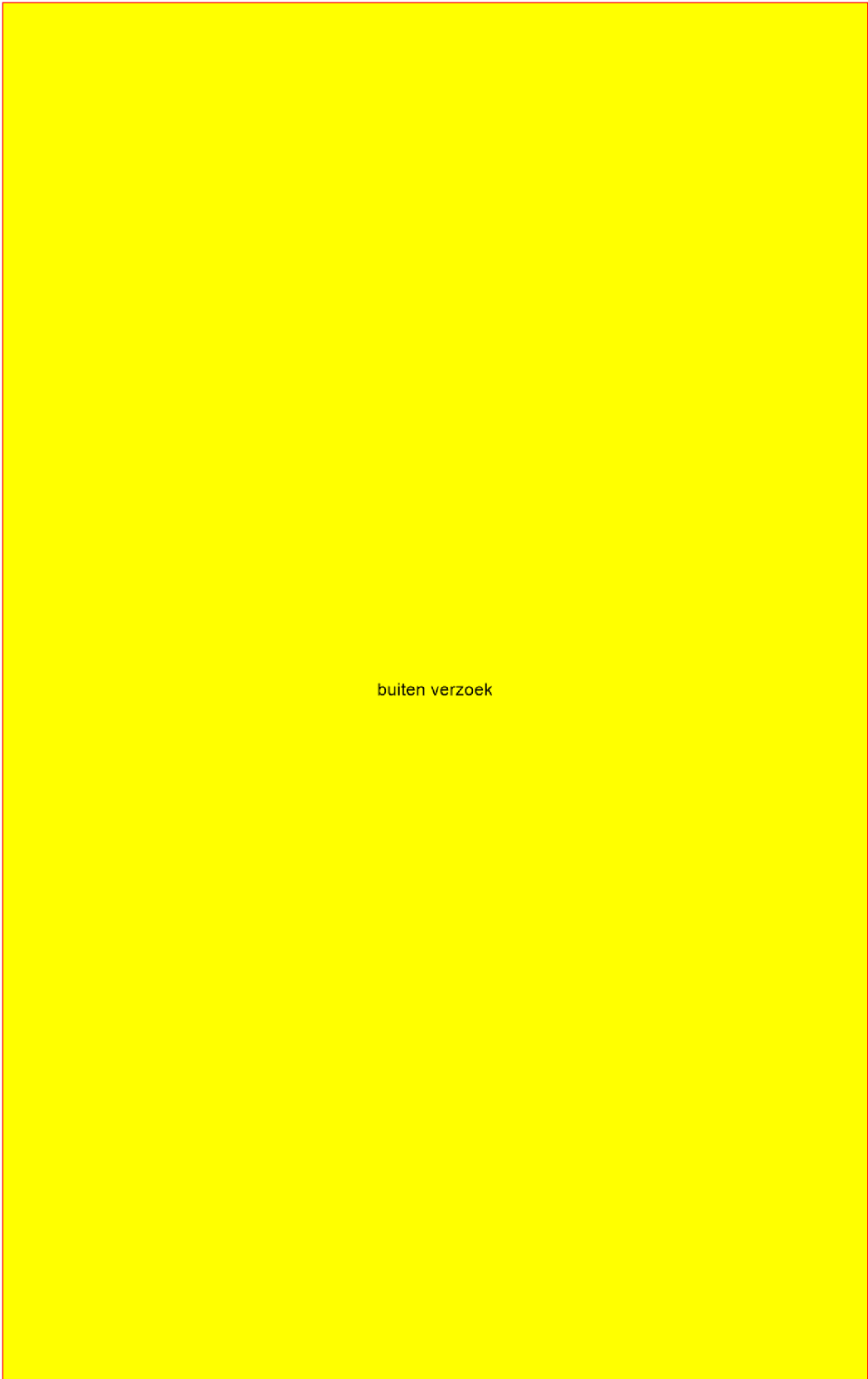
Bestuurskern

Directie Waterveiligheid,
Klimaatadaptatie en Bestuur
Waterveiligheid

Datum

25 mei 2021

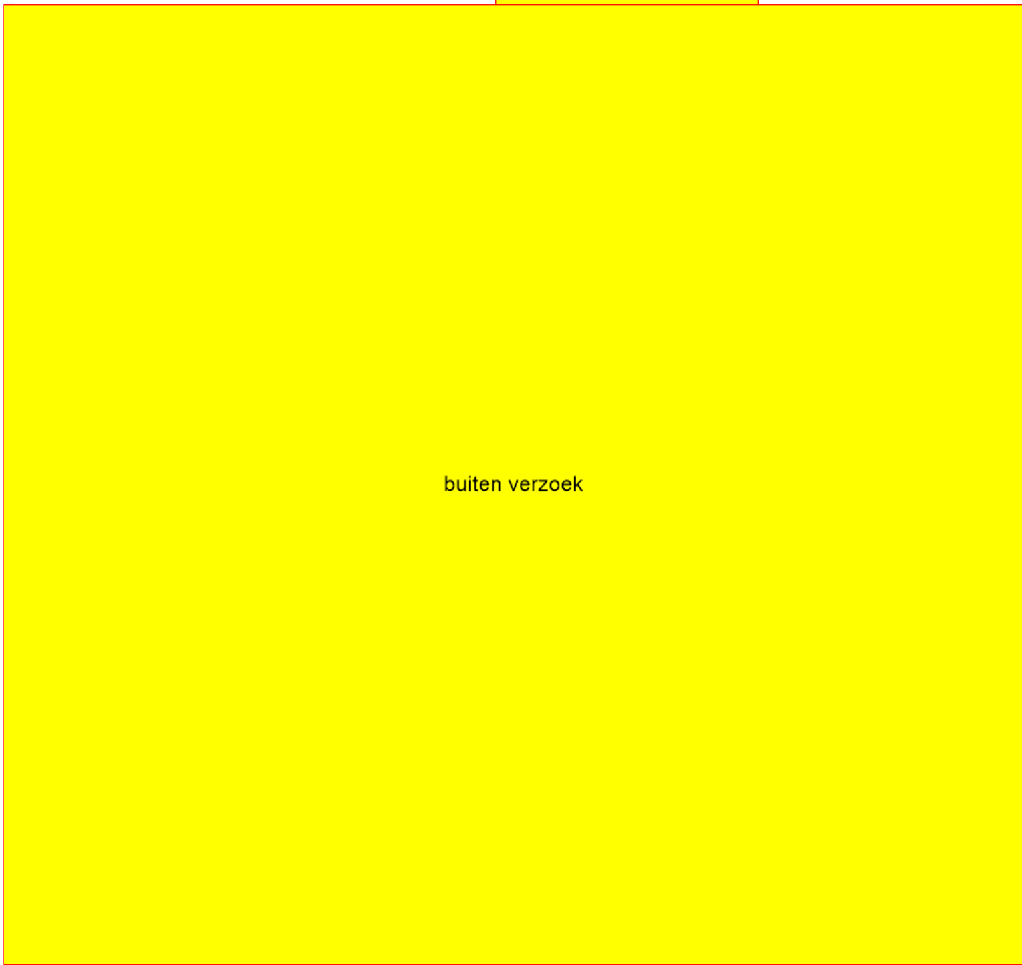
buiten verzoek

Bestuurskern
Directie Waterveiligheid,
Klimaatadaptatie en Bestuur
Waterveiligheid

Datum
15 mei 2021

buiten verzoek

Bestuurskern
Directie Waterveiligheid,
Klimaatadaptatie en Bestuur
Waterveiligheid

Datum
25 mei 2021

buiten verzoek

Format bestedingsplannen Aanvullende Post v2.0

Achtergrond

- In de financiële bijlage van het regeerakkoord is de volgende passage opgenomen:
"Intensiveringen (inclusief uitvoeringskosten) die nadere uitwerking behoeven worden op de aanvullende post van het ministerie van Financiën geboekt in afwachting van concrete en doelmatige beleidsvoorstellen. Intensiveringsmiddelen worden vervolgens jaarlijks tranchegewijs uitgekeerd onder voorbehoud van een doelmatig bestedingsplan met daarin onder andere aandacht voor hoe en wanneer wordt geëvalueerd en hoe hiervoor data worden verzameld."
- Voor de overheveling van middelen wordt zo veel mogelijk aangesloten bij reguliere begrotingsmomenten (voorjaar, julibrief, augustusbrieven of najaarsnota).
- Om invulling te geven aan het jaarlijks tranchegewijs uitkeren van de middelen, is in de bestedingsplannen aandacht voor de fasering van de intensivering en de nodige tussenstappen.
- Onderstaand format bevat alle elementen die aan de orde moeten komen in een bestedingsplan. Het invullen van het format dient als uitgangspunt voor het gesprek met de IRF.
- In de bijlage van het format is een bondig voorbeeld opgenomen om zaken als doelen, doeltreffendheid en doelmatigheid te illustreren.
- Uiteraard verschilt toepassing van het format per beleidsterrein en mogelijk per individuele casus. Sommige vragen zullen voor bepaalde beleidsterreinen belangrijker worden gevonden dan voor andere. Hiervoor geldt het principe van maatwerk.
- Op basis van ervaringen en gesprekken met gebruikers is het format in najaar 2018 herzien. Doel van de herziening is het format meer to-the-point te maken.

1. Aanleiding

1.1 Wat is de letterlijke tekst in het regerakkoord of wat is er richting Tweede Kamer gecommuniceerd (doel of maatregel)?

Het coalitieakkoord reserveert eenmalig 35 miljoen euro gereserveerd voor de uitvoering van de eerste fase (tot 2025) van het Natuur en milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030.

In het coalitieakkoord is hierover het volgende opgenomen:

- We gaan de unieke cultuur en natuur van Bonaire, Saba en Sint Eustatius, zowel boven als onder water, beter beschermen.
- Incidenteel wordt 35 miljoen euro gereserveerd voor de uitvoering van de eerste fase (tot 2025) van het Natuur en milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030.

1.2 Hoe ziet de meerjarige reeks eruit? Is een deel van de reeks al aangevraagd in een eerder bestedingsplan?¹ Welk deel wordt aangevraagd in dit bestedingsplan en welk deel resteert?

NB: de specifieke besteding van de middelen wordt beschreven in vraag 2.2.

Voor de uitvoering van fase 1 (2020-2024) van het Natuur en milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030 wordt één overkoepeld bestedingsplan gemaakt. Het overzicht van de aangevraagde gelden uit de aanvullende post is als volgt (in € mln.):

Uitvoering NMBP CN 2020-2024 fase 1
(bedragen in € mln.)

	2022	2023	2024
Gereserveerd op AP	8,0	5.1.2b	
Beoogd budget	7,8		
Benodigde kasschuif	-0,2		

Het kasritme dat middels dit bestedingsplan wordt opgevraagd, wijkt af van het ritme zoals op de Aanvullende post is gereserveerd. Dit houdt in dat er een kasschuif op de Aanvullende post moet worden verwerkt. LNV dient in de Uitwerkingsbrief 2022 een verzoek in voor een kasschuif.

Voor de uitvoering van het totale Natuur en milieu beleidsplan heeft het kabinet in 2020 uit de Regio Envelop 5.1.2b extra middelen vrijgemaakt voor de periode 2020 tot en met 2023. Dit betreft in het bijzonder het onderdeel koraalherstel. Voor de jaren 2022 en 2023 resteren nog de volgende bedragen.

Restant Regio Envelop CN (bedragen in € mln.)

	2022	2023	
Uitvoering NMBP-CN onderdeel koraalherstel	€ 3,25	5.1.2b	

¹ Het gaat hierbij om een goedgekeurd bestedingsplan, onafhankelijk van het moment van budgettaire verwerking.

1.3 Wat is het probleem dat wordt beoogd om op te lossen?

Licht toe:

- ***Welk probleem wordt beoogd op te lossen.***
- ***Wat de gewenste situatie of doel(en) is (zijn)?***

Beter bescherming van cultuur en natuur op Bonaire, Saba en Sint Eustatius zowel boven als onder water door middel van de uitvoering van het Natuur- en milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030 (Kamerstuk 33 516/ 26 407 nr. 190, [Natuur- en milieubeleidsplan CN](#)).

De staat van instandhouding van de natuur in Caribisch Nederland is niet goed (Kamerstuk 30 825, nr. 218 [Staat van Natuur CN](#)). Daarnaast geeft de rapportage van de laatste Convention on Biological Diversity (CBD) (Kamerstuk 26 407, [CBD rapportage](#)) aan dat de mondiaal afgesproken biodiversiteitsdoelstellingen in het bijzonder in de Cariben niet gehaald worden. Met name het koraal staat onder grote druk. Het doel van het Natuur- en milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030 (NMBP) is om de rijke natuur van Caribisch Nederland te behouden, te beschermen en op duurzame wijze te benutten. Een gezonde natuur en milieu dragen bij aan de economische ontwikkeling van de eilanden. Goed ruimtelijk beleid met duurzaam gebruik van land en water is daarbij essentieel. Het Natuur- en milieubeleidsplan biedt de strategie en het kader aan waarmee ieder eiland, samen met het Rijk, de komende jaren aan de slag kan. Op basis van het NMBP stellen de eilanden uitvoeringsagenda's op. Voor Sint Eustatius is deze inmiddels vastgesteld door de eilandsraad [Uitvoeringsagenda Sint Eustatius NMBP](#) . Voor Bonaire en Saba wacht het op vaststelling door de Eilandsraad.

Doelen NMBP:

Vision A prosperous society and cultural identity in balance with a resilient and healthy natural environment.		
Strategic goal 1 Reverse coral coral reef degradation to enhance wellbeing in the CN	Strategic goal 2 Restore and conserve the unique habitats and species in the CN	Strategic goal 3 Sustainable use of land and water for the development of the local economy
1.1 Control erosion and runoff	2.1 Conservation and restoration of key habitats	3.1 Sustainable fisheries
1.2 Effective waste and wastewater management	2.2 Conservation of keystone and flagship species	3.2 Tourism industry in balance with nature conservation
1.3 Coral reef restoration	2.3 Prevent new and control established invasive species	3.3 Invest in sustainable local food production
Strategic goal 4 Create the local conditions to ensure sustainable results of nature policy in the CN		
4.1 Create awareness through education and training	4.2 Create employment through investments in nature	4.3 Develop a structural research agenda
1.4 Wat zijn de beoogde meetbare/concrete resultaten (SMART)? <i>Licht zo concreet mogelijk toe welk resultaat wanneer bereikt moet zijn.</i>		
De beoogde resultaten zijn gebaseerd op het Natuur en milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030 en de (concept) uitvoeringsagenda's van de eilanden.		
<i>Bestrijding erosie en afstroming</i> <u>Bestrijding loslopende dieren</u> - Het verwijderen van loslopende dieren (32.000 Bonaire, 8.000 Sint Eustatius, 6.000 Saba) uit de openbare ruimte en natuurgebieden: - Op Saba en Sint Eustatius geen loslopend vee meer in 2025; - Op Bonaire geen loslopend vee in afgeschermd gebied (natuurparken, de plattelandsgedebied, zuid en Lac, terrassenlandschap en Fontein). <u>Regenwater beheer</u> - Opstellen plannen voor regenwater ten behoeve van landbouwonwikkeling en voorkomen grootschalige afstroming; - Afstroming regenwater zodanig inrichten dat overlast op land en afvoer van grond de ze in beperkt wordt. <u>Duurzame kustontwikkeling</u> - Ruimtelijke ontwikkelingsplannen herzien en opgesteld inclusief instellen van doeltreffende bufferzones voor de bescherming van de mariene ecosystemen.		
<i>Effectief afval- en afvalwaterbeheer</i> <u>Monitoring</u> - Uitvoering van een monitoringsprogramma voor de kwaliteit van zeewater, inclusief de benodigde onderzoekvoorzieningen in 2024 waarmee het effect van de		

- maatregelen op de drukfactoren kan worden gemeten;
- Adequate afvalwaterbehandeling ter verbetering van de waterkwaliteit.
 - Het opstellen van afvalwaterstrategieën voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba in 2024;
 - Vermindering lozingen van ongezuiverde lozingen in de territoriale wateren van drie eilanden door middel van:
 - pilot voor afvalwaterbehandeling op Sint Eustatius en Saba;
 - uitbreiding zuiveringscapaciteit op Bonaire en uitbreiding van (demo) projecten voor decentrale zuivering;
 - start met vervanging van beerputten en lekkende septic tanks op Bonaire.
- Adequaaf afvalbeheer
 - Uitvoering afvalprogramma
 - Besluitvorming over beheer stortplaatsen in CN 2022. Start uitvoering in 2023.
 - Uitvoering afvalprogramma
 - Afvalstrategie voor CN in 2022. Hiertoe behoort:
 - Besluitvorming restafval verbranden of storten;
 - Handhavingsprogramma illegaal stort en afval bij bedrijven;
 - Vergunningverlening legale stortplaatsen;
 - Regelgeving en communicatie Single use plastics.

Koraalrif herstel

- Herstel van aangetaste rif gebieden die daarvoor in aanmerking komen (2024), het stimuleren van een praktijkgemeenschap waarin kennis alsmede standaarden en protocollen voor herstel in de regio worden uitgewisseld, streefdoelen gehaald voor koraalbedekking voor elk eiland op basis van historische basisniveaus (2024), monitoringsstrategie uitgevoerd om de koraalbedekking in het gehele rif gebied te volgen en de slagingskansen van hersteloperaties te evalueren (2024).

Herstel en behoud van unieke habitats en soorten

- Behoud en herstel van cruciale habitats
 - Opstellen uitvoering van Integrale landherstel programma's (natuur/sociaal economisch/ herstel en herbebossing) voor drie gebieden op Bonaire (platteland, terrassen en Zuid/ Lac en Sint Eustatius (Boven, ruraal en kustzone).
 - Uitvoering van beheerplannen voor gebieden met mangroven en zeegras.
- Voorkomen van nieuwe en bestrijding invasieve soorten.
 - Opstellen en uitvoering van aanpak invasieve soorten.

Lokale economische ontwikkeling op basis van duurzaam gebruik natuurlijk kapitaal

- Duurzame visserij
 - Systeem voor visbestand monitoring.
 - Innovatie van visserij op basis van uitvoering visserijbeheerplan.
- Toerisme in evenwicht met natuurbehoud
 - Onderzoek maximale druk toerisme op land en water.
- Investeren in duurzame voedselproductie
 - Stimuleren van productie van groente, fruit en diervoeder.
 - Duurzaam gebruik van afvalwater en andere afvalstromen (compost).

Scheppen van randvoorwaarden voor effectief beheer en duurzaam gebruik van de natuur

- Bewustwording via onderwijs en opleiding
 - Eiland overstijgende communicatie en educatie NMBP gericht op onderwijs, beleid en

bestuur.

- Onderzoeksagenda en kennisbasis
 - Uitvoering kennisagenda Caribisch Nederland NMBP.
 - Vastleggen basiskwaliteit met gebruikmaking van drone beelden.
 - Voorstudie informatiehuis Marien.

Versterking uitvoering van NMBP

- Adequate regelgeving
 - Handhavingsprogramma's (vergunning, handhaving, toezicht) per eiland.
- Uitvoeringskracht openbaar lichaam
 - Vergroten effectiviteit van de uitvoering door openbare lichamen mede door tijdelijke inzet van menskracht op het terrein van water, natuur en ruimtelijke ordening.

2. Beleidsinstrumentarium

2.1 Wat is het (gekozen) beleidsinstrumentarium?

Licht toe welk(e) beleidsinstrument(en)² gekozen zijn en wat deze concreet inhouden. Denk bijvoorbeeld aan een subsidieregeling; een nieuwe wet of een publiekscampagne.

De middelen worden ingezet middels een bijzondere uitkering op basis van BES wetgeving (subsidie) voor wat betreft Openbaar lichaam. Daarnaast worden er subsidies verstrekt op basis van het LNV kaderregeling subsidies en worden opdrachten verstrekt voor private uitvoering (opdrachtverlening aan derden).

Het NMBP kent verschillende activiteiten waarbij diverse partners betrokken zijn openbare lichamen, Rijksoverheid (RWS, RVO), beheerorganisaties (STINAPA, STENAPA en SCF), DCNA, NGO's en private ondernemers voor koraalherstel. Hiervoor zijn meerdere instrumenten noodzakelijk.

2.2. Hoe ziet de specifieke besteding van de middelen eruit?

Ga daarbij ook in op de p (prijs) en de q (aantal).

OVERZICHT uitgaven onderdelen NMBP fase 1 (bedragen in € x 1.000)

Onderdeel	2022	2023	2024
1. Uitvoering / capaciteit	1.400	1.400	1.400
2. Bestrijding erosie en sedimentatie	2.986	4.450	3.450
3. Afval- en afvalwaterbeheer	400	800	6.600
4. Herstel en behoud habitats en soorten	1.089	2.028	1.585
5. Duurzaam gebruik natuurlijk kapitaal	1.600	1.400	2.200
6. Onderzoek en monitoring	345	1.300	567
Totaal	7.820	11.378	15.802

1. Uitvoering/ capaciteit

- a. Op Saba, Sint Eustatius en Bonaire zijn programma's uitvoering NMBP/ uitvoeringsagenda opgesteld en in uitvoering. Binnen de programma's zijn er sub-programma's voor natuur- en landherstel, water, afval en handhaving en afzonderlijke projecten. Voor de uitvoering van de programma's, sub programma's en projecten is capaciteit noodzakelijk die op dit moment (ambtelijk openbaar lichaam) niet beschikbaar is op de eilanden.

Overzicht aanvullende capaciteit ten behoeve van de uitvoering NMBP tot 2025 (totaal 14fte):

- i) Programmamanager/ projectmanager natuurherstel Saba (1fte)
- ii) Projectleider invasieve soorten en herbebossing en revegetatie Sint Eustatius (2 x 0,5 fte)
- iii) Projectleider RO ontwikkelingsprogramma per eiland (3X 1fte)
- iv) Projectmanager/ projectleider water (afvalwaterzuivering) per eiland (3X 1 fte)

² In het [Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving](#) is een lijst opgenomen met allerlei beleidsinstrumenten

- v) Projectleider educatie , communicatie en bewustwording (4x 0,5 fte)
- vi) Versterking tweede lijntoezicht IenW (1fte)
- vii) Versterking kwaliteit ambtelijk apparaat (1fte per eiland)
- viii) Versterking eerste lijntoezicht/ handavingsprogrammas (2fte voor de drie eilanden)

2. Bestrijding Erosie en sedimentatie

- a) Planvorming gebiedsgerichte aanpak:
 - i) Boniare: Lac en Zuid, Terassenlandschap en Fontein, Platteland en natuurparken
 - ii) Sint Eustatius: Natuurpark Boven en Quill, Kustzone
 - iii) Saba: Saba (één plan)

Deze gebieden zijn in aanvulling op de bestaande plannen voor natuurpark Washington slagbaai (Bonaire) en Boven (Sint Eustatius). De gebiedsgericht plannen richten zich afhankelijk van hun karakter op verwijdering van loslopende grazers, herbebossing en revegetatie, sociaal economische ontwikkeling en goed regenwaterbeheer.

- b) De gebiedsplannen richten zich op de aspecten verwijdering loslopende grazers, herbebossing en revegetatie, goed landgebruik (landbouwontwikkeling) en regenwaterbeheer. Accenten van de plannen verschillen op onderdelen
 - i) Loslopende grazers: omheining van gebieden, weghalen loslopende dieren (jagen), vermarkten van geiten.
 - ii) Herbebossing en revegetatie: herbebossing van droge bossen inclusief een kruidlaag van inheemse soorten, aanleg mangrove ten behoeve van kustbescherming (Bonaire), bomen voor fruitproductie en kruidlaag
 - iii) Sociaal economische ontwikkeling: goed landgebruik, ontwikkeling van landbouw, ontwikkeling van natuur/ cultuur/ recreatie gebieden, natuurinclusieve voedselproductie bijvoorbeeld agroforresry, kennisoverdracht en communicatie, I&R systemen en omgevingsmanagement.
 - iv) Regenwaterbeheer: opstellen plannen voor beter gebruik van regenwater voor landbouwdoeleinden en voorkomen omvangrijke afstroming.

2. Afvalwater en afval

- a) Afvalwater
 - i) Uitbreiding van de demolocaties voor decentrale afvalwaterzuivering, daar waar de uitbreiding van het rioolstelsel gezien de lage bevolkingsdichtheid niet logisch is.
 - ii) Als gevolg van verhoging aanbod afvalwater, uitbreiding van zuiveringscapaciteit bestaande installaties.
 - iii) Start vervangen septic tanks en beerputten, wanneer zuiveringscapaciteit op orde is.
 - iv) Aansluiten van 40 tal perceel aansluitingen en 10 tal huisaansluitingen op het rioleringsstelsel
 - v) Doseringsinstallatie RWZI vanwege zoutgehalte afvalwater jachten.
 - vi) Onderzoek en pilots afvalwaterzuivering Sint Eustatius en Saba.
- b) Afval
 - i) Beheer en bescherming van bestaande stortplaatsen op Bonaire.
 - ii) Uitvoering van het afvalstrategie. Keuzes voor afval eind 2022.

2. Herstel en behoud habitats en soorten

a) Koraalherstel

- i) Herstel van koraal op Bonaire in gebieden met goede waterkwaliteit en hoge waarde voor koraal. Betreft koraaltuinen, kennis en ervaring delen, betrokkenheid lokale gemeenschap en toerisme.
- ii) Voor Sint Eustatius omvat koraalherstel het kweken en uitzetten van zee-egels. Zee-egels zijn noodzakelijk voor koraalherstel door de begrazing van algen die het koraal bedekken. Begrazing door zee-egels maakt bestaande koralen weerbaarder en is voorwaardelijk voor het slagen van het uitzetten van nieuw koraal. Naast het uitzetten van zee-egels zal koraal gekweekt en uitgezet worden.

b) Invasieve exoten

Voorkomen en verwijderen invasieve exoten (groene leguaan, katten en ratten) op Saba en Sint Eustatius (combinatie). Capaciteit en maatregelen. Katten en ratten zijn de grootste bedreiging voor beschermde en bedreigde vogelsoorten zoals de Bridled Quail dove en de keurkringvogel.

2. Duurzaam gebruik natuurlijk kapitaal

a) Visbestandsonderzoek

Op dit moment vindt er geen (visserij-onafhankelijk) visbestandsonderzoek plaats. Voor een duurzame visserij is het noodzaak het bestandsonderzoek structureel uit te voeren voor het beheer zowel op de bovenwinden als benedenwinden en in het bijzonder op de Sababank. Dit betreft met name bestandsonderzoek op kreeft, snappers, groupers en pelagische soorten. Overbevissing is naast klimaatverandering en erosie de belangrijkste drukfactor voor het rif. Daarnaast is overbevissing negatief voor soortengroepen zoals haaien.

b) Innovatie landbouw en visserij

Ondersteuning innovatieve instrumenten, methoden en/of materialen voor het versterken van een duurzame en natuur-inclusieve landbouw en visserij. Door middel van een in te stellen fonds onder beheer van RVO en in samenwerking met de openbare lichamen zullen boeren en vissers in staat worden gesteld lokale voedselproductie op te zetten dan wel uit te breiden. Daarnaast zal er vanwege de beperkte mogelijkheden op Saba specifiek worden geïnvesteerd in uitbreiding van de voedselproductie door de hydroponics farm (land en tuinbouw) waarmee Saba voor enkele verse producten zelfvoorzienend zal zijn.

3. Onderzoek en monitoring

a) Onderzoek zal plaatsvinden naar:

- i) de maximale druk van toerisme op land&water.
- ii) gevolgen van klimaatverandering (impact/ kwetsbaarheid) en opstellen van strategie voor aanpassing in samenspraak met eilanden (dialoog/ klimaattafels).
- iii) vaststellen van basiskwaliteit natuur met behulp van dronebeelden ten behoeve van de staat van de natuur in 2024.
- iv) naar de noodzaak voor een informatiehuis marien voor Caribisch Nederland. Dit eventueel ten behoeve van coördinatie voor verzamelen data metingen door meerdere organisaties en in aansluiting op de Dutch Caribbean Biodiversity Database (DCBD).

b) Uitvoering van de NMBP kennisagenda 2020-2025 Caribisch Nederland. Deze door het Rijk en de openbare lichamen opgestelde kennisagenda in het kader van het Natuur- en Milieubeleidsplan CN omvat het noodzakelijke onderzoek naar en monitoring op de verschillende strategische doelen en mijlpalen in het NMBP. Dit omvat monitoring (van de efficiëntie) van projecten en beleid zoals beheer van soorten(groepen) en ecosystemen.

b) Monitoring

Monitoringprogramma zeewaterkwaliteit: IenW heeft aan Rijkswaterstaat gevraagd om een monitoringprogramma zeewaterkwaliteit voor de BES-eilanden op te stellen. Wageningen Marine Research (WMR) is hier in samenwerking met RWS momenteel mee bezig. Er zijn workshops georganiseerd met de openbare lichamen, STINAPA, WWF-NL en de Dutch Caribbean Nature Alliance om input te verkrijgen over de gebruikersbehoeften voor monitoring en de belangrijkste keuzes over het monitoringprogramma zijn afgestemd met de eilanden. Belangrijk aandachtspunt is dat er meerdere organisaties zijn die metingen doen in de zee rond de BES-eilanden en dat het goed is om deze data te verzamelen en te coördineren. Daar kan het informatiehuis Marien voor Caribisch Nederland mogelijk een belangrijke rol in spelen.

2.3 Hoe vindt de uitvoering plaats?

Licht toe welke partijen betrokken zijn en hoe ziet hun betrokkenheid eruit, zowel financieel als niet-financieel. Leg ook uit wat de belangrijkste risico's voor de uitvoering zijn.

Vanuit het Rijk zijn de ministeries van BZK, IenW, LNV en EZK betrokken vanuit hun verantwoordelijkheden voor Koninkrijkszaken, Ruimtelijke ordening, Milieu en water en landbouw, natuur en visserij en toerisme. Vanuit het Rijk vindt de uitvoering interdepartementaal gecoördineerd programmatisch plaats met de betrokken ministeries en de openbare lichamen. Het programma wordt aangestuurd door een interbestuurlijke stuurgroep (Rijk en openbaar lichaam). Voor ieder eiland bestaat er een programma NMBP waarbij de aansturing plaatsvindt door stuurgroep NMBP met daarin zitting van de gezaghebber (tevens voorzitter), gedeputeerden en betrokken ministeries.

Op het terrein van milieu, landbouw, natuur en visserij zijn betrokken Rijksdienst Caribisch Nederland, openbare lichamen, natuurorganisaties (WWF-NL, STENAPA, STINAPA en SCF) en private organisaties op het terrein van toerisme (duikscholen) en natuurbeheer. Voor wat betreft monitoring zeewaterkwaliteit wordt door Rijkswaterstaat een monitoringsprogramma opgesteld in samenwerking met Wageningen Marine research.

Voor wat betreft afvalwaterzuivering is WEB Bonaire betrokken. omdat zij de RWZI en AWZI in opdracht van het openbaar lichaam Bonaire beheren. Voor de demo projecten decentrale zuivering wordt samengewerkt met STINAPA, Fundashon Mariadal, Water Alliance, WWF-NL, WEB en het OLB. De afvalwaterstrategieën worden gemaakt door de Openbare Lichamen, waarbij LNV en IenW financieel resp. technisch (RWS) ondersteunen.

Belangrijkste risico's:

Risico	Beheersmaatregel
Bepaalde politieke draagvlak bij de openbare	Regulier overleg interbestuurlijke stuurgroep

lichamen	• Ontwikkelen communicatieplan door openbare lichamen, Rijksdienst Caribisch Nederland, ministeries en private partijen zoals DCNA en de parkbeheerorganisaties.
Onvoldoende efficiëntie en/of capaciteit bij de openbare lichamen voor een adequate uitvoering	• Capaciteit meegenomen in dit bestedingsplan voor uitvoering van de programma's en projecten. • Op ieder eiland is BZK betrokken bij verbeterplannen voor de ambtelijke organisatie
Vertraging door rampen zoals orkanen die de bovenwindse eilanden voor significante tijd kunnen stilleggen.	• Beperkte maatregelen mogelijk om dit risico te beheren. Op financieel vlak is beheersing mogelijk door middelen voor projecten in termijnen over te hevelen.
Onvoldoende beschikbare menskracht voor uitvoering van programma's en projecten.	• Zowel lokaal, regionaal en nationaal invullen. • Extra inzet van Rijksdiensten en agentschappen, ZBO's zoals Rijkswaterstaat, RVO en SBB.
2.4 Doeltreffendheid: licht toe op welke wijze de inzet van deze beleidsinstrumenten (vraag 2.1) leidt tot de doelen/resultaten die geformuleerd zijn bij 1.3 en 1.4?³ <i>Baseer je bijvoorbeeld op wetenschappelijke literatuur, beleidsdoorlichtingen en -evaluaties of experts, etc. Geef aan in hoeverre de gekozen instrumenten er in zullen slagen de geformuleerde doelen/resultaten te bereiken. Benoem daarbij ook eventuele externe factoren die kunnen bijdragen aan het wel of niet bereiken van de doelen/resultaten. Sta ook stil bij eventuele (positieve of negatieve) neveneffecten van het gekozen instrumentarium.</i>	

³ Er zijn allerlei hulpmiddelen voorhanden die het onderbouwen van doeltreffendheid en doelmatigheid kunnen ondersteunen. Een aantal voorbeelden:

- [De handleiding publieke businesscase](#);
- [Algemene leidraad voor MKBA's](#);
- Het CPB heeft de 'kansrijk' reeks uitgebracht, met allerlei *evidence based* beleidsinzichten. (bijvoorbeeld over [arbeidsmarktbeleid](#); [onderwijsbeleid](#) of [woonbeleid](#)).

Caribisch Nederland is onderdeel van de Caribische “biodiversiteitshotspot”, die gekenmerkt wordt door de aanwezigheid van talrijke inheemse soorten. Caribisch Nederland telt ten minste 200 inheemse soorten en 143 bedreigde soorten die afhankelijk zijn van specifieke habitats en ecosystemen van internationaal gewicht. Het betreft onder meer koraalriffen, gebieden in de open zee en diepzeegebieden, mangroven, zeegrasbedden, zoutpannen en zoutmeren (saliñas), stranden, en uit droge of tropische bossen en nevelwoud bestaande ecosystemen.

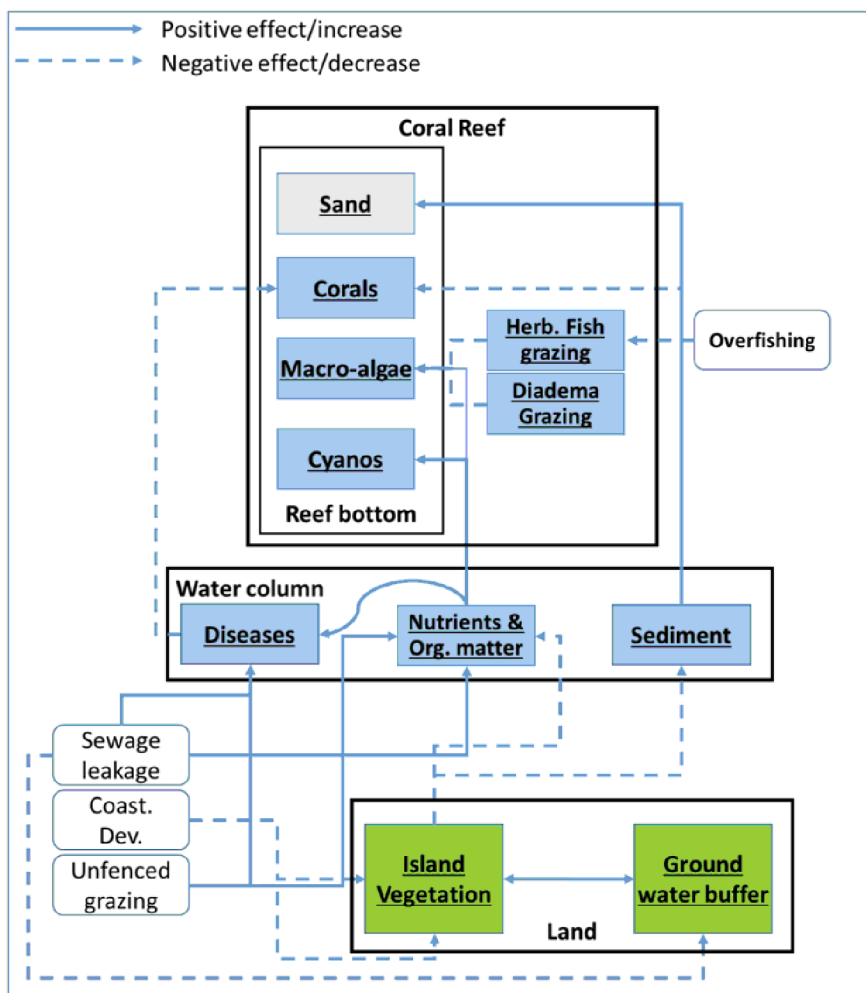
In het rapport Staat van de natuur van Caribisch Nederland 2017 wordt de toestand van de ecosystemen en soorten in Caribisch Nederland beschreven. De auteurs concluderen dat de biodiversiteit van Caribisch Nederland zich zonder uitzondering in een matige tot zeer ongunstige staat bevindt. Dit geldt zowel voor de ecosystemen als voor de daarvan afhankelijke soorten en soortgroepen. In 2019 zijn de Eerste en de Tweede Kamer geïnformeerd over de staat van de natuur in Caribisch Nederland ([Staat van Natuur CN](#))

Ook in het recente zesde nationale rapport van het Koninkrijk der Nederlanden in het kader van het Verdrag inzake biologische diversiteit (CBD, september 2019) wordt een zeer ongunstige staat van de natuur geschetst, wordt geconcludeerd dat in Caribisch Nederland slechts vier van de twintig Aichi-streefdoelen van het CBD zijn gehaald, en wordt de noodzaak onderstreept van acties voor instandhoudingsbeheer.

In het rapport Staat van de natuur van Caribisch Nederland 2017 wordt bovendien gemeld dat de bestaande aanpak van bedreigingen en drukfactoren in Caribisch Nederland tekortschiet. De hoofdzakelijk negatieve trends zullen zich hoogstwaarschijnlijk doorzetten, want er is geen reden om aan te nemen dat het biodiversiteitsverlies zal worden afgeremd of tot staan zal worden gebracht. Over het algemeen geldt dat veel bedreigingen en drukfactoren in kaart zijn gebracht, maar dat er te weinig wordt ondernomen om de gevolgen van die bedreigingen en drukfactoren te stoppen of te verlichten. Het rapport stelt dat aanhoudend nietsdoen ten aanzien van de belangrijkste bedreigingen en drukfactoren zal leiden tot een voor 100% matige of zelfs zeer ongunstige staat van de natuur. Bovendien zijn de ecosystemen waarvan is vastgesteld dat die in een ongunstige staat verkeren, onvoldoende veerkrachtig om de effecten van klimaatverandering nu en in de toekomst op te kunnen vangen. Zie afbeelding 2 voor een overzicht van de voornaamste bedreigingen voor koraalrif-ecosystemen.

Op grond van de Wet grondslagen natuur- bescherming en beheer is de minister van LNV verplicht iedere vijf jaar een natuurbeleidsplan voor Caribisch Nederland op te stellen. Het plan strekt tot algemeen kader voor het natuurbeleid in Caribisch Nederland. De staatssecretaris van IenW is verplicht iedere vijf jaar een milieubeleidsplan op te stellen. Op basis daarvan stellen de openbare lichamen milieuprogramma's vast. In april 2020 is het Natuur en milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030 aan uw Kamer aangeboden (Kamerstuk 33 576 nr. 190 [Natuur en milieubeleidsplan CN](#)). Het is een integraal plan voor land en water en naast een kader voor natuur ook voor milieu, ruimtelijke ordening, visserij en landbouw. Onderdeel van het plan is specifiek bestemd voor de bescherming van het koraal. In navolging van het NMBP zijn uitvoeringsagenda's opgesteld. Voor Saba zijn deze nog concept. Sint Eustatius heeft inmiddels een vastgestelde uitvoeringsagenda ([Uitvoeringsagenda Sint Eustatius NMBP](#)). Tot slot moet de minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, op basis van de Wet grondslagen ruimtelijke ontwikkelingsplanning BES, het samenhangend rijksbeleid voor de ruimtelijke ontwikkelingen in Caribisch Nederland vastleggen in een ontwikkelingsprogramma.

Afbeelding 2 – Schematische weergave van de belangrijkste elementen van het koraalrif-ecosysteem en lokale stressfactoren.

Afbeelding 2 geeft een overzicht van de voornaamste bedreigingen voor koraalrif-ecosystemen in Caribisch Nederland (bron: Achteruitgang koraalriffen Caribisch Nederland: oorzaken en mogelijke oplossingen voor koraalherstel). Bevolkingsgroei en toegenomen economische activiteit (met name in de toerismesector) hebben geleid tot grotere gevolgen van afvalwater en de productie van vast afval. Daarnaast zijn kustontwikkeling en loslopend vee verantwoordelijk voor ernstige aantasting van het terrestrisch milieu, hetgeen tot een hoog niveau van erosie heeft geleid. Deze processen hebben gezorgd voor een niveaudaling van de grondwaterbuffer en een toename van nutriënten, sediment, ziekten en de algehele vervuiling van de waterkolom langs de kust. In combinatie met overbevissing op plantenetende vissoorten, diverse ziekten en extreme weersomstandigheden hebben deze drukfactoren geleid tot een omslag in de koraalrif-ecosystemen van Caribisch Nederland. Terwijl de riffen vroeger met koralen waren bedekt, wordt de rifbodem nu gedomineerd door macroalgen en cyanobacteriën.

De belangrijkste oorzaken en drukfactoren die aan koraalrifdegradatie ten grondslag liggen, vormen ook een bedreiging voor andere mariene en terrestrische ecosystemen. Factoren van algemene aard, zoals bevolkingsgroei, toerisme en loslopend vee hebben ernstige aantasting van droge en tropische bossen, mangroven, zeegrasbedden, stranden en salinas veroorzaakt. Dit verlies aan leefomgeving, in combinatie met invasieve soorten en toegenomen verstoringen, heeft aanzienlijke gevolgen gehad voor veel populaties belangrijke soorten. De ongunstige staat van de waardevolle ecosystemen in Caribisch Nederland en het onvermogen om de oorzaken van en druk ten gevolge van de aantasting van het milieu effectief aan te pakken, vormen de basis voor de doelstellingen die in dit NMBP-CN voor Caribisch Nederland worden aangegeven

Onderliggende literatuur:

- Debrot, A.O., Henkens, R.J.H.G., Verweij, P.J.F.M. (reds.), 2018. Staat van de natuur van Caribisch Nederland 2017: Een eerste beoordeling van de staat (van instandhouding), bedreigingen en managementimplicaties van habitats en soorten in Caribisch Nederland. Wageningen Marine Research Wageningen UR (University & Research centre), Wageningen Marine Research rapport C086/17. 214 blz.
- Meesters, E.h., Becking, L.E., van der Gees, M. (2019) Achteruitgang koraalriffen Caribisch Nederland: oorzaken en mogelijke oplossingen voor koraalherstel, Wageningen Marine Research rapport C061/19

2.5 Doelmatig⁴ bereiken van de doelen/resultaten: licht toe waarom de gekozen beleidsinstrumenten (vraag 2.1) het meest efficiënt zijn voor het behalen van de doelen/resultaten (vraag 1.3 en 1.4).

Alle voorgestelde maatregelen passen in de eerste fase van het Natuur en milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030 als de individuele uitvoeringsagenda's van de afzonderlijke eilanden.

Koraalherstel: recente pogingen tot koraalrifherstel laten veelbelovende resultaten zien wat betreft het in kraamkamers kweken en overbrengen van de soorten elandgewei- en hertshoornkoraal. Dit biedt een kans voor actief herstel van aangetaste ondiepe koraalgebieden in Caribisch Nederland, zodat de koraalbedekking weer kan uitgroeien tot de historische basisniveaus. Het doel is het stimuleren van een praktijkgemeenschap waarin kennis alsmede standaarden en protocollen voor herstel in de regio worden uitgewisseld. Er moet een gecoördineerde strategie worden uitgevoerd om de koraalbedekking in de herstelde gebieden en controlelocaties te monitoren, zodat de slagingskansen van hersteloperaties geëvalueerd kunnen worden. Het ministerie van LNV is verantwoordelijk voor de ondersteuning van deze programma's voor koraalrifherstel.

⁴ Doelmatigheid wordt op twee 'niveaus' gedefinieerd in dit format. 1) (vraag 2.5) de efficiëntie in het halen van de geformuleerde doelstellingen. 2) (vraag 2.6) de efficiëntie waarmee de uitvoering is georganiseerd.

Om de regeneratie van de inheemse vegetatie te stimuleren, zal het ministerie van LNV gezamenlijk met lokale partners ondersteuning bieden aan hersteloperaties van uit droge en tropische bossen bestaande ecosystemen en mangroven. Alvorens grootschalige hersteloperaties worden ondernomen, is het essentieel dat de problematiek rond loslopend vee wordt verholpen (zie doelstelling 1.1).

Een verbetering van de waterkwaliteit vraagt onder andere om een doeltreffende verwerking van afvalwater. In 2024 zullen voor alle eilanden effectieve op gedegen onderzoek gebaseerde strategieën voor afvalwaterbeheer zijn opgesteld en waar mogelijk in uitvoering zijn. Gestreefd wordt tegen 2030 het nutriëntenniveau in het grondwater en de kustgebieden aanzienlijk te hebben teruggebracht, dankzij een effectieve behandeling van het afvalwater.

Het monitoringprogramma voor de zeewaterkwaliteit is nodig om beter te begrijpen wat de staat is van het mariene milieu, lange termijn trends vast te stellen, maatregelen te kunnen treffen en om de effecten daarvan te kunnen monitoren. Op basis hiervan kunnen (indien nodig) in overleg met de eilanden maatregelen gewijzigd worden of nieuwe maatregelen getroffen worden om de zeewaterkwaliteit te verbeteren.

Loslopende geiten: loslopende dieren, ongecontroleerde kustontwikkeling en slecht regenwaterbeheer vormen de voornaamste oorzaken van erosie en ongecontroleerde afstroming. Dit is een van de twee belangrijkste oorzaken van slechte waterkwaliteit.

Door te investeren in een professionele veehouderij (met inbegrip van functionerende slachthuizen), het onderbrengen van vee achter afrasteringen en het weghalen van alle wilde en loslopende grazers kan de vegetatie zich herstellen, waardoor de bodem zich stabiliseert en beter water kan vasthouden. Deze activiteiten worden momenteel ter hand genomen in de vorm van diverse projecten van de lokale overheid in samenwerking met het ministerie van LNV en de onmisbare steun van de lokale gemeenschap. Het is de verwachting dat de slachthuizen tegen 2024 over voldoende capaciteit beschikken en dat alle operationele veehouderijbedrijven zullen zijn omheind. Om alle wilde grazers tegen 2030 te hebben weggehaald, moeten daartoe bestemde programma's worden uitgevoerd.

Door middel van een herziening van ruimtelijke ordening, waaronder de aanwijzing van een bufferzone vanaf de kustlijn waarbinnen niet mag worden gebouwd, moeten de negatieve gevolgen van bouwactiviteiten in de kustgebieden worden tegengegaan. Daarnaast zullen bovenlokale belangen (natuur en milieu) worden opgenomen in een ontwikkelingsprogramma op basis van de Wet grondslagen ruimtelijke ontwikkeling planning BES. Om deze ruimtelijke ordening procedure voor 2024 in gang te zetten, zal het ministerie van BZK samenwerken met de plaatselijke eilandoverheden en de betrokken departementen. Tegen 2024 zal het ministerie van BZK het ontwikkelingsprogramma vaststellen.

2.6 Doelmatig uitvoeren: licht toe waarom de gekozen uitvoering (vraag 2.3) het meest efficiënt is.

De uitvoering vindt plaats op basis van de werkwijze zoals afgesproken in het Natuur- en milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030 en de uitvoeringsagenda's van de eilanden. Met het uitkomen van het NMBP is de werkwijze tot stand gekomen. Deze werkwijze is tot nu toe de enige die een integrale aanpak mogelijk maakt waarin Rijk en openbaar lichaam samen optrekken. Een aanpak die voor land en water noodzakelijk is.

3. Evaluatie

3.1 Met welke concrete informatie wordt bepaald of de geformuleerde doelen/resultaten bereikt zijn?

Bij voorkeur worden hiervoor indicatoren gebruikt, maar er kan ook gebruik worden gemaakt van andere cijfers, statistieken of kerncijfers. Als kwantitatieve (meetbare/concrete) gegevens niet mogelijk zijn, kies dan voor kwalitatieve informatie op basis waarvan je doelbereik kunt vaststellen.

Goede indicatoren voldoen aan een aantal criteria:

- *De indicator meet wat deze moet meten (valide)*
- *De indicator is feitelijk (objectief)*
- *De indicator is op tijd beschikbaar*
- *De indicator kan keer op keer verzameld worden*
- *De indicator is transparant (duidelijk hoe deze tot stand is gekomen)*

Op dit moment vindt er ecologisch monitoring plaats (staat van Natuur) ook voor de kwaliteit van koraal. Dit zal in het kader van Natuur en milieubeleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030 worden verbeterd en uitgebreid. Daarnaast zal in het kader van NMBP waterkwaliteitsmonitoring opgezet worden. De gehanteerde indicatoren zijn:

1. Al het vee wordt in afgerasterde gebieden gehouden (2024).
2. Alle wilde loslopende grazers (d.w.z. geiten en schapen, ezels, varkens, runderen) worden van Bonaire, Saba en Sint Eustatius zijn in de beschermde gebieden verwijderd (2025).
3. Er liggen afvalwaterstrategieën voor alle drie de eilanden.
4. Minder ongezuiverd afvalwater stroomt de zee in door effectieve afvalwaterbehandeling.
5. Toepassing van de volgende streefwaarden voor kustwaterkwaliteit: gehalte aan anorganische stoffen van 0-0,07 µmol/l voor fosfaat, 0 tot 2,5 mg/l drijvend materiaal, en 0 tot 1 µmol/l opgeloste anorganische stikstof; concentraties organische deeltjes (POM): POC 0-15 µmol/l; PON 0-1 µmol/l. concentratie chlorofyl-a < 0,6 µg/l in 2024.
6. Uitvoering van een doeltreffend monitoringsprogramma voor de kwaliteit van zeewater, inclusief de benodigde onderzoek voorzieningen (2024).
7. Herstel van aangetaste rifgebieden die daarvoor in aanmerking komen (2024).
8. Vaststellen van streefdoelen voor koraalbedekking voor elk eiland op basis van historische basisniveaus (2024).
9. Praktijkgemeenschap, kennisuitwisseling over standaarden en protocollen voor herstel tussen de zes Nederlandse Caribische eilanden, op basis van lokaal opgedane kennis (2024).
10. Monitoringsstrategie uitgevoerd om de koraalbedekking in het gehele rifgebied te volgen en de slagingskansen van hersteloperaties te evalueren (2024).

3.2 Op welke manier wordt onderzocht/geëvalueerd of de ingezette instrumenten hebben geleid tot het bereiken van de doelen (doeltreffendheid) en of dat efficiënte wijze is gebeurd (doelmatigheid)?

Licht toe hoe de evaluatie/onderzoekopzet eruit komt te zien. Denk daarbij aan:

- *Wanneer wordt er gemeten (nulmeting, tussentijds en/of eindmeting)?*
- *Hoe wordt er gemeten? (welke evaluatie-/onderzoeksmethode(n) worden gebruikt?)*

In hoeverre is het mogelijk om iets te zeggen over causaliteit (inzet van instrument x leidt tot uitkomst y)? Hou daarbij ook rekening met andere instrumenten of externe factoren die invloed kunnen hebben op het resultaat.

Ingevolge het NMBP zal in 2024 (halverwege planuitvoering) een evaluatie plaatsvinden waarbij het beleidsplan op basis van een monitoringsprogramma en indicatoren zie 3.1 geëvalueerd zal worden.

3.3 Hoe wordt de evaluatie formeel geregeld?

- Wie is er verantwoordelijk voor de evaluatie binnen het departement?
- Hoe verhoudt de evaluatie van dit plan zich tot de evaluatieplanning en de cyclus van beleidsdoorlichtingen?
- Wordt er tussentijds gerapporteerd? En zo ja, hoe en aan wie?
- Is er ruimte voor herijking van het plan? Zo ja, op welke momenten?

Het DG NVLG van LNV is hoofdverantwoordelijk (mede verantwoordelijke zijn BZK en IenW) voor het uitvoeren van de evaluatie. De evaluatie wordt opgenomen in de Strategische Evaluatie Agenda van de begroting van LNV.

Jaarlijks wordt er gerapporteerd aan de Kamer over de voortgang van de uitvoering van het NMBP. Daarnaast wordt in 2024 de staat van de natuur in Caribisch Nederland opgesteld als mede basis voor de evaluatie van het NMBP.

Bijstelling van het plan is mogelijk. Dit kan per eiland. De voortgang van het plan wordt besproken in de stuurgroepen (maandelijks). De stuurgroepen beslissen eventueel voor aanpassing of bijstelling van de uitvoering. Eventuele aanpassingen en bijstellingen worden in hoofdlijnen meegenomen met de rapportage aan de Kamer.